

Översättning av kulturspecifika element i olika texttyper

Belinić, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:575134>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Jelena Belinić

Översättning av kulturspecifika element i olika texttyper

Masteruppsats

Handledare:

Sara Profeta

Zagreb, januari 2024

Innehåll

1. Inledning.....	3
1.1 Struktur.....	2
1.2 Utvalda texter.....	2
1.2.1 Svenska texter	3
1.2.2 Kroatiska texter	4
2. Teoretisk bakgrund.....	4
3. Översättningsstrategier.....	5
4. Analys av de översättningsstrategier som används i översättningarna.....	7
Text nummer 1 – Den svenska midsommartraditionen.....	7
Text nummer 2 - Sju sorters kakor	9
Text nummer 3 – Turismkonsumtion i Sverige	10
Text nummer 4 – Nån sorts torsdag.....	11
5. Slutsats	12
6. Översättningar från svenska till kroatiska	13
6.1 Svenska källtexter.....	13
Text nummer 1: Den svenska midsommartraditionen	13
Text nummer 2: Fyra recept från boken <i>Sju sorters kakor</i> :.....	18
Text nummer 3: Turismkonsumtion i Sverige	21
Text nummer 4: Rose Lagercrantz, Nån sorts torsdag... ..	23
6.2. Översättningar till kroatiska	31
Text nummer 1 – översättning.....	31
Text nummer 2 – översättning.....	35
Text nummer 3 – översättning.....	38
Text nummer 4 – översättning.....	42
7. Översättningar från kroatiska till svenska.....	49
7.1. Kroatiska källtexter.....	49
Text numer 1	49
Text numer 2	55
Text numer 3	59
7.2. Översättningar till svenska	65
Text nummer 1 – översättning.....	65
Text nummer 2 – översättning.....	72

Text nummer 3 – översättning	78
8. Litteratur (källor och ordböcker)	85
8.1. Svenska texter	86
8.2. Kroatiska texter	86
9. Sažetak	86
10. Summary	87

1. Inledning

En av de största kroatiska språkvetarna, Vladimir Ivir, skriver i sin lärobok, *Översättningsteori och teknik: en lärobok för årskurs tre och fyra för studenter som studerar översättning vid gymnasiet*¹(1984:61), att en översättning utgår från uppfattningen att det som översätts faktiskt är icke-språkligt innehåll av den sanna värld där vi människor bor. Vidare säger han att det går att översätta eftersom världen, dvs. många aspekter av vårt levande, är likadana (alla människor måste äta och dricka för att överleva, alla behöver andra människor eftersom vi är sociala varelser osv.). Men även om vi har många av dessa vardagliga företeelser gemensamt, är det ändå viktigt att ta hänsyn till faktumet att inte alla människor bor i samma delar av världen. Det påverkar också vårt perspektiv på saker och perspektivet kommer att ändras och bero på till exempel klimat, utvecklingsgrad, natur, språk som pratas och så vidare. Det är därför som det finns behov att översätta, men inte bara ord, utan också dessa ickespråkliga företeelser och kulturspecifika element som ändras i olika samhällen. Människor kommunicerar om detta icke-språkliga innehåll som hör till alla, men de gör det på olika språk. Enligt Ivir är varje översättningsprocess faktiskt översättning av en viss kultur.

Eftersom jag studerar språk och inriktar mig på översättning, är just översättning det som jag ägnat mig mest åt under de två sista åren av min utbildning. I översättningsprocessen stöter man ofta på kulturspecifika element som behöver översättas till ett annat språk. Det kan vara problematiskt för en översättare eftersom det inte alltid finns någon motsvarighet i det målspråk man översätter till. Enligt min erfarenhet kan jag säga att översättningen av kulturspecifika element är det svåraste en översättare kan stöta på. Även om det finns definierade strategier som man kan använda, är det ändå problematiskt att välja rätt bland dessa. Den strategi som ska användas i ett visst fall beror ofta på typen av text som översätts och den kommer inte alltid att vara densamma. T. ex. är det inte samma sak om man översätter en barnbok eller en turistisk text och det är därför som jag vill titta närmare på dessa skillnader i min masteruppsats och utforska mer detaljerat vilka strategier som finns när man översätter kulturspecifika element och hur de kan tillämpas i olika texttyper.

Det här arbetet består av mina översättningar av olika texttyper från svenska till kroatiska och vice versa. Arbetet inkluderar också analysen av kulturspecifika elements översättningar och

¹ Ivir, Vladimir. Teorija i tehnika prevođenja: udžbenik za III i IV razred srednjeg obrazovanja prevodilačke struke. Centar" Karlovačka gimnazija", 1984.

den baseras på kroatiska översättningar av utvalda svenska texter. Jag kommer att analysera mina översättningslösningar, dvs. hur jag har löst de olika problem som jag har stött på. Jag kommer även att kommentera om det har varit möjligt att lösa problemen.

I den här masteruppsatsen finns också tre texter som jag har översatt från kroatiska till svenska. I mastersarbetet ska det även ingå översättningar från kroatiska till svenska och dessa inkluderas därför i detta arbete, men analyseras inte.

1.1 Struktur

Det här arbetet består av flera delar. I den första delen av mitt arbete inleds dess ämne och presenteras syftet med masteruppsatsen. Sedan förklarar jag motivationen till utvalda svenska och kroatiska texter. Därefter följer den teoretiska ramen, en översikt över de viktigaste delarna av litteraturen och teorin som också tillämpas i den praktiska delen av arbetet. I den delen förklaras också de viktigaste strategier som jag har använt för att översätta kulturspecifika element och varför har jag valt just dessa strategier.

Efter den teoretiska förklaringen kommer min analys av de texter som jag översatt från svenska till kroatiska, det vill säga analysen av de kulturspecifika elementen i översättningarna och förklaringen till varför en viss strategi har tillämpats för att översätta ett visst översättningsproblem i en viss text. Efter analysen följer slutsatsen som kan dras från litteraturöversikten och analysen av översättningsproblemen.

1.2 Utvalda texter

Det finns totalt sju texter som jag har översatt i min masteruppsats, varav fyra är från svenska till kroatiska och tre som översatts från kroatiska till svenska. Alla texter som inkluderas i masteruppsatsen hör till olika genrer, publikationsformer och ämnen, vilket är viktigt för att visa att jag kan översätta olika texttyper, både från kroatiska till svenska och vice versa. Det som jag har försökt att göra med urvalet av de svenska texterna som har översatts till kroatiska är att hitta texter som innehåller många kulturspecifika element i olika sammanhang. Det hjälpte mig att visa att inte alla översättningsstrategier kan tillämpas på alla texter och alla situationer, vilket är målet för den här masteruppsatsen. I den del som innehåller analysen av

översättningslösningar och som kommer senare i masteruppsatsen, ska jag motivera urvalet av olika strategier för olika problem kopplade till två olika kulturer som texterna ska översättas till.

1.2.1 Svenska texter

När det gäller de svenska texterna beskriver den första texten den svenska midsommartraditionen. Den har jag hittat på webbsidan *Populär historia* där den publicerades år 2009. Texten är intressant i den här masteruppsatsens kontext eftersom den svenska midsommartraditionen nuförtiden inte är något helt okänt för en kroatisk läsare. Ändå finns det element som inte är kända för en kroatisk läsare. Därför var det utmanande att hitta lösningar för sådana nya kulturspecifika element. Texten är också så kort att jag har bestämt mig för att översätta den i dess helhet.

Den andra svenska text som översatts till kroatiska omfattar fyra olika recept, från ICA:s bok *Sju sorters kakor* (1994). Recepten beskriver: *Farmors lunchpepparkakor*, *Ingefärspepparkakor*, *Skansens julpepparkakor* och *Mockatårta*. Jag har bestämt mig för att översätta recept eftersom, den kroatiska och den svenska matkulturen har en del skillnader. Därför visste jag att det skulle finnas några diskrepanser mellan svensk och kroatisk terminologi men också mellan ingredienserna i recepten. Mitt antagande visade sig vara korrekt, vilket ska förklaras senare i kapitel 3.

Den tredje text som jag har valt är en vetenskaplig artikel om turism, vilken behandlar statistik och turisternas vanor när det gäller resor i Sverige. Artikelns titel är *Semester på hemmaplan? Personer med utländsk bakgrunds resvanor och turismkonsumtion i Sverige* och den är skriven av Jörgen Eksell, Maria Månsson och Freja Kalderén. Jag har valt att översätta endast en del av texten, nämligen kapitlet *Turistkonsumtion i Sverige* som inkluderar underrubrikerna *Kunskap och attityd till resmål i Sverige* och *Inspirationskällor för Sverigesemestern*. Texten är intressant eftersom den innehåller många svenska ortnamn. Eftersom den kroatiska och den svenska ortografin inte är samma, behöver man bestämma på vilket sätt dessa ortnamn ska överföras till kroatiska.

Den fjärde och den sista svenska text som översatts från svenska till kroatiska är en barnbok med titeln *Nån sorts torsdag* (1975) skriven av Rose Lagercrantz. Jag ville inkludera en barnbok i översättningarna eftersom en översättare alltid måste ta hänsyn till vem som är hens tänkta läsare. När läsarna är barn är det viktigt att hitta de lösningar som gör texten förståelig. Det är

dock inte nödvändigt att anpassa texten helt till läsarna, i det här fallet till barn. Det är viktigt att hitta en balans så att läsarna kan förstå texten, men kanske också lära sig något nytt om källkulturen.

1.2.2 Kroatiska texter

De kroatiska texterna kommer inte att inkluderas i analysen av kulturspecifika element och därför var det inte så viktigt, i valet av texter, att dessa har ett flertal kulturspecifika element. Den första text som jag har valt att översätta är en reseskildring av den kroatiska författaren Mario Bazina. Boken heter *Kungar, khaner, sovjet* (1989) eller i originalet *Kraljevi, kanovi, Sovjeti* och beskriver författarens resa till Spaniens och Portugals huvudstäder. Den här texten är inte kopplad till arbetets tema, men den inkluderas i masteruppsatsen så att jag kan visa att under min utbildning har jag läst mig hur olika texttyper kan översättas.

Den andra text som jag har översatt till svenska är ett blogginlägg skrivet av Andrea Andrassy, en kroatisk författare. Jag har valt att översätta hennes text eftersom hon skriver på ett väldigt intressant sätt, hon använder ofta ironi, sarkasm och inte sällan gör hon grammatiska misstag med flit. Hon tematiserar vardagliga händelser i Kroatien och därför tycker jag att hennes text *Kvinna, definition: Person som kan föda barn (och ser snygg ut bakifrån), kategori "kollektiv nytthet"* verkar lämplig för det här arbetet trots att den inte inkluderats i själva analysen.

Den sista text som jag översatte till svenska är en bipacksedel för ett läkemedel som kallas för *Analgin*. Jag har hittat texten på det kroatiska farmaceutiska företaget Plivas webbsida. Texten utgör ett värdefullt exempel på en facklig, medicinsk text.

2. Teoretisk bakgrund

Det finns flera termer som kan användas för de element som är typiska för en kultur enligt Nataša Pavlović, *Introduktion till översättningsteorier*², (2015:70). I sin bok nämner hon flera exempel på sådana:

² Pavlović, Nataša. Uvod u teorije prevođenja. Leykam International, Zagreb, 2015.

”... ord som uttrycker någon kultur (eng. *Culture words*, Ivir och Newmark), element i två kulturer som inte sammanfaller med varandra (Ivir), *realia* (Florin), *kulturella referenser* (Mailhac), *icke-språkliga kulturella referenser* (Pedersen) och *kulturspecifika element*.

Den sistnämnda termen som Pavlović (2015:70) använder i sin bok används också i det här arbetet.

För att kunna analysera kulturspecifika elements översättningsstrategier behöver man först veta vad *kulturspecifika element* är och hur dessa element kan klassificeras. I det här arbetet används Newmans klassificering som han redogör för i sin bok *A Textbook of Translation* (1988:95). Han grupperar dessa element i följande kategorier:

1. ekologi: flora, fauna, vindar, slätter, backar
2. materiell kultur
 - a. mat
 - b. kläder
 - c. bostäder och städer
 - d. transport
3. social kultur – arbete och fritid
4. organisationer, seder, aktiviteter, tillvägagångssätt, koncept
 - a. politiska och administrativa
 - b. religiösa
 - c. konstnärliga
5. åtbörder och vanor³

I den analys som kommer senare i det här arbetet klassificerar jag inte alla element i dessa kategorier eftersom jag inte tycker att det är nödvändigt. Klassificering inkluderas i masteruppsatsen för att belysa inom vilka ämnesområden som man kan dela in kulturspecifika element. Dessa element valdes bara ut och det förklarades vilken strategi som enligt min åsikt var lämpligast för att titta på olika översättningsstrategier och hur dessa kommer att ändras beroende av texttyp.

3. Översättningsstrategier

³ Peter, Newmark. "A textbook of translation." *New York/London/Toronto/Sydney/Tokyo* (1988). 95

När man pratar om översättningsstrategier för kulturspecifika element finns det flera klassifikationer, men den som används i det här arbetet har sammanställts av den kroatiska språketaren Vladimir Ivir. I hans bok, som också citeras i Pavlović (2015:73), nämns åtta olika strategier som kan användas för översättning av något kulturspecifikt element. Dessa är:

- att låna ord
- att översätta ordagrant eller att kalkera
- att hitta en kulturell ekvivalent eller en ersättning
- att förklara
- att lägga till
- att utelämna
- att komma på en neologism
- att kombinera två eller flera strategier.

Att *låna ord* är en strategi som betyder att översättare bestämmer sig för att låna ord så som de är i källspråket och ibland anpassa dem till målspråkets ortografi. Oftast används denna strategi när man vill behålla källkulturens särdrag, men översättare måste vara försiktig eftersom strategin kan göra så att läsare inte förstår vad ordet betyder om det inte nämnts tidigare. Därför är det vanligt att kombinera den strategin med en av de andra från listan.

Att översätta *ordagrant eller att kalkera* betyder, som själva syntagmen säger, att man översätter någon term ordagrant, med några anpassningar om det behövs. Samma sak gäller den här strategin och det lånade ordet, dvs. översättaren måste vara försiktig med vad hen gör eftersom ordet måste kunna förstås av läsaren. Översättaren bör undvika den här strategin om den syntagm som man får på målspråket inte är grammatiskt anpassad, har andra betydelser eller är obegriplig.

Att hitta *en kulturell ekvivalent* eller *en ersättning* är en strategi som betyder att översättaren hittar någon ekvivalent i målkulturen och använder den för att översätta ett kulturspecifikt element från källkulturen. Fördelarna med den här strategin är att läsaren kan förstå referensen, men nackdelen är att källkulturens element förloras eller att läsaren kan tycka att konceptet finns i både käll- och målkulturen.

Strategin *förklara* betyder att översättaren lägger till en kort förklaring med den nödvändigaste informationen om ett visst kulturspecifikt element och på det sättet möjliggör för läsaren att förstå vad elementet betyder. Ofta kan det hända att en förklaring ersätter själva elementet.

Tillägg är en strategi där översättaren lägger till en beskrivning av det kulturspecifika elementet så att läsaren kan förstå vad det betyder. Dessa ord är ofta bara korta förklaringar som tillför information i texten.

Att *utelämna* något element är en strategi där översättaren väljer att inte inkludera det kulturspecifika element som nämns i källtexten eftersom hen bedömer att det kan göra översättaren mindre trogen källtexten och kanske betona något element som inte är så relevant i källtexten.

Att *använda en neologism* är en strategi som inte används så ofta, men när den används baseras den på analogi och de ord som bildas liknar de ord som redan finns i målspråket. Den här strategin förekommer oftare i vissa texttyper som till exempel i litteratur när man översätter fantasi.

Att kombinera två eller flera strategier är en strategi som kan inkludera flera ovannämnda strategier.

4. Analys av de översättningsstrategier som används i översättningarna

Text nummer 1 – Den svenska midsommartraditionen

Den första text som kommenteras gäller den svenska midsommartraditionen. I översättningen av den svenska texten finns flera lösningar som är intressanta att kommentera utifrån kulturspecifika elements översättning. För det första är just själva termen *midsommar* kulturspecifik. Den strategi som har tillämpats här är lån och det finns en ganska logisk förklaring till detta. I Kroatien har filmen *Midsommar* (Ari Aster, 2019) populariserat den svenska traditionen och många har hört om den tidigare. Så det räcker med att bara lämna det som den är eftersom själva traditionen förklaras i texten. Pavlović (2015:72) introducerar termen ”transkulturell” som också kan tillämpas i det här fallet. Ett transkulturellt element är ett element som inte hör till målkulturen, men som tack vare filmer, böcker eller något annat medium blir känt för läsarna från målkulturen. Man kan säga att dessa kulturspecifika element förlorar sina kulturspecifika särdrag på det sättet, men detta är inte helt sant eftersom midsommar inte har samma värde i Kroatien som i Sverige. Det andra motivet till ett direkt lån är faktumet att det redan finns midsommarfirande i Zagreb och några kroatiska tidningar och

bloggar använder ordet *midsommar* så det verkar också vara också vara lämpligt i den här kontexten.

Den svenska midsommartraditionen > Švedski običaj Midsommar

Sedan finns det i texten ordet *midsommarstång* som översatts direkt med ett lån och sedan har efterledet i sammansättningen förklarats med den kroatiska översättningen av det ('stup'). Eftersom jag har bestämt mig för att behålla ordet *midsommar* i översättningen verkade det vara lämpligt att också behålla ordet *midsommarstång*. Men det finns en skillnad mellan dessa två eftersom ordet *stång* inte är känt för en kroatisk läsare, så jag har valt att behålla originalordet, men också lägga till den kroatiska ekvivalenten för att förklara för läsaren vad det handlar om.

Midsommarstången kläs och reses, vi binder kransar och äter jordgubbar. > Midsommarstång odnosno midsomarski stup ukrašava se lišćem i cvijećem i podiže se, pletu se vijenci i jedu se jagode.

Vidare nämns Nordiska museet i texten och om det finns någon etablerad översättning av en sådan institution och om den är lämplig i kontexten då är det ett berättigat beslut att översätta den. I den här kontexten verkar det vara helt lämpligt och förståeligt, så *Nordiska museet* blir *Nordijski muzej u Stockholmu* på kroatiska.

I Nordiska museets uppteckningar nämns ofta fisk, men även kött och fläsk. > U zapisima koji se nalaze u Nordijskom muzeju u Stockholmu često se spominju riba, ali i meso te svinjetina.

I en del av texten beskriver man olika seder som till exempel lekbröllop och kransgillen. Ordet *lekbröllop*, såvitt jag vet, har inte sin exakta ekvivalent på kroatiska, men det kan översättas så att läsaren förstår vad det betyder, medan *kransgillen* blir mer problematisk eftersom en sådan sed inte finns i Kroatien eller åtminstone inte är känd bland allmänheten. Därför har jag valt att låna ordet *kransgillen* i min översättning, dels eftersom själva texten förklarar den och dels för att läsaren får lära sig något nytt om källkulturen.

Kransgillen var ett liknande upptåg, som också kunde kopplas till midsommar. Då valde man ett par, som ifördes kransar och dansade tillsammans. Flickorna kunde också binda kransar till pojkar, som ett tecken på att de hörde samman. > Kransgillen bila je slična šala koja se također vezuje uz Midsommar. Ovaj običaj uključuje odabir jednog para koji bi na sebe stavio vijence i plesao zajedno. Djevojke su također mogle stavljati vijence mladićima kao znak da pripadaju jedno drugome.

En annan svårighet som fanns i texten var ordet *filbunke* som är helt okänt för en kroatisk läsare och som därför inte har sin ekvivalent i Kroatien. Här verkar en definition vara den lämpligaste lösningen. I den kroatiska texten behålls ordet *filbunke* som följs av en kort förklaring av vad den är. Samma strategi tillämpas på två situationer till när det pratas om Olaus Magnus och om landskapet Jämtland som båda är kända för svenskarna, men inte för den kroatiska läsaren. Genom att lägga till information kan läsaren lära sig nya saker om källkulturen, men också förstå vad orden betyder.

Vitgröt och filbunke hörde också till kalasmaten enligt dessa uppgifter. > Bijela kaša i filbunke, mliječni proizvod sličan kefiru, također su se nalazili na jelovniku prema podacima navedenim u tim zapisima.

Detta bruk beskrivs av Olaus Magnus under senmedeltid och är kanske ännu äldre än så. > Taj je običaj opisao švedski pisac, geograf i biskup Olaus Magnus u kasnom srednjem vijeku, a sam je običaj možda i stariji od toga.

Från Hackås socken i Jämtland finns en uppteckning (en nedtecknad muntlig tradition) om tre flickor som vakade vid en korsväg under midsommarnatten. > Iz Hacksåsove župe u središnjoj Švedskoj, odnosno u pokrajini Jämtland potiče zapis (zapisana usmena predaja) o trima djevojkama koje su bdjele na raskršću za vrijeme midsomarske noći.

En annan situation som är intressant att kommentera är också min översättning av ordet *drömgröt* eftersom jag i denna situation har valt att översätta det noggrant. Det behövs inte förklara vidare eftersom själva texten gör det, men för att förstå historien som beskrivs i texten verkar det vara viktigt att förstå vad ordet betyder.

En annan spådomsmetod var att äta något väldigt salt – exempelvis saltad sill/strömming eller så kallad drömgröt, kokad på mjöl, vatten och salt. > Još jedan način proricanja bio je da se pojedje nešto jako slano – na primjer, usoljeni sleđ/haringa ili tzv. drömgröt (kaša snova), kaša kuhana na brašnu, vodi i soli.

Text nummer 2 - Sju sorters kakor

Jag hade inte förväntat mig många översättningsproblem i de recept jag valt, men till min förvåning har jag hittat flera och dessa har varit ganska besvärliga. Det första jag stötte på var hur ordet *farmor* skulle översättas. Till skillnad från svenskan, som har olika ord för att syfta

på mor- eller farföräldrar, finns bara ett ord på kroatiska för en förälders mor respektive ens förälders far. Här har jag bestämt mig för att generalisera *farmor* eftersom i det här fallet är min bedömning att det inte är så viktigt om det handlar om en mors eller en fars mor.

Farmors lunchpepparkakor > Bakini paprenjaci

En annan ingrediens som har varit problematisk att översätta är syntagmen *ljus sirap*, eftersom den är en typisk skandinavisk ingrediens som inte används i Kroatien. Därför har jag läst några texter om svensk mat och det svenska köket, men jag har också hittat kroatiska recept där man nämner just ljus sirap. I dessa föreslår man att om man inte har någon ljus sirap, kan man använda melass som ersättning. Därför valde jag att använda melass. Ett liknande problem har jag haft med *hjorthornssalt*, som inte heller det används i Kroatien. Dock har jag läst att det kan ersättas med bikarbonat av soda, vilket jag gjort i min översättning.

4 ½ dl ljus sirap > 4 ½ dl šećernog sirupa

Ett av recepten har ordet *Skansen* inkluderat i sitt namn. *Skansen* kan betyda flera saker: först kan det vara ett svenskt friluftsmuseum i Stockholm, sedan kan det vara en stadsdel i Hallstahammar, ett kommunalt naturreservat i Simrishamns kommun. Det finns även andra möjliga betydelser. Men det var inte så viktigt i den här texten eftersom den är ett recept och budskapet inte ändras om ordet utelämnas. Om det vore en turistisk text skulle översättaren utforska vad ordet syftar på och använda en av de ovannämnda strategierna för att översätta termen.

Skansens julpepparkakor > Božićni paprenjaci

En sista sak som jag vill kommentera ur recepten är, återigen, generalisering av de figurer som används för att måtta ut pepparkakor. I Kroatien är bockar och grisar inte så typiska figurer i samband med julen och därför har jag valt att översätta dem med den mer generella termen ”figurer”.

Kavla ut degen och ta med mått ut bockar, grisar och andra julfigurer. > Izvaljajte tijesto te zatim raznim božićnim kalupima oblikujte keksiće.

Text nummer 3 – Turismkonsumtion i Sverige

I en turistisk text är det viktigt att behålla kulturspecifika element eftersom dessa är just de som lockar in besökaren och därför bör översättaren försöka överföra sådana element till målkulturen. I den turistiska text som jag har valt finns flera kulturspecifika element. Till exempel inkluderar författarna många ortnamn i artikeln och jag har valt att behålla alla. Om en turist från Kroatien vill besöka någon stad i Sverige, är det lättaste sättet att hitta information om den genom att söka på webben med dess svenska namn.

Den stora dragkraften är naturen, nationalparkerna, fjällen och möjligheten att vandra samt specifika platser såsom Jokkmokk, Kiruna, Abisko, Umeå och Luleå. > Priroda, nacionalni parkovi, planine i mogućnost šetnje u prirodi vrlo su privlačni faktori kao i specifična mjesta, npr. Jokkmokk, Kiruna, Abisko, Umeå i Luleå.

Nästa sak som jag vill kommentera är namnet *Visit Sweden*, vilket troligen är känt för många svenskar, men för en kroatisk läsare betyder det inte så mycket. Därför har jag bestämt mig för att lägga till information om det så läsaren kan förstå vad det handlar om.

I en studie gjord av Visit Sweden (2021), om svenskars sökvanor för reseinspiration, framkom det att den vanligaste källan var en sökning på Google följt av att fråga vänner och familj och besöka webbsidor om besöksmålen som till exempel visitstockholm.se. > Iz istraživanja koje je naručila švedska marketinška agencija Visit Sweden (2021. godine) o navikama prisutnim kod Švedana koji traže inspiraciju za putovanja, proizlazi da je najuobičajeniji izvor Google pretraživanje, nakon čega slijede savjeti prijatelja i obitelji te posjet mrežnim stranicama pojedinih destinacija, kao na primjer visitstockholm.se.

Text nummer 4 – Nån sorts torsdag

Den sista text som inkluderas i analysen är en del av barnboken *Nån sorts torsdag*, skriven av Rose Lagercrantz. Skönlitteratur är generellt en speciell kategori när det gäller översättning och inom den kategorin är skönlitteratur för barn ännu mer speciell. Det som är särskilt komplicerat att översätta i sådana texter är kulturspecifika element, eftersom man alltid behöver ta hänsyn till läsaren och därmed också till hans ålder. En bok för spädbarn, barn som inte ens börjat skola, barn i grundskolan eller tonåringar skiljer sig vad gäller språket. Deras kunskaper varierar och därför är det viktigt att översättaren bedömer vem som kunde vara ens läsare och om nya kulturspecifika element kommer att förstås av barn eller om dessa kommer att ha ett negativ effekt och bara förvirra publiken.

I den här boken, åtminstone i den del jag översatt, finns det inte så många kulturspecifika element. En av de som jag ändå vill kommentera är namn på barn som finns i boken. Jag har bestämt mig för att översätta alla namn som förekommer, eftersom de inte är namn som används i Kroatien. Därför tycker jag att det är bättre att använda kroatiska namn för att inte förvirra läsaren, särskilt eftersom kroatiska och svenska inte har samma bokstäver. Problemet skulle kunna bli att barn i Kroatien inte skulle veta hur vissa namn uttalas och därför har jag bestämt mig för att *Lotta* blir *Lara*, *Malin* blir *Matea*, *Torden* blir *Tomo*, *Sundan* blir *Saša*, *Nisse* blir *Nikola* och *Bodil* blir *Brigita*. Ett annat ord som jag vill behandla är det svenska ordet *fröken* som förekommer i texten. Elever i Sverige använder det ordet för att tilltala lärarinnor, medan barn i Kroatien aldrig skulle tilltala lärare med den kroatiska ekvivalenten, så jag har valt att översätta det på det sätt som kroatiska barn pratar i skolan, dvs. med ordet *učiteljice*.

5. Slutsats

Min mastersuppsats fokuserar på olika texttyper som innehåller kulturspecifika element och deras översättningar till kroatiska. Syftet med arbetet är att få en fullständig bild om de strategier som Ivir nämner i sin strategiklassifikation och få veta om dessa kan tillämpas på alla texttyper i min uppsats. Slutsatsen som kan dras efter att ha analyserat alla mina översättningar är att alla översättningsstrategier faktiskt inte kan användas i alla texttyper. Valet av strategi beror ofta på vem som kan vara läsare och vad som är textens syfte. När det till exempel handlar om en turistisk text är det viktigt att läsaren får den nödvändigaste informationen. Turister läser turistiska texter för att informera sig om någon destination. Det vore meningslöst att ersätta eller utelämna sådana viktiga element i texten eftersom man söker information. Om en översättare bedömer att läsaren inte kommer att förstå något, är hans uppgift att hitta en lösning som ska behålla tecken av källkulturen, men också att läsaren får ny information och förstår vad det handlar om. I en barnbok, å andra sidan, är det viktigast att översättaren tar hänsyn till vem som är läsare. En skicklig översättare informerar sig om vem boken är skriven för. Hen måste också kunna bedöma vilken information om källkulturen som ska *överföras* till målkulturen för att den ska vara intressant och förståelig för hans läsare och vilken som ska *ersättas* eller i några fall *utelämnas* eftersom hans läsare inte kommer att förstå dessa. När det handlar om en populärkulturell text är det igen viktigt att läsaren kan förstå vad texten handlar om. Det som också är viktigt är att läsaren vet att texten är översatt och att hen bekantar sig

med det mest viktiga för att kunna förstå och kanske till och med lära sig något nytt. Att behålla en källkulturs element kan därför vara en bra lösning om den följs av en förklaring eller en kort definition av ordets betydelse. När det gäller översättning av recept är det viktigaste att alla ingredienser ersätts på rätt sätt eftersom receptet annars inte kommer att leda till ett lyckat resultat.

Som sammanfattande ord för arbetets analys ser jag att det faktiskt finns strategier som är lämpligare för några typer av texter och att deras användning kommer att ändras beroende på vilken typ av text som översätts.

6. Översättningar från svenska till kroatiska

6.1 Svenska källtexter

Text nummer 1: Den svenska midsommartraditionen

I bondesamhället var midsommarfirandet förknippat med kärlek och erotik. Den magiska natten hörde främst ungdomen till och dansen skulle pågå ända till gryningen. Men den gamla seden har ofta skiftat form.

Midsommar är Sveriges stora sommarfest. Värmen har kommit och nätterna är långa och ljusa. Midsommarstången kläs och reses, vi binder kransar och äter jordgubbar. Det är en traditionstyngd högtid, då vi gärna vill värna om urgamla seder.

Men traditioner är luriga; de förändras ständigt och är inte alltid vad de vid första anblicken synes vara. Det är ofta svårt att säga var och när de uppkommit, varför de förändras eller ibland försvinner helt.

Midsommar är en sammansmältning av gamla och nya traditioner; en lång historia vars början är höljd i dunkel.

Rituell öldrickning

En utbredd uppfattning är att dansen kring stången är rester av en forntida fruktbarhetsfest till sommarsolståndets ära och att stången ursprungligen var en fallossymbol. Men vi vet faktiskt väldigt lite om forntidens midsommarfirande.

Det är sannolikt att man på något sätt firade sommarsolståndet, och att gissa att högtiden hade med fruktbarhet att göra ligger nära till hands. Däremot vet vi inget om hur festen gick till, bortsett från en enstaka antydning i medeltida källor om rituell ölrickning och blot under vikingatiden.

Midsommarstång från Tyskland

Midsommarstången kom troligen till Sverige från Tyskland någon gång under medeltiden och finns belagd i avbildningar från 1600-talet. Den kallas ibland för majstång, eftersom den i Tyskland och på övriga kontinenten reses i samband med förstamajfirandet.

I Sverige flyttades traditionen till midsommar, helt enkelt för att klimatet är kyligare här och att löven till smyckning inte har hunnit slå ut i maj. Överhuvudtaget kan man se att traditionerna kring midsommar och vårens andra fester går in i varandra och skjuts fram och tillbaka mellan högtiderna – ett exempel på traditioners flexibilitet.

Dansbanan lövades

Från slutet av 1800-talet finns svenskt folkminnesmaterial som berättar om hur midsommarfirandet gick till i dåtidens bondemiljö. Till att börja med skulle huset städas. Golven sopades rena och skurades. Alla textilier skulle vädras. Spisen skulle strykas och gårdsplanen gjordes fin.

Sedan smyckade man både inomhus och utomhus med blommor och löv från björk eller andra träd. Golven kunde strös med löv som både var vackra att se på och doftade gott. Utanför dörren ställdes lövruskor; sådana sattes sedan gammalt även ut i åkern.

Festplatserna lövades förstås också, liksom de vagnar eller båtar i vilka man skulle färdas dit. I städerna hölls lövmarknader strax före midsommar, där bönderna från landsbygden sålde lövruskor till stadsborna.

Maten

Maten som serverades vid midsommar skulle vara extra festlig. Valet av förtäring varierade beroende på var i landet man bodde och tillgången på olika livsmedel. I Nordiska museets uppteckningar nämns ofta fisk, men även kött och fläsk. Vitgröt och filbunke hörde också till kalasmaten enligt dessa uppgifter.

Vitgröt var ett namn för den finare gröt som man ofta åt vid festligheter. Den kokades på mjölk, istället för vatten, och med vetemjöl eller korngryn och i senare tid risgryn.

I dag äter vi sill, färskpotatis och jordgubbar med grädde samt dricker öl och brännvin, en standardmeny som har vuxit fram under 1900-talet.

På många ställen i bondesamhället reste man midsommarstången tillsammans och roade sig med dans och lekar omkring densamma. Dess utseende skiftade; det har funnits många varianter av form, storlek, utsmyckning och hur kransarna skulle hängas. Löv hörde till de vanligaste dekorationerna men även exempelvis pappersband och färgade äggskal förekom.

"Små grodorna" från 1900-talet

Sång- och ringlekar och långdans var vanliga nöjen, då liksom nu. Däremot lekte man inte den lek som har kommit att bli nationalsymbol för svenskt midsommarfirande, "Små grodorna". Den finns inte med i uppteckningar om folkliga lekar från 1800-talet.

Troligen skapades leken på Nääs kursgård utanför Göteborg, där man för att bevara bondesamhällets kultur lärde ut både slöjd och lekar i början av 1900-talet. Där skapades också nya lekar avsedda att användas i pedagogisk verksamhet. Till dessa hör alltså "Små grodorna", som trycktes första gången i *Sånglekar från Nääs* 1922.

Lekbröllop och kransgillen

På vissa ställen i Sverige hölls lekbröllop som ett upptåg av ungdomarna vid vårens fester. I midsommartid kunde man välja en midsommarbrud och en brudgum till henne. Bruden kläddes fin och så drog man runt bland gårdarna och visade upp henne för att tigga ihop förnödenheter till kalaset som hölls efteråt.

Kransgillen var ett liknande upptåg, som också kunde kopplas till midsommar. Då valde man ett par, som ifördes kransar och dansade tillsammans. Flickorna kunde också binda kransar till pojkarna, som ett tecken på att de hörde samman.

Midsommarnatten var förknippad med kärlek och erotik. Den hörde främst ungdomarna till – då skulle man dansa tills solen gick upp.

Kyrkan och prästerskapet riktade i perioder hård kritik mot festligheterna eftersom de ansågs föra med sig osedligt uppförande. Detta tvingade ibland fram förändringar i traditionerna, men man lyckades aldrig utplåna dem helt.

Dansplatserna har varierat. Om man inte hade rest någon stång, eller ville dra sig undan från firandet vid denna, kunde dansen hållas på en annan plats som var plan nog att svänga om på, kanske vid en källa, på en loge eller i en vägkorsning.

Midsommarbål lever i grannländerna

Att tända midsommarbål och dansa kring eldarna är troligen en av de tidigaste midsommarsederna. Detta bruk beskrivs av Olaus Magnus under senmedeltid och är kanske ännu äldre än så.

I Danmark och Norge firar man Sankt Hansaften den 23 juni med att tända bål. Även i Sverige finns berättelser om midsommareldar fram till sent 1800-tal, främst från de landskap som gränsar till grannländerna, men även från andra delar av landet.

I dag tänder man på många ställen i Sverige bål vid påsk eller valborg, men det är förstås inte omöjligt att det fortfarande brinner en eller annan midsommareld även här.

En magisk natt

I bondesamhällets folktro var midsommarnatten en av årets mest magiska nätter, då naturen flödade av krafter. Gränsen mellan människornas värld och det övernaturligas rike troddes vara tunnare än vanligt och det finns många berättelser om fantastiska saker som kunde hända denna natt.

Läkeväxter sades vara extra kraftfulla och samlades därför under midsommarnatten. Midsommardaggen var också eftertraktad; gick man barfota i den skulle man hålla sig stark och

frisk under året. Dagen samlades också för att bota sjukdomar och för att få bröd och öl att jäsa ordentligt under året. På en del ställen besökte man även speciella midsommarkällor och drack av vattnet i dem för att få hälsa och kraft.

Midsommar var också en lämplig tid för skattsökare. Det sades att förtrollade skatter då steg upp ur jorden och blev synliga för människor. Om man lyckades vara tyst kunde man få tag i dem – bröt man tystnaden försvann de däremot för alltid.

Spådomar och varsel var vanliga i bondesamhället. De stora högtiderna under året ansågs lämpa sig särskilt väl för att förutsäga framtiden. Midsommar var ju kärlekens högtid och ville man veta vem man skulle leva med var detta rätt tidpunkt.

Blommor under kudden

Kärleksspådomar var säkert mestadels lekfulla sysselsättningar, men det fanns ändå ett uns av allvar i dem. En form av midsommarmagi finns fortfarande kvar i dag: att plocka blommor att lägga under kudden för att drömma om den man ska gifta sig med.

Blommorna skulle enligt traditionen plockas under tystnad – bröts den var även magin bruten. Just tystnad är ett vanligt inslag i bondesamhällets magiska tänkande, en markering av att det är en rit som utförs.

Antalet blommor som plockades varierar, men de vanligaste antalen är sju eller nio. Ojämma tal uppfattas som magiska i många kulturer, kanske för att människor ser jämna tal som mer harmoniska och därmed mer »normala».

Ibland säger också traditionen att den som spår ska klättra över lika många gårdsgårdar som hon plockar blommor. Detta kan ses som en symbolisk gränsöverskridning mellan den vanliga världen och det övernaturliga.

Drömgröt gav svar

En annan spådomsmetod var att äta något väldigt salt – exempelvis saltad sill/strömming eller så kallad drömgröt, kokad på mjöl, vatten och salt. Sedan skulle man gå och lägga sig utan att dricka.

Den blivande maken (eller maken) skulle då uppenbara sig i drömmen och erbjuda den sovande något att släcka törsten med. Drycken kunde också säga något om huruvida det gemensamma livet skulle bli rikt eller fattigt.

För att i vaket tillstånd få varsel om framtiden kunde den nyfikne under tystnad vaka vid en korsväg eller på en jordfast sten. Om sådana vaknätter finns berättelser, som inte sällan varnar för att leka med spådomar.

Från Hacksås socken i Jämtland finns en uppteckning (en nedtecknad muntlig tradition) om tre flickor som vakade vid en korsväg under midsommarnatten. Den första flickan hörde slammer från en smedja, den andra hörde fiolmusik och den tredje hörde ringande kyrkklockor.

Den första blev gift med en smed, den andra med en speleman men den tredje flickan dog innan året var slut – det var klockorna från sin egna begravning som hon hört.

Text nummer 2: Fyra recept från boken *Sju sorters kakor*:

Fyra recept från boken *Sju sorters kakor*

Farmors lunchpepparkakor ca 100 st

Ugnstemp: 200°C, varmluft 175°C

3 ½ dl socker

4 ½ dl ljus sirap

1 ½ tsk nejlikor

1 ½ tsk ingefära

2 tsk kanel

150 g margarin eller smör

3 ägg

1 dl mjölk

2 tsk hjorthornssalt

2 tsk bakpulver

ca 2 liter vetemjöl

Koka upp sockret och sirapen. Tillsätt kryddorna och matfettet. Vispa upp äggen i mjölken. Rör ner detta i den heta blandningen. Låt massan svalna. Tillsätt mjölet, väl blandat med

hjorthornssaltet och bakpulvret. Lägg degen i en bunke. Strö över lite mjöl och täck alltsammans. Låt degen vila 3 dygn.

Forma den sedan till stora runda bullar. Lägg dem på smord plåt eller bakplåtspapper. Platta till bullarna något.

Grädda kakorna mitt i ugnen ca 15 min.

Ingefärspepparkakor ca 175 st

Ugnstemp: 225°C, varmluft 200°C

1 ½ dl vispgrädde

2 ½ dl socker

1 ½ dl ljus sirap

1 ½ msk ingefära

3 kryddmått cedro/citronarom

1 msk bikarbonat

8 ½ dl vetemjöl

Vispa grädden till lätt skum. Satt till socker, sirap, ingefära, cedroolja och bikarbonatet, utrört i lite vatten. Rör massan några minuter. Tillsätt största delen av mjölet. Arbeta degen lätt. Låt den vila övertäckt till nästa dag.

Arbeta degen smidig på bakkbordet. Kavla ut den tunt på mjölat bakkbord. Ta med mått ut kakor. Lägg dem på kall, smord plåt eller bakplåtspapper.

Grädda mitt i ugnen 3-5 min.

Låt dem kallna på plåten.

Skansens julpepparkakor ca 160 st

Ugnstemp: 200°C, varmluft 175°C

1 ½ dl ljus eller mörk sirap

3 dl brun farin

200 g smör eller margarin

1 stort ägg

2 tsk nejlikor

1 tsk malda pomeransskal

8 dl vetemjöl

1 ½ tsk bikarbonat

Koka upp sirapen och håll den över sockret och matfettet. Rör tills massan är kall. Sätt till ägg och kryddor. Lös bikarbonatet i lite kallt vatten och tillsätt detta. Rör i större delen av mjölet. Arbeta ihop degen. Låt den vila över natten.

Kavla ut degen och ta med mått ut bockar, grisar och andra julfigurer. Lägg dem på smorda plåtar eller bakplåtspapper. Grädda mitt i ugnen ca 8 min.

Mockatårta 16 bitar

Ugnstemp: 125°C, varmluft 125°C

6 äggvitor (2 dl)

3 ½ dl socker

Mockakräm:

½ dl bryggmalet kaffe

1 ½ dl vatten

250 g smör, osaltat

1 dl florsocker

3 äggulor

Garnering:

1 påse (35 g) mandelspån

kaffepulver

Markera på bakplåtspapper 3 runda bottnar med 22 cm diameter. Smörj och mjöla rundlarna. Lägg papperen på plåtar.

Blanda vitor och socker i en stor bunke. Ställ den i en kastrull med kokande vatten (se till att bunken sluter tätt mot kastrullkanten) och vispa tills marängsmeten blir tjock och fast. Spritsa eller bred ut den jämnt på rundlarna.

Sätt in plåtarna på en gång i ugnen. Den ena på mitten och den andra i nedre delen. Skifta plats ett par gånger under gräddningstiden, som tar ca 1 ¾ tim. I varmluft placeras plåtarna med jämna mellanrum och flyttas *inte* under gräddningen.

Lossa bottnarna från papperet. Förvara dem torrt.

Brygg kaffet till mockakrämen.

Rör smöret poröst med siktat florsocker. Tillsätt äggulorna, en i taget, och rör en stund mellan varje. Hall i det avsvalnade kaffet.

Lägg samman bottenarna med kräm emellan. Bred också kräm runt kanten på tårtan och ovanpå. Spritsa ett vackert gallermonster över. Strö rostad flagad mandel runt kanten. Sikta kaffepulver över hela tårtan.

I stället för att spritsa fyllning ovanpå, kan man breda på ett tjockare lager och göra mönster med en gaffel.

Text nummer 3: Turismkonsumtion i Sverige

Turismkonsumtion i Sverige

I följande avsnitt behandlas personer med utländsk bakgrunds turismkonsumtion i Sverige. I fokus är "top of mind" för besöksmål i Sverige, källor för inspiration för en Sverigesemester, reseanledningar för att semestra i Sverige samt olika anledningar som hindrar eller försvårar resande i Sverige. Respondenterna som svarade på enkäten har stor vana av semesterresor i Sverige då de i snitt gör 2,7 resor/år inom Sverige.

KUNSKAP OCH ATTITYD TILL RESMÅL I SVERIGE

Ett tema i enkäten var platser i Sverige de tyckte var attraktiva eller önskade att besöka. I enkätundersökningen var det en fråga där de fick svara fritt, så respondenterna gav många olika svar. De handlade om allt från landskap, regioner till enskilda platser såsom städer och nationalparker. Delar av svaren berörde mer aktiviteter än platser så de presenteras under reseanledningar i Sverige. I tabellen (tabell 1) listas de mest frekventa platser respondenterna vill besöka eller platser de rekommenderar andra att besöka under sommar och vinter.

Skåne, Öland, norra Sverige (fjäll) alternativt *Skåne, Fjällen, Gotland, Bohuslän* är populära platser, men även större svenska städer: *Stora städer. Stockholm. Göteborg. Malmö.* Norra Sverige är också ett återkommande svar i enkäten. Den stora dragkraften är naturen, nationalparkerna, fjällen och möjligheten att vandra samt specifika platser såsom Jokkmokk, Kiruna, Abisko, Umeå och Luleå. Även möjligheten att se norrsken lockar. Det framkommer tydligt i materialet vilka besöksmål som upplevs vara populära för resor på sommaren respektive vintern. På en fråga om hur attraktivt Sverige är för en sommarsemester är svaret i enkäten 3.8 på en femgradig skala. För vintersemester är snittet 3. För sommarsemester är det många av de ovannämnda resmålen som lyfts fram. För vintersemester är Åre och Sälen för skidåkning attraktiva resmål tillsammans med Norrland i allmänhet som upplevs vara såväl en sommar- som vinterdestination.

Resultatet visar att förhållandevis få resmål och regioner är i människors *top of mind* när det gäller platser man rekommenderar eller själv önskar att besöka i Sverige. Det är klassiska sommar- och vinterresmål som har en stark image och sedan många år är etablerade i svenskars medvetande (se tabell 1). Det innebär att den undersökta målgruppen, utifrån denna studie, inte tycks särskilja sig från andra inhemska turister när det gäller val av resmål vid en eventuell Sverigesemester.

INSPIRATIONSKÄLLOR FÖR SVERIGESEMESTERN

Den undersökta målgruppen skiljer sig inte nämnvärt när det gäller vilka källor man använder för att hitta inspiration för en resa i Sverige. I en studie gjord av Visit Sweden (2021), om svenskars sökvanor för reseinspiration, framkom det att den vanligaste källan var *en sökning på Google* följt av *att fråga vänner och familj* och *besöka webbsidor om besöksmålen* som till exempel *visitstockholm.se*. Samma mönster framkom även i vår enkätstudie där det var samma topp tre alternativ som lyftes fram som inspirationskällor vid en resa, se tabell 2. Topp tre följdes sedan av Facebookgrupper om Sverigesemester och andra digitala källor såsom *Instagram*, *kundomdömessidor* såsom *TripAdvisor* samt *Youtube*.

Samma mönster framkom även i fokusgruppsintervjuerna. Det är en kombination av att googla och fråga någon som har kunskap om en plats. *Att fråga folk som varit där eller jag googlar*. Men just att fråga någon som antingen bor på platsen eller som har varit där för inspiration var framträdande svar:

“Ja, det är alltid så att när jag reser har jag en kompis i det stället jag reser. Så jag frågar alltid dom som är där: Vad kan man göra? Vad har ni gjort där? Alltså vad är intressant att göra, vad tycker ni är bra. Så det är alltid en kompis som tipsar och så. Men, och ibland kontrollerar man i Google.”

Även direkta sökningar på ett besöksmåls egna sidor som kommunwebbsidor nämndes som källor för inspiration. *Jag brukar alltid kolla på information igenom kommunwebbsidan. Jag tycker att dom har väldigt bra information där. Och samtidigt frågar jag alltid mina nära och kära kollegor*. Det är intressant att kommunens webbsidor fortfarande i allra högsta grad är relevant för denna målgrupp då dessa hemsidors relevans för turister är något som är ifrågasatt (se Zillinger, Eskilsson & Månsson, 2019). Dessa sidor uppskattas för *Där finns många platser med information och foto, många foton finns där*.

Det som dock blir tydligt i fokusgruppsintervjuerna är att några av de intervjuade särskiljer sig själv från de som de uppfattar som svenskar. De som är svenskar eller har bott länge i Sverige blir huvudkällan för inspiration till resor i Sverige.

“Jag brukar fråga svenskar först. Och sen när jag har några förslag från dem börjar jag och mina kompisar googla om det. Sen bestämmer vi tillsammans. Men i första hand frågar jag svenskar om fina platser i Sverige.”

Vad som även framkom var att man söker på flera olika språk för att hitta inspiration för sin resa. *På svenska och på persiska. På svenska tittar jag med mina barn. Och min man. På persiska tittar jag själv och lite mer förstår vad det finns överallt.*

Det visar att den digitala närvaron är viktig för att nå och inspirera denna målgrupp. Men också människor i deras närhet då de är i flera fall den första källan till inspiration. Här gäller det att öka kännedomen generellt om resmål i Sverige, då det var relativt få 18 SEMESTER PÅ HEMMAPLAN? resmål som var i top of mind, för att på så sätt inspirera bredare. Resultaten visar även på vikten av att ha ett innehåll på flera språk, inte bara för att attrahera internationella besökare, men också för att nå flerspråkiga inhemska besökare. Materialet bör vara relevant såväl språkligt som inkluderande visuellt.

Text nummer 4: Rose Lagercrantz, Nån sorts torsdag...

Rose Lagercrantz, *Nån sorts torsdag...*

”Jag måste gå!” säger Lotta Månsson...

Lotta Månsson är lite snuvig. Men hon har bråttom. Det är på morgonen, men inte så tidigt, ja alldeles för sent i själva verket. Man försover sig så lätt. Lotta Månsson snyter sig ilsket. Dom har nog börjat för länge sen i skolan, men Lotta står fortfarande hemma i tamburen och bara nyser och hittar inte sin räknebok. Och just när hon har bestämt sig för att gå till skolan utan räknebok, kommer hennes mamma ut i tamburen i morgonrock.

”Lotta!” säger hon. ”Vart ska du ta vägen med den här snuvan?”

”Till skolan!” säger Lotta och tar sin jacka och sin väska.

”Jag kan väl inte stanna hemma bara för att jag är lite snuvig!” säger hon.

”Det händer inte så mycket för att man är borta en dag från skolan!” säger hennes mamma.

Men Lotta Månsson har redan öppnat dörren till farstun.

”Jo!” säger hon. ”Det händer mycket! Om du visste vad det händer!”

”Vad är det som händer?” frågar hennes mamma. Hon låter nästan lite undrande.

Lotta Månsson tittar på sin mamma.

”Igår...” säger hon. Men sen säger hon: ”Om jag inte går nu så hinner jag inte!”

”Hände det någon igår?” frågar hennes mamma, och nu låter hon lite orolig. ”Vad var det som hände?” frågar hon och drar hårt i armen på Lotta Månsson.

”Gå inte!” säger hon och stänger dörren om Lotta och trycker ner henne på en av stolarna i tamburen.

”Vad var det som hände igår?” frågar hon och nu låter hon väldigt orolig.

Och där måste Lotta Månsson sitta på yttersta stolskanten och sparka otåligt på stolsbenet för hon har så bråttom!

Hon försöker tänka efter. Vad var det som hände igår? Det var något som flög genom hennes huvud nyss, men det flög så fort! Nu är det alldeles som bortfluket! Lotta tänker så det knakar. Fast hur hon än gör, så kan hon bara tänka på hur hon ska bära sig åt för att komma iväg till skolan egentligen. Sen kommer hon på att det enda sättet att komma iväg är att tala om vad som hände igår, så då försöker hon komma på vad det var igen.

”Igår...” säger hon. Och plötsligt skiner hon upp! ”Igår...” säger hon, ”igår var det ju nån sorts torsdag! Det var världens bästa lyckodag! Först hittade jag en grej i ett juvelskrin...”

”Först hittade jag en grej i ett juvelskrin...” säger Lotta Månsson...

Det var det första som hände igår. Nej, förresten, det första som hände var att hon vaknade. I sin säng. Man har så bra utsikt från Lotta Månssons säng. Man kan se alla bokhyllorna i rummet och fönstret och trasmattan och hela golvet. Man kan se dammet på golvet också under Lottas systemsäng, under Malin Månssons säng. Och om man böjer sig fram litegrann, så kan man se

en sak till under den sängen, och det är juvelskrinet! Det är Lottas syster Malin som har gömt det under sängen, för att hon inte vill att någon ska upptäcka det och börja rota i det.

Det enda man inte kan se ifrån Lottas säng är ifall hennes syster Malin är vaken eller sover, för ibland ser hon ut som om hon sover fast hon är alldeles klarvaken. Hon bara blundar. Så det räcker inte att man tittar på henne, man måste smyga upp och peta litegrann på henne också. Om hon inte börjar morra när man petar på henne, så är det ganska säker att hon sover på riktigt. Och då kan man huka sig och krypa in under sängen och dra fram juvelskrinet. Sen kan man öppna det, och sen kan man – nej, inte rota i det! Men man kan sortera litegrann.

Det gjorde Lotta. Igår morse satt hon och sorterade sin syster Malins juveler. Hon var så rädd för att Malin skulle vakna! För det har varit någon slags fel på Malin på sista tiden. Hon kan inte göra något annat än gråta nämligen. Hur hon än bär sig åt, så kan hon inte sluta. Och om man frågar henne varför hon gråter för, så säger hon bara att hon gråter för ett brevskull. Ett brev som en kille som heter Nisse Sandgren har skrivit. Nisse Sandgren och Malin Månsson brukar alltid skriva brev till varandra, det har dom gjort sen dom var tolv år och nu är dom snart fjorton. Lotta har läst flera stycken såna där brev. Dom brukar inte vara så farliga.

FÅR JAG LÅNA DIN NYA SKIVA

brukar det stå. Eller:

JAG DIGGAR POP. GÖR DU?

Men nuförtiden bara gråter Malin för ett sånt där brevskull. Bara för ett sånt där brev som Nisse Sandgren har skickat – nej, inte till Malin Månsson utan till en som heter Bodil Borgström. Det kan väl göra detsamma tycker Lotta, men det tycker inte Malin. Hon säger att hon gråter bara för att hon älskar Nisse Sandgren. Det tycker Lotta inte heller är någonting att gråta för, men med Malin är det så, att har det en gång börjat rinna tårar ur ögonen på henne, så kan ingen människa stoppa dom. Hela nätterna gråter hon, men om mornarna sover hon litegrann ibland.

Men Lotta var hemskt försiktig när hon satt och sorterade i smyckeskrinet igår morse. Hon sorterade alldeles ljudlöst, så att Malin inte skulle vakna. När man sorterar i smyckeskrin gör man såhär: först håller man ut alla juvelerna på golvet. Sen provar man några stycken. Kanske ett örhänge eller ett halsband. Om man hinner! Lotta hann knappt, för just när hon skulle sätta på sig en sak, en liten grej, så tyst, så tyst – just då vaknade i alla fall Malin Månsson och skrek:

”Ge sjutton i att rota i mina juveler!”

”Jag rotar inte!” sa Lotta. ”Jag bara sorterar!”

Då klev Malin upp ur sängen och ut på golvet och rakt fram till Lotta. Men just när hon skulle rycka åt sig hela juvelskrinet – så lät hon bli i alla fall och satte sig ner på trasmattan och bara tittade på hela härligheten. Sen tog hon upp grejen. Det var en knapp, en stenknapp, svart och rund som en kula. Hon höll i den länge, och rätt som det var började hon gråta sådär som hon brukar göra numera. Lotta tyckte inte det var något skrämmande direkt med den där knappen, men Malin sa att den var så hemsk, för hon hade fått den av Nisse Sandgren en gång på en rast. Sen sa hon att hon aldrig ville se den mer. Sen slutade hon upp med att gråta en liten stund, det verkade nästan som om tårarna hade tagit slut.

”Vad mycket skräp jag har!” sa hon.

Knappen gick hon ut i köket med och slängde i sopkassen. När hon kom tillbaka, gick hon och la sig på sin säng igen. Men tårarna hade inte tagit slut för henne, för plötsligt hördes det en snyftning igen och sen en till... och en till... och sen gick hon helt enkelt inte att hejda. Hon grät så Lotta stod helt enkelt inte ut med att höra på. Hon fick lov att gå ut i köket till slut och ta sig en kopp choklad och en skorpa och sen bestämde hon sig för att gå till skolan. Så hon tog räkneboken och sopkassen, hon brukar alltid ta med sig soporna om mornarna när hon ändå ska iväg. För alla andra i hennes familj bara glömmer dom.

”Sen, när jag gick nedför trapporna, fick jag syn på något!” säger Lotta Månsson...

Sen, när hon gick nedför trapporna, fick hon syn på något. Hon fick se att det stod något på namnskylden till den lägenheten som ligger närmast sopnedkastet på nedre botten. Det var rätt så konstigt, för det brukar aldrig stå något på den namnskylden, för ingen brukar bo där. Lotta blev så nyfiken så hon måste gå närmare och läsa. Då fick hon se att det stod HANSOJ på skylden. Vilket namn! Först försökte hon att inte bry sig så mycket om det. Hon försökte bara gå rakt fram till sopnedkastet – men sen måste hon vända sig om i alla fall och se efter om det var på riktigt, som det hade stått HANSOJ på dörrskylden. Och just som hon vände sig om, så öppnades dörren och någon kikade ut genom en liten liten springa. Lotta blev stel i hela kroppen, när hon märkte det. Hon måste backa, och springan blev bara större och större, och sen kunde hon se klart och tydligt att det stod någon därinne i mörkret. Hon förstod nästan genast att det måste vara han som hette HANSOJ. Ganska liten var han, men han hade mycket

hår och en stor näsa och ögon – röda ögon! När hon såg det, måste hon hålla i sig i sopkassen, så hon inte skulle springa sin väg, för dom där ögonen bara stirrade. Dom blinkade knappt, dom var alldeles blixstill, hela Hansoj stod blixstill! Lotta tordes inte blinka hon heller och inte röra sig en millimeter – ända tills hon måste tvärvända i alla fall och springa sin väg det fortsatte hon kunde.

Inte förrän hon kom till skolan, märkte hon att hon fortfarande höll i sig i sopkassen, fast det brydde hon sig inte om, för hon kunde inte tänka på annat än HANSOJ. Soporna ställde hon – ja, först så visste hon inte var hon skulle ställa dom någonstans, så hon tog dom med sig in i klassrummet. Där stod hela klassen och väntade på att fröken skulle komma, gamla tjocka fröken med barn i magen. Dom väntade och väntade, Lotta också. Till slut, när fröken aldrig kom, smög hon sig fram och gömde soporna bakom orgeln.

Sen kom det en fröken, men inte den gamla vanliga tjockisen utan en ny tunn söt.

”God morgon!” sa hon. Och det stämde på något vis när hon sa sådär, för det var en god morgon.

”Jag är er nya lärarinna!” sa hon. ”Er gamla lärarinna har fått ett litet barn och nu har jag kommit i hennes ställe. Jag hoppas vi ska trivas med varandra!” sa hon.

Dom blev så förvirrade i klassen, men sen fick dom i alla fall sätta sig ner, och sen hade dom sång. Dom flesta sjöng ovanligt högt den här morgonen, och gladast sjöng nya fröken, hon gol och kacklade, men mitt i sången spelade hon fel på orgeln och kom av sig.

”Det luktar så konstigt!” sa hon.

Men det var det ingen annan som tyckte, så då tog dom lite räkning istället. Torden tappade bänklöcket på tummen just när han skulle ta upp sin räknebok, för han tittade bara på nya fröken istället för i bänken, och det gjorde nog hemskt ont, för han började gråta. Men han ville inte att nya fröken skulle märka något, så först grät han ganska tyst. Fast nya fröken såg det nästan genast.

”Kära barn!” skrek hon. ”Vad är det som har hänt?”

Då frät Torden lite högre.

”Men älskade barn!” skrek nya fröken.

Då grät Torden ännu högre, så då blev nya fröken alldeles ifrån sig och sprang ner till honom.

”Varför är du så olycklig?” viskade hon till Torden och satte sig på huk bredvid honom. Ja, så satt hon och viskade, och varenda kotte kunde höra det! Sen började hon krama honom!

Ingen kunde räkna den timmen, för alla bara tittade på nya fröken och önskade att dom hade gjort sig lite illa, och Lotta klämde tån under stolen och började skrika hon också.

”Aj!” skrek hon. ”Det gör så ont!”

Men då sa nya fröken att det var väl inte så farligt att klämma sig litegrann, och Torden slutade snörvla bort i sin bänk vid väggen. Sen började han hicka istället. Och sen grät han visst bara för att nya fröken hade sagt sådär, så då måste hon springa ner till Torden igen och hålla om honom.

”Du måste säga varför du är så olycklig!” sa hon. ”Vi kan inte reda ut det här om du inte vill tala med mig!”

Men Torden kunde inte säga ett ord, och alla dom andra måste räkna självständigt. Det betyder att man måste sitta och räkna ut saker och ting alldeles av sig själv i räknehäftet.

Men Lotta fattade ingenting, så hon kunde inte. Hon räckte upp handen och knäppte med fingrarna, men nya fröken märkte inget, för hon satt bara och kramade Torden. Sådär var det aldrig på gamla tjocka frökens tid. Hon var rättvis. Hon satt inte bara och kramade dom som grät på räknetimmarna, hon kramade inte någon alls, inte ens Torden! Men den nya, hon kramar visst bara dom som gråter.

Och Lotta har ju inget att gråta för. Hon är nog en ovanligt glad människa. Det syns faktiskt på allt hon gör, säger hennes pappa. På hennes sätt att gå till exempel. Man kan till och med se det på henne bakifrån, på ryggen, för hon har en ovanligt glad rygg. Hennes syster Malin har en likadan.

Aldrig kommer nya fröken att fråga Lotta varför hon är så olycklig – för Lotta drabbas aldrig av olyckor. Bara av lyckor. Och vem var intresserad av lyckor nuförtiden?

"Sen satt jag och tittade lite i bänken", säger Lotta Månsson...

Hon har rätt så bra utsikt från sin bänk också. Hon kan se ut över hela klassrummet och ut genom fönstret över hela skolgården och in bland träden. Hon kan se ner i rabatterna också, rakt ner på rosenkvistar och snödropp och krokus.

Hon satt och tittade på allt det där medan hon räckte upp handen. Hon satt och tänkte. Hon tänkte på hur det kan ha varit innan jorden fanns till. Innan tiden fanns ens. Det är så bra i Lottas bänk, för man kommer att tänka på så mycket där. Man kan blunda till exempel och låtsas att man trillar genom världsrymden. Men om man gör det, måste man hålla fast sig i bänklacket så man inte tror att det händer på riktigt, för det är rätt så hemskt. Man bara faller och faller, för rymden tar ju aldrig slut!

Fast mitt under det att hon ramlade igår, så fick hon höra någon som ropade:

”Lotta Månsson! Lotta Månsson!”

Det var den nya fröken. Och när Lotta slutade blunda och öppnade ögonen, fick hon se att nya fröken kom vandrande hela vägen från Torden och rakt fram till Lottas bänk.

”Hur går det för dig?” sa hon och tittade i Lottas räknehäfte. ”Hur långt har du kommit?”

”Fröken, jag fattar inget!” sa Lotta.

”Jag ska visa!” sa nya fröken, och så lutade hon sig över Lotta så dom snuddade vid varandra! Då märkte Lotta att nya fröken luktade krita! Hon stod och suddade och skrev i Lottas bok, men Lotta fattade ingenting i alla fall. Sen kände hon att nya fröken luktade någon sorts tvål också. Gott!

”Jag fattar ingenting i alla fall!” sa Lotta.

Då lutade sig nya fröken ännu mer över henne, så att Lotta snuddade med håret mot nya frökens kind, och sen snuddade hon med axeln mot nya frökens bröst som var alldeles mjuka som små kuddar. Då kunde hon inte låta bli att sträcka ut fingrarna mot nya frökens armhåla och killa litegrann, killekill! Och nya fröken for i vädret som en raket och skrek, och Lotta skrek också, allt vad hon orkade:

"Heja!" skrek Lotta, och då började alla skrika heja, och det blev ett oväsen, för alla var så glada åt nya fröken! Men nya fröken bara skakade på huvet, och hon sen, och när dom hade lugnat ner sig litegrann, så gick hon och hjälpte Torden istället, för han satt fortfarande och snyftade över sin tumme. Och sen började alla märka att det luktade.

"Död råtta!" sa Sundan.

Och Torden kom av sig mitt i gråten och sa:

"Nä, inälvor!"

Och alla började viska med varandra.

"Nu är ni tysta och arbetar!" sa nya fröken.

"Men det är något mystiskt!" sa Sundan. "Vi kan bli förgiftade!"

"Av vadå?" skrek alla dom andra.

"Av dom mystiska ångorna så klart!" skrek Sundan.

"Jag tycker också att det luktar egendomligt", sa nya fröken, "men nu vill jag inte höra ett ord till! Nu arbetar vi!"

Då fick Torden syn på något som stack fram bakom orgeln, och pekade allt vad han orkade. Nya fröken gick och drog fram sopkassen. Hon blev så förvånad. Sen höll hon upp den i luften så att alla kunde se, och sen frågade hon om det var någon som kände igen den? Alla blev väldigt rädda. Torden fick nästan en chock när han såg att det var en sopkasse och Sundan vippade all baklänges så häftigt på stolen att den nästan tippade. Men sen ändrade nästan alla på sig och såg ut som om dom tänkte börja kräkas. Den enda som uppförde sig normalt egentligen var Lotta. Hon satt alldeles lugnt och ordentligt i bänken och förde inget oväsen.

"Ar det någon som vet med sig att han rår om den här?" frågade nya fröken, men då blev alla tysta som möss. Alla fick nog för sig att nya fröken kunde bli lika arg som gamla tjockisen. Ingen vågade säga ett knyst, inte Lotta heller. Hon vågade knappt röra på sig, bara gräva lite i fickan, för hon blev så nervös så hon visste inte vad hon skulle göra med sina fingrar. Hon måste hålla i något, en trådrulle eller nåt sånt. Och hon visste att hon hade en i fickan. Sen fick hon tag i den, och sen förde hon den långsamt, långsamt upp på bänklocket. Men just när hon skulle börja bolla lite med den, så tittade nya fröken på Lotta så att hon tappade trådrullen på golvet och den for iväg under alla bänkarna, rull, rull, rull! Och just då ringde det ut.

"Lotta Månsson får bära bort sopkassen!" sa nya fröken.

"Och den som har den dåliga vanan att placera sopor under orglar, borde tycka synd om Lotta!" sa hon.

Så det var ganska synd om Lotta, när hon fick ta soporna och lufsa iväg. Och trådrullen såg hon aldrig mer till, den var alldeles som borttrollad.

6.2. Översättningar till kroatiska

Text nummer 1 – översättning

Švedski običaj Midsommar

U švedskim ruralnim zajednicama proslava Midsommara ili početka ljeta bila je vezana uz ljubav i erotiku. Čarobna je noć prije svega bila posvećena mladima te je zabava uz ples trajala sve do svitanja. Ali način proslave ovog starog običaja često se mijenjao.

Midsommar je u Švedskoj vrlo važan događaj u ljetnom periodu. Toplo je vrijeme stiglo, a noći su duge i svijetle. Midsommarstång ili midsomarski stup ukrašava se lišćem i cvijećem i podiže se, pletu se vijenci i jedu jagode. Svečano je to razdoblje prepuno običaja u kojem Šveđani rado njeguju pradavne tradicije.

Ali tradicije su varljive. Stalno se mijenjaju i nisu uvijek onakve kakvima se čine na prvi pogled. Često je teško reći gdje i kada su nastale, zašto se mijenjaju ili ponekad u potpunosti nestaju.

Proslava Midsommara spoj je starih i novih običaja, duga priča čiji je početak obavijen velom tajne.

Ritualno ispijanje piva

Rašireno je mišljenje da je ples oko midsomarskog stupa ostatak prastare svetkovine plodnosti u čast ljetnog solsticija te da je stup izvorno bio falički simbol. Ali zapravo znamo vrlo malo o načinu na koji se u davna vremena proslavljao Midsommar.

Vjeruje se da se ljetni solsticij slavio na neki način, no ako kažemo da su svetkovine imale veze s plodnošću, vjerojatno nismo daleko od istine. S druge pak strane, nemamo podataka o tome kako se slavlje odvijalo, osim jednog dokaza pronađenog u srednjovjekovnim izvorima iz vikinškog doba koji govori o ritualnom ispijanju piva i prinošenju žrtava.

Midsomarski stup iz Njemačke

Vjeruje se da je midsomarski stup u Švedsku pristigao iz Njemačke u nekom trenutku tijekom srednjeg vijeka te ga se može vidjeti na slikama iz 17. stoljeća. Ponekad ga se naziva i majskim stupom jer ga se u Njemačkoj i na drugim kontinentima dovodi u vezu s proslavom Prvog maja.

U Švedskoj se ova tradicija pomaknula na sredinu ljeta, iz jednostavnog razloga što je tamo klima hladnija i da drveće, čije se lišće koristi za ukrašavanje, do svibnja ne stigne prolistati. Općenito se može primijetiti da se običaji vezani uz Midsommar i ostale proljetne proslave međusobno preklapaju i izmjenjuju – to je samo jedan primjer fleksibilnosti običaja.

Plesni podij ukrašen lišćem

Postoji švedski folkloristički materijal s kraja 19. stoljeća koji opisuje kako se odvijala proslava Midsommara u tadašnjim ruralnim zajednicama. Za početak je bilo potrebno očistiti kuću, trebalo je pomesti pod i izribati ga, a sve je tkanine trebalo prozračiti. Štednjak je trebalo izribati, a dvorište urediti.

Nakon toga trebalo je ukasiti kuću i okućnicu cvijećem i lišćem breze ili drugog drveća. Pod se obasipao lišćem koje je bilo i lijepo i ugodno je mirisalo. Ispred vrata stavljale su se grane ukrašene lišćem, a od davnina je običaj bio stavljati ih i u polje.

Naravno da su se i mjesta održavanja proslava ukrašavala lišćem, isto kao i kočije i brodovi kojima se do njih dolazilo. U gradovima su se neposredno prije Midsommara održavali sajmovi na kojima su seljaci iz ruralnih područja prodavali grane s lišćem stanovnicima grada.

Hrana

Hrana koja se posluživala za vrijeme proslave Midsommara trebala je biti osobito svečana. Odabir hrane ovisio je o dijelu zemlje u kojem se živi te o dostupnosti raznih prehrambenih proizvoda. U zapisima koji se nalaze u Nordijskom muzeju u Stockholmu često se spominju riba, ali i meso te svinjetina. Bijela kaša i *filbunke*, mliječni proizvod sličan kefiru, također su se nalazili na jelovniku prema podacima navedenim u tim zapisima.

Bijela kaša bio je naziv za sitniju kašu koja se često jela u svečanim prilikama. Kuhala se u mlijeku umjesto u vodi, a za pripremu se koristilo pšenično brašno ili ječam te kasnije riža.

Danas se jede haringa, mladi krumpir i jagode sa šlagom te se piju pivo i rakija. Standardni je to jelovnik koji se ustalio početkom 20. stoljeća.

Na mnogim su mjestima u ruralnim zajednicama stanovnici zajedno podizali midsomarski stup te slavili uz ples i igru oko njega. Njegov se izgled mijenjao. Oblik, veličina, ukrasi i način na

koji su se vijenci trebali objesiti varirali su. Lišće kao ukras pripadalo je u skupinu najuobičajenijih ukrasa, ali mogle su se vidjeti i papirnate trake te obojane ljuske jajeta.

"Male žabe" iz dvadesetog stoljeća

Pjesme i ples u krugu te ples u vlakiću bili su uobičajeni oblici zabave tada kao i sada. Međutim, igra koja je postala nacionalni simbol švedske proslave Midsommara " *Små grodorna*" ili Male žabe nije se igrala. Ne nalazi se među zapisima o narodnim igrama iz devetnaestog stoljeća.

Igra je vjerojatno nastala na imanju Nääs u blizini Göteborga, na kojem su se, kako bi se sačuvala kultura ruralnih zajednica, izučavali i zanat i igre na početku dvadesetog stoljeća. Tamo su nastale i nove igre koje su se koristile u pedagoške svrhe. U skupinu tih igara pripadaju i "Male žabe" koje se prvi put pojavljuju u zbirci *Sånglekar från Nääs (Glazbene igre iz Nääsa)* iz 1922. godine.

Igra vjenčanja i *kransgillen*

Na nekim se mjestima u Švedskoj igrala igra vjenčanja kao jedna od vragolija koje su izvodili mladi za vrijeme proljetnih zabava. Za vrijeme proslave Midsommara birali su se mladenka i mladoženja. Mladenka bi se lijepo odjenula i vodilo bi je se od dvorišta do dvorišta kako bi je se pokazalo i na taj način uspjelo isprositi stvari potrebne za gozbu koja se održavala kasnije.

Kransgillen bila je slična šala koja se također vezuje uz Midsommar. Ovaj običaj uključuje odabir jednog para koji bi na sebe stavio vijence i plesao zajedno. Djevojke su također mogle stavljati vijence mladićima kao znak da pripadaju jedno drugome.

Midsomarska noć vezana je uz ljubav i erotiku. Najviše je pripadala mladima – plesalo bi se sve dok sunce ne bi izašlo.

Crkva i svećenstvo u tom su razdoblju uputili žestoku kritiku protiv proslava jer su smatrali da za sobom povlače nemoralno ponašanje. To je ponekad dovodilo do toga da su se tradicije morale mijenjati, ali nikada ih se nije uspjelo iskorijeniti u potpunosti.

Mjesta na kojima se plesalo mijenjala su se. Ako se nije podigao midsomarski stup, ili ako se htjelo izbjeći slavlje kraj njega, ples se mogao održati na drugom mjestu koje je bilo dovoljno ravno da bi se na njemu moglo plesati, po mogućnosti blizu izvora, u polju ili na raskrižju.

Midsomarski krijes pali se i u susjednim državama

Paljenje midsomarskog krijesa i ples oko istog vjerojatno je jedan od najranijih midsomarskih običaja. Taj je običaj opisao švedski pisac, geograf i biskup Olaus Magnus u kasnom srednjem vijeku, a sam je običaj možda i stariji od toga.

U Danskoj i Norveškoj 23. lipnja slavi se ivanjska noć tako što se pali krijes. Čak i u Švedskoj postoje priče o midsomarskim krijesovima sve do kasnog devetnaestog stoljeća, najviše iz pokrajina koje graniče sa susjednim državama, ali čak i iz drugih dijelova zemlje.

Danas se krijesovi u Švedskoj na mnogim mjestima pale za Uskrs ili Valpurginu noć, ali naravno nije nemoguće da se tu i tamo vidi koji krijes i u sklopu proslave midsomarske noći.

Čarobna noć

U narodnim vjerovanjima ruralnih zajednica smatralo se da je midsomarska noć jedna od najčarobnijih noći u godini, noć kada je priroda preplavljena raznim silama. Za granicu između ljudskog svijeta i carstva natprirodnog vjerovalo se da je tanja nego inače te postoje mnoge pripovijesti o nevjerovatnim stvarima koje su se dešavale te noći.

Za ljekovito se bilje vjerovalo da je posebno moćno i zbog toga se ubiralo za vrijeme midsomarske noći. Midsomarska je rosa također bila tražena. Ako biste tog dana hodali bosu po njoj, vjerovalo se da ćete cijele godine biti jaki i zdravi. Rosa se također sakupljala kako bi se njome liječile bolesti, ali isto tako i za dobru fermentaciju kruha i piva tijekom godine. Na nekim su se mjestima čak posjećivali posebni midsomarski izvori iz kojih se pila voda kako bi se dobila snaga i sačuvalo zdravlje.

Midsommar je bilo odlično vrijeme za lovce na blago. Govorilo se da je začarano blago tada izlazilo iz zemlje i postajalo vidljivo ljudima. Ako biste bili dovoljno tihi, uspjeli biste pronaći ga – ali ako biste prekinuli tišinu, blago bi nestalo zauvijek.

Proročanstva i prikazanja bila su uobičajena u ruralnim zajednicama. Veliki blagdani smatrali su se izuzetno prigodnim razdobljima za predviđanje budućnosti. Midsommar je bio blagdan za predviđanje ljubavi pa ako ste htjeli znati s kime ćete živjeti, to je bilo pravo vrijeme za traženje odgovora.

Cvijeće pod jastukom

Ljubavna proročanstva sigurno su bila uglavnom zaigrane zanimacije, ali u njima se svejedno moglo pronaći i nešto istine. Jedan od oblika midsomarske magije postoji i danas: ako uberete cvijeće i stavite ga ispod jastuka, sanjat ćete osobu s kojom ćete se vjenčati.

Tradicija je nalagala da se cvijeće mora ubirati u tišini – ako bi se tišina prekinula, prekinula bi se i čarolija. Upravo je tišina sastavni dio magičnih razmišljanja ruralnih zajednica, znak je to da se izvodi neki ritual.

Broj ubranih cvjetova mijenjao se, ali najčešće je to bilo sedam ili devet. Neparni brojevi smatraju se čarobnima u mnogim kulturama, možda zato što ljudi smatraju parne brojeve harmoničnijima i samim time "normalnijima".

Tradicija ponekad također nalaže da se onaj tko proriče treba popeti preko onoliko ograda koliko je cvjetova ubrao. To se može smatrati simboličkim prelaženjem granica između normalnog i nadnaravnog svijeta.

"Kaša snova" dala je odgovor

Još jedan način proricanja bio je da se pojede nešto jako slano – na primjer, usoljeni sled/haringa ili tzv. *drömgröt* (kaša snova), kaša kuhana zajedno s brašnom, vodom i soli. Nakon što bi se pojedla, trebalo je leći, a da se ništa ne popije.

Budući mladoženja ili mladenka trebao se pojaviti u snu i ponuditi onome tko spava nešto čime bi se utažila žeđ. Vrsta pića mogla je također reći nešto o tome hoće li zajednički život biti bogat ili siromašan.

Kako bi se u budnom stanju dobilo proročanstvo o budućnosti, znatiželjna je osoba mogla u tišini bdjeti na raskršću ili na uzemljenoj stijeni. O takvim noćima u kojima se bdjelo postoje priče koje nerijetko upozoravaju da se s proročanstvima ne treba igrati.

Iz Hacksåsove župe u središnjoj Švedskoj, odnosno u pokrajini Jämtland potiče zapis (zapisana tradicija iz usmene predaje) o trima djevojkama koje su bdjele na raskršću za vrijeme midsomarske noći. Prva je čula zveket kovačnice, druga je čula zvuk violine, a treća je čula zvonjavu crkvenih zvona.

Prva se udala za kovača, druga za glazbenika, a treća je djevojka umrla prije kraja godine – ono što je čula bila su zvona s vlastitog pogreba.

Text nummer 2 – översättning

Bakini paprenjaci cca 100 kom.

Temperatura pećnice: 200°C, s ventilatorom 175°C

175 g šećera

4 ½ dl šećernog sirupa

1 ½ žličica klinčića

1 ½ žličica đumbira

2 žličice cimeta

150 g margarina ili maslaca

3 jaja

1 dl mlijeka

2 žličice sode bikarbone

2 žličice praška za pecivo

cca 1 kg pšeničnog brašna

Prokuhajte šećer i šećerni sirup. Dodajte začine i maslac ili margarin. Izmiksajte jaja i mlijeko, izlijte u toplu smjesu te pustite da se ohladi. Dodajte brašno koje ste dobro izmiješali sa sodom bikarbonom i praškom za pecivo. Stavite tijesto u zdjelu, posipajte po njemu malo brašna, tako ga pokrijte i ostavite da odstoji 3 dana.

Zatim ga oblikujte u velike kuglice, stavite ih u maslacem premazan pleh ili na papir za pečenje. Lagano ih utisnite.

Pecite kolače na sredini pećnice cca. 15 minuta.

Paprenjaci s đumbirom cca 175 kom.

Temperatura pećnice: 225°C, s ventilatorom 200°C

1 ½ dl vrhnja za šlag

125 g šećera

1 ½ dl šećernog sirupa

1 ½ žlica đumbira

3 ml ekstrakta limuna

1 žlica sode bikarbone

425 g pšeničnog brašna

Miksajte vrhnje za šlag dok se lagano ne zapjeni. Dodajte šećer, šećerni sirup, đumbir, ekstrakt limuna i sodu otoplenu u malo vode. Miješajte smjesu nekoliko minuta. Dodajte većinu brašna te lagano mijesite tijesto. Ostavite ga da odstoji pokriveno do idućeg dana.

Na dasci za valjanje umijesite glatko tijesto. Oblikujte keksiće tako da budu podjednake veličine. Stavite ih na hladan, maslacem premazan pleh ili na papir za pečenje.

Pecite u pećnici od 3 do 5 minuta.

Ostavite ih da se ohlade na plehu.

Božićni paprenjaci cca 160 komada

Temperatura pećnice: 200°C, s ventilatorom 175°C

1 ½ dl šećernog sirupa

150 g smeđeg šećera

200 g maslaca ili margarina

1 veliko jaje

2 žličice klinčića

1 žličica naribane kore gorke naranče

400 g pšeničnog brašna

1 ½ žličica sode bikarbone

Prokuhajte šećerni sirup i prelijte ga preko šećera i maslaca ili margarina. Miješajte dok se smjesa ne ohladi. Dodajte jaje i začine. Otopite sodu u malo hladne vode i ulijte je u smjesu. Umiješajte i veći dio brašna. Umijesite tijesto i ostavite ga preko noći.

Izvaljajte tijesto te zatim raznim božićnim kalupima oblikujte keksiće. Stavite ih na maslacem premazan pleh ili papir za pečenje. Pecite u pećnici cca 8 minuta.

Torta od kave 16 šnita

Temperatura pećnice: 125°C, s ventilatorom 125°C

6 bjelanjaka (2 dl)

175 g šećera

Krema od kave:

50 g svježe mljevene kave

1 ½ dl vode

250 g neslanog maslaca

50 g šećera u prahu

3 žutanjka

Za ukrašavanje:

1 vrećica (35 g) listića badema

mljevena kava

Na papirima za pečenje nacrtajte 3 kruga promjera 22 cm. Krugove premažite maslacem i pobrašnite ih. Papire stavite na plehove. U velikoj zdjeli pomiješajte bjelanjke i šećer te prebacite zdjelu na lonac s kipućom vodom (pazite da zdjela dobro sjedne na lonac) i miješajte dok smjesa za meringu ne postane gusta i čvrsta. Izlijte je ili raširite jednolično po krugovima.

Plehove istovremeno stavite u pećnicu. Jedan u sredinu, a druge u donji dio. Rotirajte ih više puta za vrijeme pečenja koje traje cca. 1 sat i 45 min. U pećnicu s ventilatorom plehove stavite na jednaki razmak i nemojte ih premještati za vrijeme pečenja.

Odvojite biskvite od papira. Čuvajte ih na suhom mjestu.

Pripremite kavu za kremu od kave. Glatko umiješajte maslac s prosijanim šećerom u prahu. Dodajte žutanjke, jedan po jedan i kratko miješajte prije svakog novog dodavanja. Ulijte ohlađenu kavu. Spojite biskvite premazujući kremu između, a također je razmažite i po rubovima te po gornjem dijelu. Stavite lijepi rešetkasti uzorak na tortu i prelijte kremu preko njega. Pospite prepržene listiće badema po rubovima, a kavu u prahu pospite preko cijele torte.

Umjesto da punjenje razmažete po gornjem dijelu torte, možete nanijeti deblji sloj i izraditi uzorak vilicom.

Text nummer 3 – översättning

Turistička potrošnja u Švedskoj

U sljedećem će se odlomku govoriti o turističkoj potrošnji osoba sa stranim podrijetlom u Švedskoj. U fokusu su dominantne marke odredišta koja se posjećuju u Švedskoj, kao i izvori inspiracije za odmor u Švedskoj, razlozi odlaska na odmor unutar Švedske te razni razlozi koji sprečavaju ili otežavaju putovanje Švedskom. Ispitanici koji su sudjelovali u anketnom istraživanju u velikoj mjeri imaju naviku putovati po Švedskoj jer u prosjeku u njoj ostvare 2,7 putovanja godišnje.

SPOZNAJE O I STAVOVI PREMA PUTOVANJIMA U ŠVEDSKOJ

Jedna od točaka u anketi bila su mjesta u Švedskoj koja se smatraju atraktivnima ili zanimljivima za posjet. U istraživanje je bilo uključeno jedno pitanje otvorenog tipa na koje su ispitanici dali mnogo različitih odgovora. Od krajolika, preko pokrajina pa sve do točno određenih mjesta kao što su gradovi ili nacionalni parkovi. Dio je odgovora bio više usmjeren na aktivnosti nego na mjesta pa su one navedene pod razloge za odmor u Švedskoj. U tablici (tablica 1) navedena su mjesta koja ispitanici žele posjetiti ili mjesta koja preporučaju za posjet drugima, ljeti i zimi.

Tablica 1. Najčešće turističke mete za odmor u Švedskoj

Turističke mete za odmor ljeti	
Veliki gradovi	Stockholm, Malmö, Göteborg
Mali švedski gradovi	Npr. Trollhättan, Varberg, Västervik
Pokrajine	Skåne i Österlen, Lund och Helsingborg
	Öland i obližnji Kalmar
	Gotland i Visby
	Norrland (planine)
Atrakcije	Životinjski parkovi i zabavni parkovi
Turističke mete za odmor zimi	
Skijanje	Åre i Sälen
Pokrajine	Norrland i Kiruna, Abisko, Luleå. Jokkmokk i Umeå

Skåne, Öland, sjeverna Švedska (planine) eventualno *Skåne, planine, Gotland, Bohuslän* popularna su mjesta, ali i veći švedski gradovi: *Veliki gradovi. Stockholm. Göteborg. Malmö.* Sjeverna Švedska također je odgovor koji se opetovano ponavljao u anketi. Priroda, nacionalni parkovi, planine i mogućnost šetnje u prirodi vrlo su privlačni faktori, kao i specifična mjesta, npr. Jokkmokk, Kiruna, Abisko, Umeå i Luleå. Turiste privlači i mogućnost promatranja polarnog svjetla. Jasno se vidi iz sakupljenog materijala koja se odredišta doživljavaju popularnima za *ljetna*, a koja za *zimsku* putovanja. Na pitanje koliko je Švedska privlačna kao destinacija za ljetno putovanje odgovor u anketi bio je 3,8 na ljestvici do 5. Za zimsku je putovanja prosjek iznosio 3. Kad se radi o ljetnim putovanjima, ističu se i mnoga od gore navedenih mjesta. Za zimsku su putovanja te kao skijaške destinacije poprilično atraktivni Åre i Sälen, uz Norrland, koji se generalno doživljava i kao ljetna i kao zimsku destinacija.

Rezultati pokazuju da se relativno malo destinacija i regija pojavljuje među dominantnom markom odredišta kad se radi o mjestima koja preporučuju ili žele posjetiti u Švedskoj. Radi se o klasičnim ljetnim i zimskim turističkim metama koje imaju dobar imidž i koje su utkane u

kolektivnu svijest Šveđana (vidi tablicu 1). To znači da ciljana grupa koja je sudjelovala u istraživanju, prema rezultatima koji proizlaze iz istog, ne čini se da odudara od ostalih domaćih turista kad se radi o odabiru destinacije kod eventualnog odmora u Švedskoj.

IZVORI INSPIRACIJE ZA ODMOR U ŠVEDSKOJ

Ciljana skupina koja je sudjelovala u anketi ponudila je slične odgovore kad se radi o izvorima koje koriste za pronalazak inspiracije za putovanje u Švedskoj. Iz istraživanja koje je naručila švedska marketinška agencija Visit Sweden (2021. godine) o navikama prisutnim kod Šveđana koji traže inspiraciju za putovanja, proizlazi da je najuobičajeniji izvor *Google pretraživanje*, nakon čega slijedi *savjet prijatelja i obitelji* te *posjet web stranicama pojedinih destinacija* kao na primjer *visitstockholm.se*. Isti se uzorak primjećuje i u našoj anketi u kojoj su se iste tri alternative našle u vrhu izvora inspiracije kod planiranja putovanja, vidi tablicu 2 niže u radu. Prve tri slijedile su Facebook grupe o putovanjima u Švedskoj te ostali digitalni izvori kao Instagram, stranice na kojima korisnici usluga mogu ostaviti svoju recenziju poput TripAdvisora te YouTube.

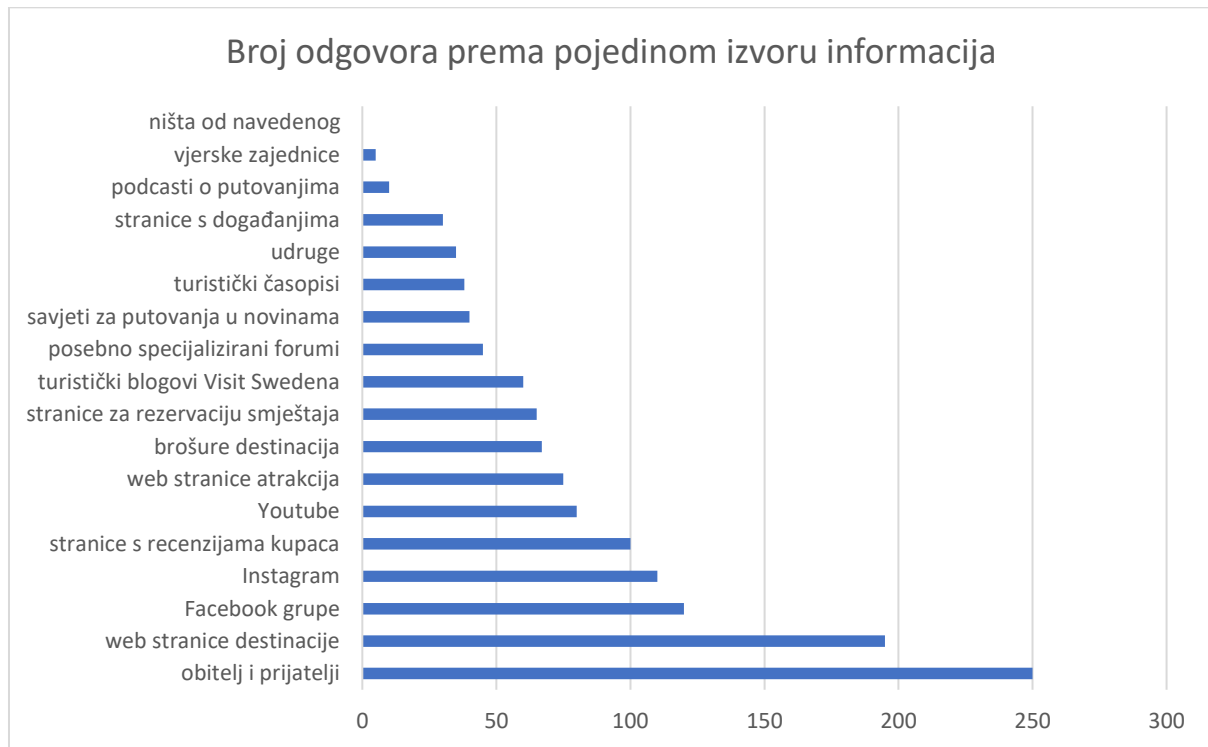
Isti se uzorak primjećuje i u intervjuima ciljane skupine. Radi se o kombinaciji Google pretraživanja i savjetovanja s nekime tko poznaje određenu destinaciju. *Pitam ljude koji su bili tamo ili guglam*. Čest je odgovor da za dobivanje inspiracije upitaju nekog tko živi na tom mjestu ili tko je tamo bio:

- Da, uvijek kad putujem imam nekog prijatelja u mjestu u koje putujem. Tako da uvijek pitam njih koji su tamo: Što se može raditi? Što ste vi tamo radili? Dakle što je zanimljivo, što mislite da je dobro? Pa se uvijek nađe neki prijatelj s pokojim savjetom i tako. Ali, ponekad pogledam i na Googleu.

Ali čak se i direktna pretraživanja na stranicama destinacije kao na primjer web stranice općina navode kao izvor inspiracije. *Uvijek pogledam informacije koje se nalaze na web stranicama općine. Mislim da se tamo mogu pronaći korisne informacije. Ali istovremeno pitam i svoje najbliže te kolege*. Budući da ovaj izvor informacija turisti inače ne uzimaju previše u obzir, zanimljivo je da su općinske web stranice i dalje u vrlo visokom postotku relevantne za ovu ciljanu skupinu (vidi Zillinger, Eskilsson & Månsson, 2019). Ono zbog čega su ovakve stranice

cijenjene jest *Jer se može pronaći puno informacija i fotografija, tamo se nalazi mnogo fotografija.*

Tablica 2. izvori koji se koriste kao inspiracija za planiranje odmora u Švedskoj

Međutim, ono što se jasno vidi iz intervjua fokusne skupine jest da neke od intervjuiranih osoba ističu da su drugačije od onih koje doživljavaju Šveđanima. Šveđani i oni koji duže žive u Švedskoj postaju glavni izvor inspiracije za putovanja po Švedskoj.

- Obično prvo pitam Šveđane. Kad mi oni predlože nešto, moji prijatelji i ja počinjemo guglati te destinacije. Zatim zajedno odlučujemo. Ali prvo se raspitam kod Šveđana o lijepim mjestima u Švedskoj.

Ono što je također vidljivo iz istraživanja jest da se pretražuje na više jezika kako bi se pronašla inspiracija za putovanje. *Na švedskom i perzijskom. Na švedskom gledam s djecom. I s mužem. Na perzijskom gledam sama i bolje razumijem što se sve uopće nudi.*

Pokazalo se da je važna i digitalna prisutnost kako bi se inspiriralo i došlo do ove ciljane skupine, ali i ljude u njihovoj blizini jer su oni u više slučajeva prvi izvor inspiracije. Budući da je vrlo malo destinacija bilo među dominantnim markama odredišta, ovdje se radi o generalnom podizanju svijesti o putovanjima Švedskom kako bi se na taj način došlo do šire publike. Rezultati također pokazuju važnost dostupnosti sadržaja na više jezika, ne samo kako

bi se privuklo strane posjetitelje, već i kako bi se došlo do domaćih posjetitelja koji govore više jezika. Materijal mora biti relevantan i na jezičnoj i na vizualnoj razini.

Text nummer 4 – översättning

Kakav četvrtak...

– *Moram ići – kaže Lara Milić...*

Lara Milić malo je prehlađena. Ali žuri joj se. Jutro je, nije prerano, zapravo je dosta kasno. Lako je prespavati budilicu. Lara Milić ljutito puše nos. Nastava je već odavno počela, ali Lara je i dalje kod kuće u hodniku, kiše i ne pronalazi svoju bilježnicu iz matematike. I baš kad je odlučila otići u školu bez nje, u hodnik dolazi njena mama u kućnom ogrtaču.

– Lara! – kaže ona. – Gdje ćeš ti ovako prehlađena?

– U školu! – kaže Lara uzimajući svoju jaknu i ruksak.

– Pa neću ostati kod kuće samo zato što mi malo curi nos! – kaže.

– Neće se ništa dogoditi ako jedan dan ne odeš u školu! – kaže njena mama.

Ali Lara je već otvorila vrata koja vode do hodnika.

– Kako ne? – kaže ona. – Puno toga će se dogoditi! Kad bi ti samo znala što će se dogoditi!

– Što će se to dogoditi? – upita njena mama gotovo zaintrigirano.

Lara Milić pogleda u nju.

– Jučer... – kaže ona. Ali zatim nastavi – Ako sad ne krenem neću stići!

– Je li se nešto jučer dogodilo? – upita njena mama, sad već malo zabrinuto. – Što se to dogodilo? – ponovi i snažno povuče Laru Milić za ruku.

– Ne možeš ići! – kaže ona i zalupi vratima Lari iza leđa te je posjedne na jednu od stolica u hodniku.

– Što se to jučer dogodilo? – upita, a sada već zvuči poprilično uzrujano.

Lara Milić mora sjediti na samom rubu stolice i sada nestrpljivo lupka nogom o nju jer joj se jako žuri!

Pokušava se sjetiti. Što se to dogodilo jučer? Nešto joj je maloprije proletjelo kroz glavu, ali bilo je tako brzo! Sad je već skroz odletjelo! Lara je toliko razmišljala da ju je zaboljela glava. Ali bez obzira na to, jedino na što se zapravo može koncentrirati jest kako da se izvuče i da napokon krene prema školi. Ali zatim shvaća da jedini način kako da to učini jest da kaže što se jučer dogodilo. Stoga ponovno pokušava smisliti što je bilo.

– Jučer – kaže ona. I iznenada se razvedri! – Jučer – kaže ona, – kakav je jučer četvrtak bio! Bio je to najsretniji dan na svijetu! Prvo sam pronašla jednu stvar u kutiji za nakit...

– Prvo sam pronašla jednu stvar u kutiji za nakit... – kaže Lara Milić...

To je bilo prvo što se jučer dogodilo. Zapravo ne, prvo što se dogodilo jest da se probudila. U svom krevetu. Pogled iz kreveta Lare Milić jako je dobar. Vide se sve police za knjige u sobi i prozor i šareni tepih i cijeli pod. Vidi se i prašina na podu ispod kreveta Larine sestre, ispod kreveta Matee Milić. A ako se sagne još malo ispod kreveta može se vidjeti još nešto, kutiju za nakit! Larina sestra Matea sakrila ju je ispod kreveta jer ne želi da je itko spazi i da počne čeprkati po njoj.

Jedino što se ne može vidjeti s Larina kreveta jest spava li njena sestra Matea ili je budna. Ponekad izgleda kao da spava iako je budna kao ćuk, makar je samo zatvorila oči. Tako da nije dovoljno promatrati je, treba se do nje prikrasti i lagano je bocnuti. Ako ne počne galamiti kad ju se bocne sigurno spava. Tad se može čučnuti i zavući pod krevet te izvući kutiju za nakit. Može je se otvoriti i može se - ne, ne može se čeprkati po njoj. Može je se malo presložiti. To je učinila Lara. Jučer ujutro sjela je i presložila nakit svoje sestre Matee. Jako se bojala da bi se Matea mogla probuditi. Jer nešto nije u redu s Mateom u posljednje vrijeme. Ne može raditi ništa drugo osim plakati. Što god pokušala, ne može prestati. I kad ju se pita zašto plače, kaže da plače zbog jednog pisma. Zbog pisma koje je napisao dječak koji se zove Nikola Savić. Nikola Savić i Matea Milić obično uvijek pišu pisma jedno drugome, rade to otkad su imali dvanaest godina, a sada će uskoro napuniti četrnaest. Lara je pročitala nekoliko takvih pisama. Obično su poprilično bezazlena.

Inače piše MOGU LI POSUDITI TVOJ NOVI CD. Ili: POP GLAZBA MI JE TOP. TEBI?

Ali u posljednje vrijeme Matea ne prestaje plakati zbog jednog takvog pisma. Zbog jednog takvog pisma koje je poslao Nikola Savić - ne, ne Matei Milić, već jednoj koja se zove Brigita Bogić. Lara misli da nije učinio ništa loše i da je to beznačajno, ali Matea se ne slaže. Kaže da plače samo zato što voli Nikolu Savića. Lara misli da ni to nije razlog za suze, ali s Mateom je tako kako je, jednom kad počne liti suze nema toga tko bi ih mogao zaustaviti. Tuli po cijele noći, ali ujutro ponekad malo odspava.

Ali Lara je bila užasno pažljiva kad je jučer ujutro poskrivečki preslagivala kutiju za nakit. Činila je to u potpunoj tišini kako se Matea ne bi probudila. Kad se kutija za nakit preslaguje radi se ovako: prvo se sav nakit izvadi i stavi na pod. Zatim se malo i isproba. Možda koja naušnica ili ogrlica. Ako se stigne! Lara je jedva stigla jer baš kad je trebala isprobati nešto, jednu malenu stvarčicu, tako tiho, najtiše - upravo se tada Matea Milić probudila i uzviknula:

– Gubi se! Zašto prčkaš po mom nakitu?

– Ne prckam – kaže Lara. – Samo preslagujem.

Tada se Matea ustane iz kreveta, spusti stopala na pod i krene ravno prema Lari. Ali baš kad je trebala uzeti kutiju za nakit - odustala je, sjela na tepih i samo se zagledala u svu tu raskoš. Zatim je uzela u ruke jednu stvarčicu. Bio je to gumb, kameni gumb, crn i okrugao kao oblutak. Dugo ga je držala, i odjednom počela plakati kao što to i čini u posljednje vrijeme. Lara nije mislila da ima nešto strašno u tom gumbu, ali Matea je rekla da je tako užasan jer joj ga je dao Nikola Savić za vrijeme jednog odmora. Zatim je rekla da ga više nikad ne želi vidjeti. Pa je na trenutak prestala plakati, činilo se gotovo kao da je isplakala sve suze.

– Koliko smeća imam! – rekla je.

Otišla je u kuhinju s gumbom u ruci i bacila ga u kantu za smeće. Kad se vratila, legla je ponovno u svoj krevet. Ali suzama ipak nije bio kraj, jer se odjednom ponovno čuo jecaj pa još jedan... i još jedan... i onda je se više nije moglo zaustaviti. Plakala je toliko jako da Lara to više nije mogla slušati. Na kraju je dobila dozvolu da ode u kuhinju i da uzme šalicu čokoladnog mlijeka i keks i zatim je odlučila da će ići u školu. Uzela je bilježnicu i vreću za smeće. Obično ujutro iznosi smeće kad tako ionako izlazi. Jer ostatak njene obitelji to zaboravi učiniti.

– *Zatim, kad sam se spustila niz stubište, vidjela sam nešto – kaže Lara Milić...*

Zatim, kad sam se spustila niz stubište, vidjela sam nešto. Vidjela je da nešto stoji na pločici s imenom na vratima stana u prizemlju, onog najbližeg kontejneru. To je uistinu bilo čudno jer inače nema ničeg na toj pločici s obzirom da tamo nitko ne živi. Lara je bila jako znatiželjna i jednostavno je morala prići bliže i pročitati što piše. Vidjela je da na pločici piše HALIĆ. Koje ime! Prvo je pokušala ne brinuti previše o tome. Pokušala je ići direktno do kontejnera - ali ipak se morala okrenuti i provjeriti je li to stvarno, piše li stvarno HALIĆ na pločici na vratima. I baš kad se okrenula, otvorila su se vrata i netko je izvirio kroz maleni maleni otvor. Kad je vidjela to, Lara se ukupila. Morala se okrenuti, a otvor je postajao sve veći i veći i zatim je mogla skroz jasno vidjeti da netko stoji unutra u mraku. Gotovo odmah shvatila je da to mora biti on koji se zove HALIĆ. Bio je poprilično malen, ali imao je puno kose te veliki nos i oči - crvene oči! Kad je ugledala to, morala je čvrsto držati vreću za smeće kako ne bi pobjegla, jer su te oči samo buljile. Jedva da su treptale, bile su u potpunosti mirne, cijeli Halić bio je potpuno miran! Lara također nije smjela treptati ni pomaknuti se ni milimetra - sve do trenutka kad se svakako morala okrenuti i odjuriti svojim putem. Tad je mogla ponovno trepnuti.

Tek kad je stigla do škole primijetila je da i dalje drži vreću za smeće, ali to je nije previše brinulo jer nije mogla razmišljati ni o čemu osim o Haliću. Smeće je odložila - da, prvo nije znala gdje bi ga odložila pa ga je ponijela sa sobom u učionicu. Tamo je bio cijeli razred koji je čekao učiteljicu koja je trebala doći, staru debelu učiteljicu s bebom u truhu. Čekali su i čekali, Lara također. Na kraju, kad učiteljica nije došla, iskrala se i sakrila smeće iza klavira.

Zatim je došla učiteljica, ali ne stara uobičajena bucka, nego nova mršava slatkica.

– Dobro jutro! – rekla je. I na neki je način bila u pravu jer uistinu je bilo dobro jutro.

– Ja sam vaša nova učiteljica! – rekla je. – Vaša stara učiteljica dobila je dijete i ja je mijenjam. Nadam se da će nam biti dobro zajedno! – rekla je.

Svi u razredu bili su zbunjeni, ali zatim su sjeli i počeli pjevati. Većina njih pjevala je neobično visoko tog jutra, a najsretnije je pjevala nova učiteljica, razdragano i kikoćući se, ali usred pjesme odsvirala je krivi ton na klaviru pa se zaustavila.

– Baš čudno miriše! – rekla je.

Ali nitko drugi nije dijelio njeno mišljenje pa su počeli raditi matematičke zadatke. Tomo si je spustio preklap školske klupe na palac baš kad je htio izvaditi bilježnicu zato što je gledao samo u novu učiteljicu, a ne u klupu i to ga je sigurno užasno boljelo jer je počeo plakati. Ali nije

želio da nova učiteljica primijeti bilo što pa je isprva tiho plakao. Ali nova učiteljica primijetila je to gotovo odmah.

– Drago dijete! – viknula je. – Što se dogodilo?

Tada je Tomo zajaukao glasnije.

– Ali drago dijete! – viknula je nova učiteljica.

Tada je Tomo plakao još glasnije pa je nova učiteljica bila sva izvan sebe i otrčala je do njega.

– Zašto si tako tužan? – šapnula je Tomi i čučnula kraj njega. Da, tako je sjela i šapnula, i svi su to čuli! Zatim ga je počela grliti!

Nitko nije mogao raditi zadatke jer su svi samo gledali u novu učiteljicu i poželjeli su da i njih malo boli pa je Lara postavila palac ispod stolca i također počela vikati.

– Au! – viknula je. – Jako me boli!

Ali tada je nova učiteljica rekla da nije tako strašno ako se malo udariš pa je Tomo prestao zavijati u svojoj klupi kraj zida. Ali je umjesto toga počeo štucati. Zatim je plakao samo zato što je nova učiteljica rekla to što je rekla pa je ponovno morala doći do Tome i utješiti ga.

– Moraš reći zašto si tako tužan! – rekla je. – Ne možemo riješiti to ako ne želiš razgovarati sa mnom!

Ali Tomo nije mogao reći ni riječi, a svi ostali morali su samostalno raditi zadatke. To znači da moraju sjediti i računati i pisati brojeve skroz samostalno u bilježnici.

Ali Lara ništa nije razumjela pa nije mogla. Podigla je ruke i pucketala prstima, ali nova učiteljica ništa nije primijetila jer je samo sjedila i grlila Tomu. Dok je s njima bila stara učiteljica nikada nije bilo tako. Ona je bila pravedna. Nije samo sjedila i grlila one koji bi plakali za vrijeme matematike, nije nikog grlila, čak ni Tomu! Ali ova nova, ona grli samo ove koji plaču.

A Lara nema razlog zbog kojeg bi plakala. Ona je zapravo neobično vesela osoba. To se vidi u svemu što radi, tako kaže njen tata. Na primjer po tome kako hoda. To se može vidjeti čak i od iza, s leđa jer ima neobično sretna leđa. Njezina sestra Matea ima slična.

Nikad nova učiteljica neće pitati Laru zašto je tužna - jer Laru nikad ne uhvati tuga. Samo sreća. A koga još zanima sreća u današnje vrijeme?

– *Zatim sam sjela i gledala kratko u klupu – kaže Lara Milić...*

Ima dobar pogled i iz klupe. Ima pogled na cijelu učionicu te kroz prozor vidi cijelo školsko dvorište čak i između drveća. Ima pogled čak i na cvjetnjak, direktno na grančice ruža i visibabe i šafrane.

Sjedila je i gledala sve to dok je držala ruku u zraku. Sjedila je i razmišljala. Razmišljala je kako je to bilo prije nego li je nastala zemlja. Prije nego je postojalo čak i vrijeme. Odlično je u Larinoj klupi zato što se tamo može razmišljati o mnogočemu. Mogu se zatvoriti oči i praviti se da lebdiš svemirskim prostranstvima. Ali ako radiš to, moraš se čvrsto držati za klupu kako ne bi pomislio da se to stvarno događa jer bi to bilo strašno. Samo padaš i padaš jer svemiru nikada nema kraja!

Ali usred njenog jučerašnjeg padanja čula je nekoga kako viče:

– Lara Milić! Lara Milić!

Bila je to nova učiteljica. Kad je završila s maštanjem i kad je otvorila oči, vidjela je novu učiteljicu kako dolazi skroz od Tome direktno prema Larinoj klupi.

– Kako ti ide? – rekla je i pogledala u Larinu bilježnicu. – Dokle si stigla?

– Učiteljice, ništa ne razumijem! – rekla je Lara.

– Pokazat ću ti! – rekla je nova učiteljica i nagnula se preko Lare tako da su se dodirnule! Tada je Lara primijetila da nova učiteljica miriše po kredi! Stajala je i brisala i pisala u Larinu bilježnicu, ali bez obzira na to Lara nije ništa razumjela. Onda je primijetila da nova učiteljica miriše i na nekakav sapun. Odlično!

– I dalje ništa ne razumijem! – rekla je Lara.

Tada se nova učiteljica nagnula još više preko nje tako da je Lara svojom kosom dodirnula obraz nove učiteljice, a potom je ramenom dodirnula grudi nove učiteljice koje su bile sasvim mekane kao maleni jastuci. Tada si nije mogla pomoći, već je morala ispružiti prste prema pazusima nove učiteljice i pošakljati je malo, giligili! A nova je učiteljica poletjela kao raketa i vrisnula i Lara je također vrisnula, jedino što je uspjela:

– Hej! – vrisnula je Lara i tada su svi počeli vikati hej i nastala je buka jer su svi bili sretni zbog nove učiteljice!

Ali nova je učiteljica samo odmahнула glavom, i kasnije, kad su se malo smirili, otišla je i pomogla Tomi, jer je i dalje sjedio i jecao zbog svog palca. I tada su svi počeli primjećivati da nešto smrdi.

– Mrtvi štakor! – rekao je Saša.

Tomo je došao k sebi usred plača i rekao:

– Ne, iznutrice!

I svi su počeli međusobno se došaptavati.

– Budite tihi i na posao! – rekla je nova učiteljica.

– Ali to je nešto misteriozno! – rekao je Saša. – Možemo se otrovati!

– Čime? – viknuli su svi ostali.

– Pa misterioznim parama valjda! – viknuo je Saša.

– I meni se čini da nešto ima čudan miris – rekla je nova učiteljica, – ali ne želim više čuti ni riječ! Sad se radi!

Zatim je Tomo ugledao nešto što je stršalo iza klavira i uperio je u to prstom koliko je mogao. Nova je učiteljica otišla do toga i izvukla vreću za smeće. Bila je jako iznenađena. Zatim ju je podigla u zrak kako bi je svi mogli vidjeti i potom je pitala prepoznaje li je itko. Svi su se poprilično uplašili. Tomo je skoro pao u šok kad je vidio da se radi o vreći za smeće, a Saša se toliko nagnuo sa stolcem da se skoro prevrnuo. Ali tada su svi promijenili izraze lica i izgledalo je kao da će početi povraćati. Jedina osoba koja se ponašala normalno bila je Lara. Sjedila je sasvim mirno i ispravno u klupi i nije pravila buku.

– Zna li netko čija bi mogla biti ova vreća? – upitala je nova učiteljica, ali svi su bili nijemi kao ribe. Svi su shvatili da bi se nova učiteljica mogla naljutiti onoliko koliko i stara bucka. Nitko se nije usudio ni pisnuti, čak ni Lara. Jedva se usudila pomaknuti se, gurnuti ruku u džep jer je bila toliko nervozna da nije znala gdje bi s prstima. Morala je držati nešto, konop ili nešto slično. A znala je da ima jedan u džepu. Pronašla ga je i malo pomalo izvukla i stavila na klupu. I baš kad je trebala početi igrati se njime, Laru je pogledala je nova učiteljica pa joj je konop pao na pod i otkotrljao se pod sve klupe, rol, rol, rol! I baš tada je zvonilo.

– Lara Milić mora iznijeti vreću za smeće! – rekla je nova učiteljica.

– A osobi koja je stekla lošu naviku ostavljanja smeća ispod klavira neka bude žao Lare! – rekla je.

Bilo je šteta za Laru kad je teškim korakom morala iznijeti smeće. A konop više nikada nije vidjela, kao da je u potpunosti nestao.

7. Översättningar från kroatiska till svenska

7.1. Kroatiska källtexter

Text numer 1

Ima zemalja kroz koje je dovoljno samo proći, projuriti kroz njih, razgledati neki grad da bi se dobio osnovni dojam, jer se sve ponavlja, sve je na neki način >>isto<<, ništa posebno ne zadržava posjetioca, pa se takav prolaz registrira jedino kamerom i eventualno nekim usputnim doživljajem. Unatoč povijesti, kulturi ili državnom blagostanju tih zemalja, njihova jednoličnost ne intrigira, zamara i postaje dosadna. (Takva je za mene dijelom Savezna Republika Njemačka.) Međutim, postoje zemlje u kojima bi trebalo ostati mnogo vremena da bi se obišli svi krajevi, svi gradovi, jer upravo vrve zanimljivostima, specifičnostima; one su neprekidno vrelo naše inspiracije, nesvakidašnji vizualni i, uopće, perceptivni doživljaji. Dakako, svaka od ovih prosudbi je potpuno individualna, iako doista ima zemalja kojima se ne može zaniijekati privlačnost i neporeciva raznolikost u svakom pogledu. Jedna od takvih je za mene uvijek bila Španjolska, ali također i Portugal, osobito iz ove naše balkanske perspektive koja ih čini još udaljenijim zbog pomanjkanja nekih bližih bilo povijesnih, bilo političkih kontakata.

Upravo zbog te raznolikosti morao sam se opredijeliti prigodom odabira putne rute po tim zemljama, jer mi petnaestak dana nisu omogućavali veliki izbor. Odlučio sam se stoga isključivo za njihove glavne gradove i kratke turističke izlete izvan njih, kako bih bar donekle upoznao mentalitet njihovih stanovnika i osjetio podneblje u kojem žive. Naime, ipak je drukčije boraviti desetak dana u Madridu ili Lisabonu, nego ih samo turistički upoznati u prolazu. Za cijelu zemlju nisam imao ni vremena ni sredstava, jer se Španjolsku može najbolje i najpreciznije upoznati vožnjom kolima, sa zaustavljanjima u pojedinim mjestima s kulturno-povijesnim znamenitostima. A takvih je mjesta Španjolska prepuna i naprosto vrvi od

raznolikosti kultura nanesenih stoljećima poput povijesnih naplavina, punih različitih zbivanja, utjecaja, ali i originalnog izraza španjolske autentičnosti. Bio sam svjestan da ne mogu obuhvatiti cjelokupno bogatstvo te kompleksne kulture: od gotovo nikada pokorene pokrajine Asturije na sjeveru, do Andaluzije na jugu, od Katalonije i Valencije na istoku sve do granica Portugala na zapadu, zemlje koja je u povijesti dugo vremena dijelila sličnu sudbinu kao i španjolski narod.

Osim toga, ja nisam želio upoznati >>sunčanu Španjolsku<< ni plaže Portugala koje valja pohoditi ljeti, kad je sve puno turista, od pješčanih obala do gotovo svih gradova. Odabrao sam zimsko doba, kad su glavni gradovi Španjolske i Portugala autentično svoji, kad žive vlastitim životom i kad se jedino može upoznati i ljude i ulice i trgove bez gužvi. Došli smo zato u Madrid početkom prosinca, kad nije ni previše toplo ni previše hladno, pred božićne praznike kad se kupuje i nudi najviše i kad i jedan i drugi glavni grad pulsiraju punim i uobičajenim ritmom života svojih stanovnika, bez mnogo stranaca ili besposlenih turista. Možda mi je to omogućilo objektivnije sagledavanje svega viđenog i doživljenog, jer smo se stapali s običnim ljudima, doručkovali poput njih >>na stoječki<< u dnevnim barovima pijući veliki >>kapućino<< uz kroasan, jeli tortilju i paelju, ulazili u robne kuće, kupovali i razgledavali, hodali ulicama, vozili se podzemnom željeznicom ili mini-autobusima, tramvajima, velikim autobusima, šetali noću kada ti gradovi počnu živjeti opuštenije, prolazili tržnicama i ostalim trgovinama.

Tu radost doživljaja ništa nije pomutilo. Osjećali smo se poput stanovnika tih gradova, upoznavali se s njihovim kvartovima, ulicama, znamenitostima i samo kad bismo progovorili, domaći su shvatili da smo stranci. Prije polaska iz Zagreba uzeo sam nekoliko lekcija iz španjolskog jezika (kojeg sam uvijek želio naučiti, ali nikada za to nije bilo dovoljno vremena), tako da sam znao pravopisna pravila, znao čitati i brojati, ali tek okružen Španjolcima shvatio sam svu jezičnu ljepotu španjolskog, njegovu melodioznost i posebnost, što ga svrstava među najljepše jezike u svijetu, bar po mojoj estetskoj procjeni. A radovao sam se zemlji ili zemljama u kojima se govorilo jezikom Lope de Vege, Cervantesa, Goye i Velázqueza, Kolumba ili Vasca da Game. To je bio krajnji zapad i jugozapad oope, teritorij prastanovnika Ibera, zemlje za koju su se još otimali Kartažani i Rimljani, zatim gotska plemena, a osobito Vizigoti, pa onda Arapi. Svi su oni morali ostaviti svoje tragove na romansko stanovništvo nekadašnje rimske provincije i u jeziku - koji je inače direktni nasljednik latinskog, i u arhitekturi i u mnogim narodnim običajima u kojima je još uvijek prisutna >>fešta<< kad se simbolizira borba s arapskim zavojevačima.

Međutim, osnovni pečat i Španjolskoj i Portugalu dala je rimokatolička crkva i njena, nadaleko po zlu poznata inkvizicija; na ovom su tlu (za razliku od Bizantije) džamije pretvarane u crkve, a nakon progona Židova brojne su sinagoge opustjele. Danas su to čak raritetni ostaci jedne graditeljske i vjerske kulture u koje se ulazi kao u muzeje. Crkve su najraskošnije i - posebne. Ima nešto u toj arhitekturi i vanjskoj i unutrašnjoj što ih odvaja od stanovite jednostavnosti talijanskih crkava. Kao da su kićenije i kičastije, a to je kasnije djelimično preuzeo kolonijalni stil u španjolskim i portugalskim prekomorskim posjedima. Jedino nema više - džamija.

A Mauri su na Pirenejskom poluotoku boravili gotovo punih osam stoljeća i to u doba najvećeg procvata arapske kulture. Samo ta slobodna Asturija na sjeveru i - Omajidski kalifat sa sjedištem u Córdoba. Međutim, osim Damaska i nešto kasnije Bagdada na istoku, Córdoba je krajem prvog tisućljeća bila najveći i najkultiviraniji grad na zapadu, te je - za razliku od kalifata Abasida (na istoku) - kalifat Omajida (na zapadu) dopuštao slobodu vjeroispovijesti i kršćanima i Židovima; jedino su morali plaćati porez svojim osvajačima. Tako su ironijom sudbine (kao za uzvrat) ostavili nezaboravne spomenike kulture koji su i danas nezaobilazne vrijednosti mnogih španjolskih gradova.

Španjolskom su nakon rekonkviste i glasovite ženidbe Izabele Kastilijske i Ferdinanda II Aragonskog vladali dva stoljeća najprije kraljevi iz dinastije Habsburgovaca, a zatim isto toliko - kraljevi iz dinastije Bourbona (nakon Rata za španjolsku baštinu 1701-1714). Tu su također i Napoleonski ratovi, kad na španjolskom prijestolju sjedi Napoleonov brat Joseph, tu je kasnije i Karlistički rat, padovi i porazi Španjolaca, unutrašnje borbe koje gotovo da ne prestaju do građanskog rata 1936. Ali, Španjolska je zajedno s Portugalom bila i svjetska velesila, a nakon sukoba njihovih interesa dolazi do ustanovljenja demarkacione linije ugovorom u Tordesillasu (1494), kojim se utvrđuju zone interesa afričkih, azijskih i svih drugih prekomorskih posjeda. Oni su izgradili upravo savršeni trgovačko-pomorski imperij, a svojim brodovljem kolonizirali su Srednju i Južnu Ameriku stvarajući nove gradove u Africi i Aziji, trgujući monopolistički s Kinom i Japanom čitavo jedno stoljeće, kad su bili na vrhuncu svoje moći i prosperiteta.

Danas španjolski govori oko 100 milijuna, a portugalski oko 50 milijuna ljudi. I jedna i druga zemlja ostavila je duboke tragove svoje vladavine, ali i svoje kulture na sva tri kontinenta. Unatoč tomu što su im prvi pohodi bili pljačkaški, poput Pizarrovih osvajanja države Inka, unatoč trgovini robovima koja je tada bila potpuno legalni čin. Ili, upravo zbog toga. Bogatstvo i tradicija stvorili su u prohujalim stoljećima plejade umjetnika koji čine sastavni dio svjetske kulturne povijesti. Bez njih se danas ne može. Ni u literaturi, ni u likovnoj umjetnosti, ni u glazbi, arhitekturi, kinematografiji, plesu, narodnoj pjesmi. Španjolski je jezik jedan od pet

službenih jezika kojim se govori u Ujedinjenim narodima. Tim jezikom govori gotovo cijela Južna i Srednja Amerika, španjolski dio Maroka, a Portugal je, ne tako davno, napustio svoje ogromne kolonije u Africi (Mozambik, Angolu), zauzete još u 15. stoljeću.

Sve sam to imao na umu opredjeljujući se za Madrid i Lisabon kao središnja odredišta na našem putu, kao mjesto boravka i relaksacije, razgledavanja i upoznavanja ljudi, ulica, muzeja, trgovina. Osim toga, obje su ove zemlje sve do nedavno imale dugotrajne fašističke režime na vlasti i stanovite mini-revolucije, iako je u Španjolskoj na čelu još uvijek potomak nekadašnjih Bourbona koji je ustvari najzaslužniji za rušenje starog režima. U obje zemlje bile su na vlasti socijalističke partije, pa je i to bio jedan od intrigantnih razloga za posjetu. Kako se te zemlje snalaze u novom demokratskom režimu, koliko je tragova ostalo, koliko ožiljaka? U vrijeme našeg posjeta ni Španjolska ni Portugal još nisu bili stalni članovi Evropskog zajedničkog tržišta. Život je još uvijek bio jeftiniji nego u drugim zapadnoevropskim zemljama. Jedino je Picassova >>Guernica<< bila već vraćena u Madrid.

Stjecajem okolnosti za Madrid smo letjeli iz Zagreba preko Pariza, ali smo morali prenoćiti u malom izdanju hotela >>Arcade<< (postoji i veliki), u kojem odsjedaju i mnogobrojne posade zrakoplova koje nastavljaju letove sutradan. I veliko i malo izdanje hotela nalazi se u neposrednoj blizini zrakoplovne luke, pa nas je hotelski autobus samo odvezao oko velikog parkirališta po kružnoj liniji od izlaza s Orlyja do ulaza u hotel. Bili smo jedini putnici te večeri u autobusu i kad je vozač čuo naš razgovor, odmah nam se obratio na čistom Vukovom jeziku, a na naše veliko zaprepaštenje. Dao nam je mnoštvo korisnih informacija o hotelu i autobusima koji voze u Pariz (gdje stoje i kada polaze, te kad se vraćaju), jer smo svakako htjeli prije spavanja prošetati po Champs-Élysées, makar i na uštrb sna.

Malo i nisko izdanje hotela >>Arcade<< kao da je bilo građeno upravo za prolazne goste (veliko je vjerojatno bilo luksuznije), sa svim onim što je potrebno takvom gostu - prigodni restoran, ugodna i vrlo moderno koncipirana soba, praktično automatsko buđenje povezano s kompjutorskim uređajem. Malobrojno osoblje bilo je vrlo ekspeditivno i u tili smo se čas našli u našoj sobi. Umjesto da u restoranu nešto pojedemo i pošteno se odmorimo, ni moja supruga niti ja nismo mogli odoljeti iskušenju blizine Pariza. Sjeli smo u prvi autobus koji nas je dovezao do Place de la Concorde odakle počinje avenija Champs-Élysées, i otuda smo pješice nastavili do jednog od onih restorančića u samom srcu te čuvene avenije, gdje se s nogu mogu kupiti >>Croque Monsieur<< i >>Croque Madame<< i jesti ih uz vruću čokoladu pod

raskošnim osvjetljenjem kristalnih lusterata. Kišilo je, ali smo unatoč tomu šetali razgledajući izloge, vraćajući se prema stajalištu autobusa koji je polazio prema Orlyju nešto prije ponoći. Prepoznavali smo radnje upamćene prigodom našeg davnog boravka u tom gradu, prisjećali se detalja, ali nije bilo vremena za snove o Parizu. Čekao nas je put do Madrida i kasnije još dalje, do Lisabona. Začudno, ali nas je taj >>izlet<< do Pariza koštao više nego što je iznosio hotelski račun, kao što je opet povratna karta za let >>Air-Franceom<< uz popust preko Pariza iznosila manje nego karta na direktnoj >>Jatovoj<< liniji iz Zagreba za Madrid.

Nismo ni osjetili ni vidjeli kad smo prešli Pireneje, ali je zato zrakoplov daleko prije spuštanja na madridsku zrakoplovnu luku Barajas (izgovara se barahas, s >>tvrdim<< r) počeo vijugati kao nekim koridorom između planinskih lanaca, leteći relativno nisko, tako da smo mogli vidjeti obrađena polja, česte kuće, a u neposrednoj blizini španjolskog glavnog grada i razbacane vile s bazenima po padinama, očito vlasništvo višeg sloja španjolskog društva. Još smo u Zagrebu preko jednog prijatelja koji je deset godina proveo u Španjolskoj kao turistički radnik dobili tri mogućnosti za smještaj u takozvanim hostelima. Odabrali smo onaj srednji (po cijeni noćenja) i nakon dolaska sa zrakoplovne luke na terminal u centru grada, taksijem se odvezli do tog hostala. Međutim prijatelj mog prijatelja (koji živi Madridu također kao turistički radnik) nije na vrijeme obavijestio vlasnika hostala i ovaj nije imao mjesta za nas. Uputio nas je u obližnji, ni sto metara udaljeni hostel, pa smo vozili našu prtljagu po pločicama, natovareni torbama i kamerama. Za divno čudo, u tom je hostalu bilo mjesta.

Za razliku od hotela, hostali su nešto poput pariških pansiona, prenoćišta koja se obično nalaze u velikim stambenim zgradama, a zauzimaju jedan cijeli kat. Tu se, kao i u hotelima, nalazi recepcioner, sobe su poput hotelskih s kupaonicom i WC-om i jedino nema onog hotelskog ambijenta velikog predvorja, livrirane posluge i raskoši. Sve je mnogo skromnije, ali i jeftinije. Međutim, ima hostala u samostalnim zgradama u kojima je noćenje skuplje nego u pojedinim hotelima srednje kategorije, ima ih s uključenim doručkom, ali svaki ima i svoj mali dnevni boravak s televizorom i telefonom (svaki se razgovor naplaćuje). Manje hostale obično drže obitelji koje ujedno tu i stanuju i održavaju hostel, te zapošljavaju samo neophodnu radnu snagu poput portira i pospremačice. Zbog toga mogu konkurirati cijenom velikim hotelima, pa ako čovjek nema velikih zahtjeva ni previše novaca, onda stanuje u hostelima. U hostale također dolaze mnogobrojni Španjolci iz provincije koji ostaju u Madridu preko vikenda, kao i skromniji poslovni ljudi, a ima i takvih hostala koji iznajmljuju sobe ljubavnim parovima. Zavisi od nivoa, cijene i renomea hostala.

Jednom me je neki direktor našeg velikog poduzeća pitao kako sam mogao toliko toga vidjeti u Japanu, što njemu nije uspjelo ni nakon dva uzastopna boravka. Odgovorio sam mu jednostavno da ja nisam stanovao u hotelu prve kategorije poput njega, nisam imao poslovnih razgovora ni poslovnih večera, nego sam, poput Japanaca, stanovao u ryokanima u kojima se cipele skidaju prije ulaska u takvo prenoćište i spavao na podu na japanski način. Nešto slično bilo je i ovo naše stanovanje u madridskom hostalu. Neposrednost vlasnice i srdačnost portira odmah nas je uvela u >>domaću<< atmosferu, upravo s onom distancom koja ne prelazi intimnost. Osim toga, još nikada nije imala goste iz Jugoslavije, pa je s nama bila još ljubaznija. Niski rastom (Španjolci su većinom niži rastom) i već u godinama, portir je natučao njemački poput naših gastarbajtera, jer je u Njemačkoj boravio nekoliko godina. Doznali smo da inače radi kao kuhar svako popodne, a ovdje dežura cijelu noć; spava prije podne, gradi kuću od uštedevine zarađene gastarbajterskim radom, ima troje djece i vrlo je zadovoljan. Snabdjeo nas je svim raspoloživim prospektima i kartama Madrida i okolice, što smo kasnije u sobi pomno razgledavali. Napomenuo nam je još jednu mogućnost: da možemo s njim sutra ujutro otići na Rastro, veliki sajam stare robe i antikviteta koji se održava svake nedjelje. Bila je subota uvečer, bilo smo umorni, ali smo svejedno pristali.

Ujutro smo se spremili, uzeli kamere i zajedno s našim prvim španjolskim poznanikom krenuli pješice madridskim ulicama. Shvatili smo da nas portir smatra Nijemcima, jer mu je to bilo jednostavnije nego da nas svrstava u nekakve daleke Jugoslavene o kojima gotovo ništa nije čuo. Ostavili smo ga u njegovu uvjerenju. Jednom smo se dugačkom krivudavom ulicom spustili do najstarijeg madridskog trga Puerta del Sol, jednog od najomiljenijih mjesta Madridana. Odavde je sve do nedavno bila nulta točka za sva polazišta u svim smjerovima Španjolske, poput one ispred crkve Notre Dame u Parizu. Sada se gradió metro, pa je čitav Sol, kako ga skraćeno zovu Madridani, bio raskopan i zato nismo vidjeli figuru medvjeda s velikom madroño stabljikom - ploda poput jagode kao simbolom grada. Naš nam je Španjolac usput pokazao i lokale gdje se može dobro i jeftino jesti i gdje se hrane obični Madridani, a u jednom smo baru popili kavu s kroasanom kojih je bilo na izbor.

Krenuli smo starinskim ulicama i mada je bilo nedjeljno rano jutro, oko 9 sati, u tim se ulicama (za razliku od drugih) okupljalo sve više ljudi. Svi su išli u istom pravcu kao i mi. Izbili smo nenadano na ogroman i zadivljujući trg Plaza Mayor, za kojeg tvrde da je jedan od najljepših trgova u Evropi. Mi smo jurili naprijed prema Rastru, prolazeći pitoresknim malim uličicama s bezbroj radnji, zatim pokraj katedrale de San Isidro (zaštitnik grada) u koju smo na brzinu ušli i odmah izašli, udjeljujući milostinju ponekom siromahu i pogledavajući na crteže portreta

kredom i rezače profila na crnom papiru poput onih u Veneciji, što su se tu smjestili ispred crkvene porte. Ulice su se punile ljudima, postajalo je tijesno, hodali smo kao u nekoj nesređenoj i neodređenoj povorci svi u istom smjeru. Nakon provlačenja kroz jedan prolaz puklo nam je pred očima: u blagoj kosini širio se ogroman prostor omeđen kućama, prepun ljudi, štandova, kupaca i prodavača, improvizirane trgovine na zemlji (obično su to bili Južnoamerikanci). Svjetina nas je nosila, kretala se kao po nekim nevidljivim koridorima poput žitke mase, razilazila lijevo i desno u bezbroj pravaca. Na tisuće ljudi u to gluho nedjeljno prijepodneвно doba glasalo se žamorom gomile, dovikujući se i nudeći svoju robu.

Text numer 2

Žena, definicija: Osoba koja rada (i dobro izgleda odostraga), kategorija “javno dobro”

“Pussycaaats!” - vikao je za mnom i prijateljicom pijani striček na Jarunu dok smo prošli tjedan išle na prvi dan festivala na kojem su Killersi bili predivni.

“Pussycaaaats!”

Produžile smo dalje bez da smo se okrenule - kad si žensko, naviknut si da će ti tu i tamo netko nešto dobacit, a naviknut si i na ideju da je najpametnije da ga samo pustiš na miru. “Pusti debila.” “Nikad ne znaš.”

“Pussycaaaaaaaaaats!” - vikao je i dalje, a mi smo se smijale, blagoslovljene idejom da je to najčudniji čovjek koji će nam se dogodit tijekom večeri. Nije bio, što ste vjerojatno znali prije nego što sam započela ovu rečenicu. Istu večer smo “srele” jednog čudnijeg. Zapravo, ja sam ga srela, a moja prijateljica je imala sreću i izbjegla ga jer je stajala nekoliko metara dalje.

Hodao je onim prekrasnim mostićem koji vodi do festivalskog kampa i činilo se da ide prema meni, ali ja sam odlučila da sigurno pretjerujem jer je most uzak i nema baš puno manevarskog prostora za drugačiju rutu. Dvadesetak sekundi kasnije je bilo jasno da nisam pretjerivala - došao je do mene, obgrlio me oko vrata i unio mi se u lice mokrom rečenicom: “Hello lady, try my carrots, my carrots are goooood!”

Ako mislite da se drogiram i da nema šanse da je to rekao, čekajte jer još nismo došli do najboljeg dijela - oko vrata je imao špagu na kojoj je bilo obješeno nekoliko mrkvi. Probušio ih je nečim po sredini, vjerojatno onim štapićem za ražnjiće, pa kroz njih provukao špagu i

napravio ogrlicu - što je sigurno simpatično u nekim malo drugačijim okolnostima, tipa kad je riječ o sinu koji je krenuo u 1. razred, ali sad je samo bilo stravično.

Odgurnula sam ga od sebe, a on je - na sreću - samo veselo nastavio dalje sa svojim mrkvama (i potencijalno džepom punim droge). "Pusti debila" - naravno da jesam, blagoslovljena idejom da je to najčudniji čovjek koji će se dogoditi na festivalu. Nije bio, što možda i niste pretpostavili jer nema šanse da je netko čudniji od lika koji ima ogrlicu od mrkve. Ali naravno da uvijek ima šanse.

"Šta me gledateeee?" - urlao je u našem smjeru nabildani, ćelavi frajer naslonjen na Peugeot s ljubljanskim registracijama.

Vraćale smo se sa zadnjeg dana festivala, a on nas je dočekaao na onom malom parkingu koji je najbliža opcija za izlazak s Jaruna. Nismo ga gledale - barem ne dok nije počeo urlat. "Šta gledate kad ja nisam vaš muž?", nastavio se derat. Bilo bi mi drago da izmišljam ovo, ali ovo nažalost ne bi znala izmisliti, kao što nitko normalan ne bi znao izmisliti nagradnu igru u kojoj se poziva ljude da se rugaju tuđim guzicama, ali taj dio ćemo malo kasnije.

Sad se još družimo sa Slovincem koji nije najčišća čaša u ormaru. "Šta gledate???" (Prestale smo gledat). "Jesu vas isprogramirali?" (Opet smo pogledale). "Pokušavate mi isisati energiju i uzeti dušu?" (Opet ne gledamo). "Vi ste robotiiii!" Izašle smo s Jaruna, nježno potresene i blagoslovljene idejom da smo ispunile kvotu idiota za mjesec lipanj. A onda je Amerika briljirala i napokon postigla nešto o čemu mnogi sanjaju - putovanje kroz vrijeme.

Doduše, kad čovjek razmišlja o putovanju kroz vrijeme, vjerojatno razmišlja o "meet George Jetson" budućnosti ili o vraćanju u prošlost u kojoj će spriječiti rođenje Hitlera, Putina ili osobe koja je dozvolila da James Corden i Gwyneth Paltrow budu na televiziji, ali Amerikanci su se odlučili na malo drugačije putovanje - 50-ak godina unatrag, kad je abortus bio kazneno djelo. Trenutno je "samo" odlučeno da abortus više nije dopušten na federalnom nivou i da svaka država sama odlučuje koji će stav imati po tom pitanju, ali naravno, već se spominju ideje da će se ženama koje žele pobačić zabraniti da prelaze u državu u kojoj je abortus legalan.

Pričekajmo trenutak da ekipa koja HODA svrši pa možemo dalje. Amerika je, dakle, zemlja u kojoj je trenutno lakše kupiti oružje kojim ćeš poubijati željenu djecu u školi nego prekinuti neželjenu trudnoću, što opet potvrđuje da su nekima djeca sveta samo dok ne napuste placentu, a kasnije su važna samo u heštegu #thoughtsandprayers ako bude potrebe. Neću vas danas detaljno "puniti" svojim stavovima o pobačaju jer sve ionako već vjerojatno znate.

Ja sam za izbor, neću tjerat nekog da pobaci ako ne želi, ne želim da se meni brani da pobacim ako tako odlučim i NE mislim da muškarci nemaju nikakvo pravo glasa kad je u pitanju pobačaj. Mislim da nemaju pravo odlučujućeg glasa, ni kad su dečki, ljubavnici ili muževi, ni kad su doktori i suci. Mislim da pravo odlučujućeg glasa ima isključivo žena koja je ujedno i vlasnica maternice, a vi se slobodno nemojte složiti sa mnom. Žensko tijelo ne pripada ni državi, ni internet zajednici, ni crkvi - ni s velikim slovom, ni s malim - ni hodačima ni ikom drugom osim toj ženi. Ni kozmetičkom salonu, što je čudna stavka na popisu kad se priča o tome u čijoj je domeni tuđe tijelo, ali samo dok se ne sjetite da uopće nije. Jeste vidjeli? Nema šanse da niste. Ili ima? Teško da niste, svi su vidjeli, ali ajmo ipak pretpostaviti da niste.

Mogu prepričati, ali autori ovog što slijedi i sami vole reći da slika govori tisuću riječi, pa pogledajmo. PRIVATNI ALBUM Nagradna igra, they said. Uslikaj tuđu guzicu i pošalji ju nama, they said. Guzicu koja je primjer loše guzice, guzice kojoj treba pomoć našeg salona, they said. Ne želimo nikoga posramiti, they said. Vladimire Putine, usliši nas. Ovo nisu rekli oni, ovo kažem ja svaki put kad svijet postane nepodnošljivo glup pa mi na sekundu padnu na pamet sve stvari koje nikom ne bi falile da taj isti svijet sutra prestane. Pauza za wc? Može, vjerujem da vas je “tisuću riječi” sigurno inspiriralo u tom smjeru. Odakle ćemo krenuti sad kad smo pustili vodu (i sigurno oprali ruke)?

Možda od moje glupe ideje koja je glasila “pa možda im stranicu vodi neka stara gospođa koja još uvijek ima Myspace i jednostavno nije znala da je ovo potpuno neukusno i glupo...” Stranica, btw, ima 30 tisuća followera i prosječno 6 lajkova po objavi, što je... interesantno nesrazmjerno. Interesantna je i bonitetna ocjena poduzeća kojoj bi dobro došao... lifting, ali to je već u domeni tuđeg tanjura i nije nešto što me se tiče.

Ono što me se tiče - ne samo zbog toga što sam žena s ravnom guzicom nego i normalno ljudsko biće - je objava kojoj nije cilj da ikog uvrijedi. Nestala je jednako brzo kao što internet kaže da nestaju i rezultati vakum-guzice - ali nemojte me držati za riječ, nisam stručnjak - a moja druga glupa ideja je bila da sigurno stiže dugačka isprika u kojoj se izražava žaljenje zbog objave koja poziva na bullying, objektivizaciju žena, voajerizam i ilegalno dijeljenje fotografija bez da je subjekt informiran.

Nein, za nagradu smo samo dobili isključene komentare i toplu ljudsku priču o tome kako nekima nije problem posramljivati tuđe tijelo, ali ne može podnijeti komentare koji dolaze u paketu. “Ali sigurno su naučili lekciju i bit će pametniji” - još jedna moja glupa ideja koja je rezultirala s nein again. “Ne bi vam škodio koji tretman kod nas”, napisala je vlasnica salona

kad je Nina Slišković Goleš - voditeljica, kolumnistica, majka, supruga, žena s normalnom guzicom i još važnije, normalnom glavom - napisala da je prozivanje ženskih guzica sramota i nazadni bullshit.

Ona je to ljepše sročila, ali poslužiti će i ovo. Vlasnica utužive “nagradne igre” je ponosno objavila svoj odgovor, a za kraj se potpisala i dodala MBA, CEO - valjda da bi mi koji smo se zgrozili neukusom objave znali da iza nje zapravo stoji netko s diplomom i pozicijom. A bullying je uvijek bullying, bilo da dolazi od nekog s pozicijom ili pijanog idiota koji stoji u grmu i viče pussycaaaaats! Dvije me stvari ovdje brinu - jedna malo više, jedna malo manje. Prvo, lipanj je još danas i sutra, što znači da moramo bit spremni na sve jer nema garancije da smo ispunili kvotu... čudnog?

Može, bit ćemo dobri i reći ćemo da je sve ovo o čemu smo danas pričali samo čudno. Netko bezobrazan bi možda rekao i puno gore stvari, ali ja nemam MBA iz bezobrazluka pa neću. To je ono što me manje brine. Više me brine činjenica da je ljudima svojatanje žena i ženskog tijela postalo toliko prirodno da vjerojatno ni u jednom trenutku ne misle da je problem u njima. Odavno već postoji konsenzus da odgovornost da te debil ne maltretira nije na debilu - odgovornost je na tebi, očekuje se da se ti makneš od njega.

“Pussycaaaats!” - lik koji misli da su žene u prolazu njegova privatna zabava. “My carrots are goood!” - lik koji grli žene koje to nisu tražile. “Šta gledate kad ja nisam vaš muž?” - lik koji će kad-tad udavit neku ženu jer će ga droga krivo okrenut. “Tvoje tijelo ipak nije tvoje nego pripada potpunim strancima” - likovi koji misle da je žena rasplodni organ s jednom primarnom funkcijom. “Tvoje tijelo je alat za ruganje u svrhu promocije salona” - MBA CEO 7.C Zvuče kao odvojeni svjetovi, ali nisu - samo su stupnjevi u spektru debilne ideje da je žena zanemariva jedinka s kojom se svatko smije loptat po svojim pravilima.

Nekad “samo” mora bit spremna na povremeni “pussycaaaaats”, nekad na to da ju se svodi na napumpanu guzicu i ruganje (ali to nam nije cilj) ako ju nema, nekad na to da ju se klasificira kao rasplodni rekvizit. U tom svijetu gotovo nikad nije neugodno zlostavljačima - neugodno je ženama koje ne žele bit samo guzica, sisa i maternica, a najčešće ispadaju histerične kad se bore za osnove dostojanstva. I kako bi onda jednom salonu uopće bilo neugodno zbog svođenja žene na “nešto” kad zapravo samo posluje po standardnoj špranci?

U nekom drugom svijetu bi to možda bilo normalno za očekivat, u nekom drugom svijetu bi “nagrada igra” s guzicama rezultirala isprikom, a ne ponosnim odgovorom, ali u ovom je normalno odavno prestalo sudjelovati i vjerojatno negdje radi ogrlice od mrkve. Srdačan

pozdrav i ugodan ostatak lipnja - po mogućnosti bez "čudnih" ljudi, ali mogućnosti su vrlo male.

Andrea Andrassy, MAG oecc, Cheeseburger Executive Officer

Text numer 3

Uputa o lijeku: Informacije za korisnika

Analgin 500 mg tablete

metamizolnatrij hidrat

Pažljivo pročitajte cijelu uputu prije nego počnete uzimati ovaj lijek jer sadrži Vama važne podatke.

- Sačuvajte ovu uputu. Možda ćete je trebati ponovno pročitati.
- Ako imate dodatnih pitanja, obratite se liječniku ili ljekarniku.
- Ovaj je lijek propisan samo Vama. Nemojte ga davati drugima. Može im naškoditi, čak i ako su njihovi znakovi bolesti jednaki Vašima.
- Ako primijetite bilo koju nuspojavu, potrebno je obavijestiti liječnika ili ljekarnika. To uključuje i svaku moguću nuspojavu koja nije navedena u ovoj uputi. Pogledajte dio 4.

Što se nalazi u ovoj uputi:

1. Što je Analgin i za što se koristi
2. Što morate znati prije nego počnete uzimati Analgin
3. Kako uzimati Analgin
4. Moguće nuspojave
5. Kako čuvati Analgin
6. Sadržaj pakiranja i druge informacije

1.Što je Analgin i za što se koristi

Analgin tablete sadrže djelatnu tvar metamizolnatrij hidrat koja uklanja bol i snižava tjelesnu temperaturu, a pripada skupini lijekova koji se nazivaju pirazoloni.

Analgin tablete koriste se u odraslih bolesnika i djece starije od 15 godina za:

- kratkotrajno liječenje jake akutne boli, **ako su druge terapijske mjere neučinkovite ili se ne smiju primjenjivati** nakon traume ili operacije, kod bubrežnih i žučnih napada (kolika) i drugih akutnih stanja
- snižavanje povišene tjelesne temperature (vrućice), **ako su druge terapijske mjere neučinkovite ili se ne smiju primjenjivati.**

2.Što morate znati prije nego počnete uzimati Analgin

Nemojte uzimati Analgin:

- ako ste alergični na metamizol (djelatnu tvar ovog lijeka) ili druge pirazolone (npr. fenazon, propifenazon) odnosno pirazolidine (npr. fenilbutazon, oksifenbutazon) ili neki drugi sastojak ovog lijeka (naveden u dijelu 6.);
- ako ste nakon uzimanja navedenih lijekova razvili agranulocitozu (izrazito smanjenje broja određene vrste bijelih krvnih stanica – vidljivo u laboratorijskim nalazima);
- ako ste ikad reagirali sljedećim simptomima alergijskih reakcija: spastičnim suženjem donjih dišnih puteva (tzv. analgetička astma) ili koprivnjačom, curenjem nosa, oticanjem lica, jezika, grla (alergijske pojave tipa urtikarija/angioedem) na lijekove protiv bolova (analgetike) kao što su salicilati i paracetamol ili npr. diklofenak, ibuprofen, indometacin ili naproksen;
- ako imate oštećenu funkcije koštane srži (npr. nakon liječenja citostaticima koji se daju bolesnicima oboljelim od raka);
- ako imate bolesti hematopoetskog sustava (bolesti krvi ili krvotvornih organa);
- ako imate rijetku prirođenu bolest jetre koja se naziva akutna intermitentna porfirija (nasljedni poremećaj u stvaranju krvnog pigmenta hemoglobina);
- ako imate prirođeni nedostatak glukoze-6-fosfat-dehidrogenaze (rijetka bolest metabolizma).

Razlog: opasnost od raspadanja crvenih krvnih stanica (hemoliza);

- ako ste u posljednjem tromjesečju trudnoće;
- ako ste mlađi od 15 godina.

Upozorenja i mjere opreza

Obratite se svom liječniku ili ljekarniku prije nego uzmete Analgin.

Ozbiljni poremećaji krvi (agranulocitoza, pancitopenija, trombocitopenija, aplastična anemija) – vidljivo u laboratorijskim nalazima

Tijekom liječenja ovim lijekom može doći do pojave agranulocitoze (smanjenje određene vrste bijelih krvnih stanica), pancitopenije (smanjenje broja svih vrsta krvnih stanica), trombocitopenije (smanjenje broja krvnih pločica) i aplastične anemije (anemija uslijed zatajena funkcije koštane srži) (također vidjeti dio 4.). Agranulocitoza je imunološki posredovana i nije ovisna o primijenjenoj dozi.

Vjerojatnost za pojavu agranulocitoze je veća ako se lijek uzima dulje od 7 dana. Simptomi na koje morate obratiti pažnju su neočekivano pogoršanje općeg stanja, visoka temperatura koja ne prolazi ili se opetovano pojavljuje, zimica, bol u grlu, otežano gutanje, bolne ranice

(osobito u ustima, nosu, grlu, na spolnim organima i oko analnog otvora), opća slabost, česte upale i infekcije, lagana pojava modrica po koži, sklonost krvarenju ili bljedoća kože i bjeloočnica (pogledajte i dio 4. Moguće nuspojave). Ako se pojave znakovi agranulocitoze, pancitopenije, trombocitopenije ili aplastične anemije morate odmah prestati uzimati ovaj lijek i odmah potražite liječničku pomoć. Vaš će liječnik redovito kontrolirati Vašu krvnu sliku. Prekid primjene ovog lijeka ne smije se odgoditi zbog čekanja laboratorijskih nalaza.

Teške alergijske reakcije (anafilaktičke i anafilaktoidne reakcije)

Rizik od pojave teških alergijskih reakcija tijekom primjene ovog lijeka je veći ako imate neka od sljedećih stanja:

- alergijske reakcije na lijekove protiv bolova (analgetike) koje se očituju suženjem donjih dišnih puteva (tzv. analgetička astma) ili reakcijama poput koprivnjače, curenja nosa, oticanja lica, jezika i/ili grla (angioedem); također vidjeti dio 2. Nemojte uzimati Analgin;
- napadaje otežanog disanja zbog sužavanja donjih dišnih puteva (bronhijalna astma), osobito ako istodobno patite od upale nosa i sinusa (rinosinusitis) i polipa u nosu;
- kronična urtikarija (koprivnjača);
- preosjetljivost na neke boje (npr. tartrazin) ili konzervanse (npr. benzoate);
- općenitu sklonost alergijskim reakcijama (stanje poznato kao atopija);
- nepodnošenje alkohola; čak i pri konzumaciji malih količina alkohola pojavljuje se curenje nosa, suzenje očiju i izrazito crvenilo lica. Takvo nepodnošenje alkohola može ukazivati na reakciju preosjetljivosti na lijekove protiv bolova koja je postojala od ranije, ali nije prepoznata (vidjeti dio 2. Nemojte uzimati Analgin).

Ozbiljne kožne reakcije

Kod liječenja metamizolom prijavljene su ozbiljne kožne nuspojave uključujući Stevens-Johnsonov sindrom, toksičnu epidermalnu nekrolizu i reakciju na lijek s eozinofilijom i sistemskim simptomima (DRESS). Prekinite primjenu metamizola i odmah potražite liječničku pomoć ako primijetite bilo koji od simptoma povezanih s navedenim ozbiljnim kožnim reakcijama opisanima u dijelu 4.

Ako ste ikada imali ozbiljne kožne reakcije, ni u kojem trenutku ne smijete nastaviti liječenje lijekom Analgin (vidi dio 4.).

Izolirane hipotenzivne reakcije (pad krvnog tlaka)

Ovaj lijek može prouzročiti pad krvnog tlaka (vidjeti dio 4.). Rizik od pojave takve reakcije je veći:

- ako već od ranije imate niski krvni tlak (hipotenziju), imate smanjeni volumen krvi ili ste izrazito dehidrirani, imate nestabilnu cirkulaciju ili zatajenje cirkulacije (npr. u slučaju srčanog udara ili ozbiljnih ozljeda);
- ako imate izrazito povišenu tjelesnu temperaturu.

Vaš će Vas liječnik pažljivo nadzirati tijekom primjene ovog lijeka te će poduzeti potrebne mjere, ako je to potrebno, kako bi se smanjio rizik od dodatnog pada krvnog tlaka (npr. mjere za stabilizaciju cirkulacije).

Problemi s jetrom

U bolesnika koji uzimaju metamizol zabilježena je upala jetre, a simptomi se razvijaju u roku od nekoliko dana do nekoliko mjeseci nakon početka liječenja.

Prestanite uzimati ovaj lijek i obratite se liječniku ako imate simptome problema s jetrom kao što su mučnina ili povraćanje, vrućica, osjećaj umora, gubitak apetita, tamna mokraća, svijetla stolica, žutilo kože ili bijelog dijela očiju, svrbež, osip ili bolovi u gornjem dijelu trbuha. Vaš liječnik provjerit će Vam funkcioniranje jetre.

Ne smijete uzimati ovaj lijek ako ste prethodno uzimali bilo koji lijek koji sadrži metamizol te ste imali problema s jetrom.

Budite oprezni s ovim lijekom:

- ako imate oštećenje funkcije bubrega ili jetre;
- ako imate neko srčano oboljenje;
- ako ste imali ili imate čir na želucu ili dvanaesniku, krvarenje iz probavnog sustava ili puknuće stijenke probavnog trakta;
- ako ste starije životne dobi.

Obavijestite svog liječnika ako se nešto od navedenog odnosi na Vas.

Djeca i adolescenti

Nemojte davati ovaj lijek djeci mlađoj od 15 godina. Ovaj lijek se ne smije primjenjivati u toj dobnoj skupini.

Drugi lijekovi i Analgin

Obavijestite svog liječnika ili ljekarnika ako uzimate, nedavno ste uzeli ili biste mogli uzeti bilo koje druge lijekove.

Obavijestite svog liječnika ako uzimate bilo koji od niže navedenih lijekova:

- oralne antikoagulanse, lijekovi koji sprječavaju zgrušavanje krvi;
- heparin, lijek koji sprječava zgrušavanje krvi;
- nesteroidne protuupalne lijekove, lijekovi koji se koriste za liječenje upalnih reakcija;
- ciklosporin, lijek koji mijenja način djelovanja imunološkog sustava;
- metotreksat, lijek koji se koristi u liječenju reumatoidnog artritisa i malignih oboljenja;

- klorpromazin, lijek koji se koristi u liječenju psihoza;
- niske doze acetilsalicilatne kiseline (aspirina) koje se uzimaju za sprečavanje stvaranja krvnih ugrušaka;
- bupropion, lijek koji se koristi za liječenje depresije ili se koristi kao pomoć u prestanku pušenja;
- efavirenz, lijek koji se koristi za liječenje HIV-a/AIDS-a
- metadon, lijek koji se koristi za liječenje ovisnosti o ilegalnim drogama (tzv. opioidi)
- valproat, lijek koji se koristi za liječenje epilepsije ili bipolarnog poremećaja
- takrolimus, lijek koji se koristi za sprečavanje odbacivanja organa u bolesnika u kojih je provedena transplantacija
- sertralin, lijek koji se koristi za liječenje depresije.

Za lijekove iz skupine pirazolona (kojoj pripada i djelatna tvar ovog lijeka) poznato je da mogu stupiti u interakciju sa sljedećim lijekovima:

- kaptopril (lijek koji se koristi za liječenje povišenog krvnog tlaka i neka srčana oboljenja);
- litij (lijek koji se koristi u liječenju nekih psihičkih oboljenja);
- diuretici (lijekovi koji potiču izlučivanje mokraće);
- antihipertenzivi (lijekovi za liječenja povišenog krvnog tlaka).
- Nije poznato u kojoj mjeri ovaj lijek može utjecati na djelovanje navedenih lijekova.

Analgin s hranom, pićem i alkoholom

Ovaj lijek može se uzimati neovisno o obroku.

Trudnoća, dojenje i plodnost

Ako ste trudni ili dojite, mislite da biste mogli biti trudni ili planirate imati dijete, obratite se svom liječniku ili ljekarniku za savjet prije nego uzmete ovaj lijek.

Trudnoća

Dostupni podatci o primjeni metamizola tijekom prva tri mjeseca trudnoće ograničeni su, ali ne ukazuju na štetne učinke na zametak. U određenim slučajevima, ako ne postoje druge mogućnosti liječenja, pojedinačne doze metamizola tijekom prvog i drugog tromjesečja mogu biti prihvatljive nakon savjetovanja s liječnikom ili ljekarnikom te nakon što su pažljivo odvođeni rizici i koristi od primjene metamizola. Međutim, u načelu se ne preporučuje primjena metamizola tijekom prvog i drugog tromjesečja.

Tijekom posljednjeg tromjesečja trudnoće ne smijete uzimati ovaj lijek zbog povećanog rizika od komplikacija za majku i dijete (krvarenje, prijevremeno zatvaranje važne krvne žile u nerođenog djeteta, tzv. Botallijeva duktusa, koji se inače zatvara tek poslije rođenja).

Dojenje

Produkti razgradnje metamizola prelaze u majčino mlijeko u značajnim količinama pa se rizik za dojenče ne može isključiti. Stoga se posebice mora izbjegavati ponavljana primjena metamizola u razdoblju dojenja. U slučaju jednokratne primjene metamizola, majkama se savjetuje izdavanje i bacanje izdojenog mlijeka tijekom 48 sati od primjene doze.

Upravljanje vozilima i strojevima

Ako uzimate preporučenu dozu ovaj lijek neće utjecati na Vašu sposobnost upravljanja vozilima i rada sa strojevima. Međutim, potrebno je uzeti u obzir da lijek može utjecati na te sposobnosti ako se primjenjuje u većim dozama, a osobito ako se istodobno konzumira i alkohol.

Analgin tablete sadrže natrij

Ovaj lijek sadrži 1,428 mmol (ili 32,854 mg) natrija u jednoj tableti. To odgovara 1,6 % preporučenog maksimalnog dnevnog unosa soli za odraslu osobu.

3. Kako uzimati Analgin

Uvijek uzmite ovaj lijek točno onako kako Vam je rekao liječnik ili ljekarnik. Provjerite s liječnikom ili ljekarnikom ako niste sigurni.

Doza ovisi o intenzitetu boli ili vrućice i individualnom odgovoru na ovaj lijek.

Uvijek treba izabrati najnižu dozu potrebnu za kontrolu boli i vrućice. Liječnik će Vam reći kako uzimati ovaj lijek.

Odrasli i adolescenti u dobi od 15 godina ili stariji (tjelesne težine veće od 53 kg) mogu uzeti do 1000 mg metamizola kao jednu dozu (2 tablete), a ona se može uzimati do 4 puta na dan u razmacima od 6 do 8 sati. Maksimalna dnevna doza iznosi 4 000 mg (što odgovara 8 tableta).

Jasan učinak može se očekivati od 30 do 60 minuta nakon primjene kroz usta.

Starije osobe i bolesnici lošeg općeg zdravlja / bolesnici s oštećenom funkcijom bubrega

Dozu treba smanjiti u starijih osoba, u bolesnika lošeg općeg zdravlja i onih sa smanjenom funkcijom bubrega jer izlučivanje tvari koje nastaju razgradnjom metamizola može biti odgođeno.

Bolesnici s oštećenom funkcijom bubrega ili jetre

Budući da je u bolesnika s oštećenom funkcijom bubrega ili jetre smanjena brzina eliminacije (uklanjanja lijeka), potrebno je izbjegavati ponavljaju primjenu visokih doza. Ako se radi

samo o kratkoročnoj primjeni, tada nije potrebno smanjivati dozu. Nema dostupnog iskustva s dugoročnom primjenom.

Primjena u djece i adolescenata

Ovaj lijek se ne smije primjenjivati u djece mlađe od 15 godina. Za mlađu djecu dostupni su drugi oblici i jačine ovoga lijeka; o tome upitajte liječnika ili ljekarnika.

Ovaj je lijek namijenjen za primjenu kroz usta. Tablete je potrebno progutati s čašom vode.

Tablete imaju urez na jednoj strani. Urez služi samo da Vam pomogne prelomiti tabletu, ako je ne možete progutati cijelu.

Trajanje liječenja ovisi o težini i vrsti boli (ili povišene tjelesne temperature). Vaš će liječnik odrediti koliko dugo ćete uzimati ovaj lijek.

Ako uzmete više Analgin tableta nego što ste trebali

Ako ste uzeli više tableta nego što Vam je propisano, odmah se javite u najbližu bolnicu ili pozovite hitnu medicinsku pomoć.

Predoziranje ovim lijekom može rezultirati mučninom, povraćanjem, bolovima u trbuhu, narušenom funkcijom jetre i bubrega pa sve do akutnog zatajenja bubrega, vrtoglavicom, izrazitom pospanošću, komom, grčevima, ubrzanim radom srca i padom krvnog tlaka sve do šoka.

Ako ste zaboravili uzeti Analgin

Ako ste zaboravili uzeti ovaj lijek, uzmite ga čim se sjetite, osim ako nije uskoro vrijeme za sljedeću dozu. U tom slučaju nemojte uzeti propuštenu dozu. Nemojte uzeti dvostruku dozu kako biste nadoknadili zaboravljenu dozu.

U slučaju bilo kakvih pitanja u vezi s primjenom ovog lijeka, obratite se liječniku ili ljekarniku.

7.2. Översättningar till svenska

Text nummer 1 – översättning

Det finns några länder där det räcker att passera genom, bränna förbi, göra en rundtur i en stad för att få en översikt eftersom allt ser likadant ut. Det finns inget speciellt som skulle locka besökaren. Så det räcker med att endast filma en sådan genomresa eller att bevara ett minne av en tillfällig upplevelse. Oavsett deras rika historia, kultur eller dessa stater välfärd, verkar allting vara så likadant inom dessa och denna enformighet tråkar ut mig. (För mig är

Förbundsrepubliken Tyskland ett sådant land.) Det finns emellertid länder som kräver mycket mer tid för ett besök i varje region, varje stad, eftersom de har ett överflöd av sevärdheter och intressanta särdrag. De är en outtömlig källa till inspiration, ovanliga visuella och generellt sett, sinnliga upplevelser. Naturligtvis är alla dessa bedömningar helt individuella, även om det verkligen finns länder vars lockelse och mångfald i alla avseenden inte kan förnekas. För mig har Spanien, men också Portugal alltid varit sådana länder. Särskilt ur mitt balkanska perspektiv vilket gör dem ännu mer exotiska eftersom det inte finns några närmare band mellan oss, vare sig historiska eller politiska.

Det var tack vare denna mångfald av sevärdheter som jag var tvungen att bestämma mig för bara några destinationer när jag stakade ut min resrutt genom Portugal och Spanien, eftersom jag inte skulle hinna se allting på ungefär 15 dagar. Så jag måste välja. För att åtminstone kunna ta del av invånarnas mentalitet och uppleva deras kulturella klimat, bestämde jag mig för att endast besöka deras huvudstäder och göra korta utflykter till dessa städers omgivning. Det är nämligen inte samma sak att vistas tio dagar i Madrid eller Lissabon som att bara besöka dem som turist i förbigående. Jag hade varken tid eller råd att besöka hela landet. I Spanien är det så att kulturella och historiska sevärdheter ligger långt från varandra och man kan bäst och närmast lära känna dem med bil som kan uppehållas på platser där de finns. Och Spanien är proppfullt och flödar över av kulturell mångfald. Denna kulturella mångfald uppkom genom tiden påverkad av olika händelser, inflytanden, men även av den originella spanska autenticiteten. Jag var medveten om att jag inte kunde uppleva den fullständiga rikedom som hör till den komplexa spanska kulturen. Den kultur som inkluderade antingen provinsen Asturien i norr, som nästan aldrig erövrats av utländska makter, eller Andalusien i söder, eller Katalonien och Valencia i öster eller till och med gränserna med Portugal i väster. Det sistnämnda är ett land som genom historien alltid delade öde med Spanien.

Förutom detta ville jag varken lära känna »det soliga Spanien« eller Portugals stränder, som bör besökas om sommaren då de dock är fulla av turister. Jag valde att åka dit under vintertiden då deras karaktär framstår mer genuint, då de lever sina egna liv. Jag valde den period då du kan lära känna människor eller gå på gator och torg utan stora folkmassor. Därför kom vi till Madrid i början av december, när det varken är för varmt eller för kallt, före jullovet då man både shoppar mest och det finns ett rikt utbud i affärerna och när båda huvudstäderna pulserar i takt med sina invånare, utan för många utlänningar eller strosande turister. Kanske var det just det som möjliggjorde för mig att på ett objektiva sätt uppfatta allt som jag såg och upplevde. Eftersom vi beblandade oss med normala människor. Vi åt frukost på samma sätt som dem, »stående« på barer medan vi drack en stor cappuccino och åt en croissant. Vi åt

tortilla och paella, gick in i varuhus, shoppade och kollade i butiker, vandrade på gatorna, tog tunnelbanan eller minibussar, spårvagnar och bussar. Vi promenerade om nätterna när dessa städer börjar leva upp. Vi gick till marknadsplatser och andra affärer.

Ingenting kunde förta glädjen i upplevelsena. Vi kände oss som städernas invånare. Vi lärde känna deras kvarter, gator, sevärdheter och det var bara när vi började prata som de insåg att vi var utlänningar. Innan vi lämnade Zagreb gick jag på en kurs i spanska – jag har alltid velat lära mig spanska, men jag har aldrig haft tid för det – så jag kunde skriva, jag kunde läsa och räkna. Men bara när jag var omgiven av spanjorer kunde jag till fullo förstå spanskans språkliga skönhet, hur melodiöst och speciellt det är. Tack vare dessa särdrag hör spanskan till de vackraste språken i världen, åtminstone enligt min åsikt. Och jag såg fram emot att få komma till det land, eller länder, där det talades samma språk som använts av Lope de Vega, Cervantes, Goya och Velázquez, Columbus eller Vasco de Gama. Det var den västligaste och sydvästligaste delen av Europa, urfolket iberernas territorium, ett land som alla ville ha, från kartagerna och romare, till gotiska stammar, särskilt visigoter och sedan araber. De måste alla ha lämnat sina spår hos detta folk, som bodde i det som en gång var en provins i Romarriket, såväl i deras språk – en direkt arvinge till latin – som i arkitekturen, och många av deras folkseder. Dessa folkseder representerar kampen mot arabisk aggression och de behåller ändå ordet »fira«, även om aggression inte är något som bör firas.

Trots detta hade den romersk-katolska kyrkan och dess illa beryktade inkquisition en stor påverkan i Spanien och Portugal. I dessa regioner (till skillnad från Bysans) förvandlades moskéer till kyrkor och efter judeförföljelsen stod många synagogor öde. Man kan gå in i dessa idag som om de vore museum och dessa är bara sällsynta rester av en arkitektonisk och religiös kultur. Kyrkorna är överdådiga och – speciella. Det finns något i arkitekturen, både på utsidan och insidan, som skiljer den från den enkla stilen hos italienska kyrkor. Det är som om de är mer dekorerade och kitschiga och dessa särdrag återspeglades senare även i kolonialstilen i spanska och portugisiska utländska besittningar. Det enda som saknades var – moskéerna.

Morerna var närvarande på den iberiska halvön i nästan åtta århundraden, den period som präglats mest av den arabiska kulturen. Bara Asturien i norr var fri medan det umayyadiska kalifatet hade sitt säte i Cordoba. Men förutom Damaskus, och lite senare Bagdad i öster, var Cordoba i slutet av det första årtusendet den största och mest civiliserade staden i väst, och – till skillnad från Abbasidkalifatet (i öster) – tillät det umayyadiska kalifatet (i väster) religionsfrihet för både kristna och judar. De måste dock betala skatt till sina erövrare. Ironin i det hela är att de (nästan som i gengäld) har lämnat oförglömliga kulturminnen som till och med idag är oskattbara värden för många spanska städer.

Efter *reconquista* (den spanska återerövringen) och det ryktbara äktenskapet mellan Isabella av Kastilien och Ferdinand II av Aragonien styrdes Spanien i två århundraden av kungar från Habsburg-dynastin och därefter lika länge av kungar från Bourbon-dynastin (efter det spanska tronföljdskriget 1701–1714). De upplevde också Napoleonkrigen, när Spanien styrdes av Napoleons bror Joseph, och senare Carlistkriget, det spanska fallet och nederlaget, samt de interna konflikterna som nästan aldrig tog slut fram till inbördeskriget år 1936. Men Spanien var tillsammans med Portugal en världssupermakt och efter deras intressekonflikt fastställdes en exakt statlig gräns med Tordesillasfördraget (1494). Med fördraget fastställdes intresseområden för afrikanska, asiatiska och alla andra utländska besittningar. Spanien och Portugal skapade ett välorganiserat handels- och sjöfartsimperium, och med sin flotta koloniserade de Central- och Sydamerika, grundade nya städer i Afrika och Asien och bedrev monopolhandel med Kina och Japan under ett helt århundrade, vid höjdpunkten för deras makt och välstånd.

Idag talar ungefär 100 miljoner människor spanska och cirka 50 miljoner portugisiska. Både Spanien och Portugal har satt djupa spår av sin maktutövning, men också av sin kultur på alla tre kontinenter där de var närvarande. Deras kultur var av stor betydelse för dessa områden även om deras tidiga erövringar innebar plundring, som till exempel Pizarros erövring av Inkariket, och även om de bedrev slavhandeln, vilket under den perioden var en helt laglig handling. Eller kanske, just därför. Rikedom och traditionen har genom de århundraden som gick förbi frambringat en mängd konstnärer som utgör en grundläggande del av världens kulturella historia. Man skulle inte vilja vara utan dem idag, varken inom litteratur, bildkonst, musik, arkitektur, filmfotografi, dans eller folkvisetraditionen. Spanska är ett av de fem officiella språken inom FN. Språken spanska eller portugisiska talas i nästan hela Syd- och Centralamerika, den spanska delen av Marocko, och i de enorma kolonier i Afrika (Moçambique, Angola) som Portugal besatte redan på 1400-talet.

Jag beaktade allt detta när jag bestämde mig för Madrid och Lissabon som huvuddestinationerna för vår resa, platser för avkoppling, att göra rundturer och bekanta sig med människor, gator, museer, affärer. En sak till som också var intressant är att båda länderna tills nyligen hade långvariga fascistiska regimer vid makten och några mindre revolutioner uppstod. Även om Bourbon dynastin fortfarande är vid makten i Spanien och faktiskt var mest förtjänstfull för att avskaffa den gamla regimen. I båda länderna var socialistiska partier vid makten, vilket också är fascinerande och en anledning att besöka dem. Hur klarade sig dessa länder i den nya demokratiska regimen, som möjliggjorde att Picassos *Guernica* återvände till Madrid, hur många spår av historien kvarstod, hur många ärr? När vi var på besök var varken

Spanien eller Portugal ständiga medlemmar i EES. Det var fortfarande billigare att bo där än i andra västereuropeiska länder.

Det var en ren slump att vi flög till Madrid från Zagreb med ett stopp i Paris. Vi behövde övernatta i hotellet Arcades mindre byggnad (det finns också en större) där många flygplansbesättningar, som skulle fortsätta sina flyg dagen efter, också vistades. Både den större och den mindre byggnaden låg nära flygplatsen, så hotellets buss tog oss i en cirkel runt den stora parkeringsplatsen från Orlys utgång till hotellets entré. Vi var de enda passagerarna på bussen denna natt och när chauffören hörde vårt samtal, vände han sig till oss på ett språk som helt klart var serbokroatiska vilket förvånade oss. Han gav oss mycket nyttig information om hotellet och bussarna som gick till Paris. (Var de stannade, när de gick och när de skulle komma tillbaka.) Detta eftersom vi naturligtvis ville promenera omkring Champs-Élysées innan vi gick och la oss, även om det skulle bli på bekostnad av vår sömn.

Den lilla och låga byggnaden hos hotellet Arcade verkade vara till för gäster på genomresa. (Den större var troligen lyxigare.) Den hade allt som en tillfällig gäst kunde behöva – en passande restaurang, ett mysigt och väldigt modernt inrett rum, samt en praktisk automatisk väckningstjänst som var kopplad till en dator. Trots att det inte fanns så mycket personal där, var den som arbetade där ganska snabb och duglig och snart var vi i vårt rum. Vi kunde äta något i restaurangen och vila ut ordentligt, men varken min fru eller jag kunde motstå frestelsen att åka till Paris som var så nära. Vi tog den första bussen som tog oss till Place de la Concorde där avenyn Champs-Élysées började. Därifrån gick vi till en av de små restaurangerna som fanns mitt på den berömda avenyn, där man kunde köpa *Croque Monsieur* och *Croque Madame* och äta dem medan man drack varm choklad under den lyxiga belysningen som kom från kristallkronor. Det regnade, men trots detta promenerade vi och fönstershoppade. Sedan gick vi tillbaka till busshållplatsen där bussen till Orly skulle gå strax före midnatt. Vi kände igen de affärer som vi mindes från vår sista vistelse i staden. Vi mindes detaljer, men vi hade ingen tid att drömma om Paris. Vi måste fortsätta vår resa till Madrid och sedan vidare, till Lissabon. Det är kanske konstigt, men »utflykten« till Paris var dyrare än hotellräkningen, såsom rabatterad tur och retur-biljett från *Air-France* genom Paris var billigare än *Jatos* linje från Zagreb till Madrid.

Vi varken kände eller såg att vi färdades över Pyrenéerna, men sedan, långt innan vi landade på Madrids flygplats Barajas (den uttalas buhrahuhz med ett »hårt« r), började flygplanet svänga som om det fanns i någon sorts korridor mellan fjällkedjor. Det flög ganska

lågt så vi kunde se odlingsmarker och typiska hus och när vi närmade oss helt till den spanska huvudstaden såg vi också villor med pooler utspridda över kullar som uppenbarligen ägdes av den spanska överklassen. En vän, som tillbringade tio år i Spanien där han arbetade inom turism, föreslog redan i Zagreb tre alternativ där vi kunde bo. Dessa var mindre hotell med färre service möjligheter typiska för Spanien som kallas för *hostal*. Vi valde det som var i mitten (när det gäller priset) och efter att ha kommit från flygplatsen till terminalen i stadscentrum tog vi en taxi som förde oss till *hostalet*. Vännens vän, som också bodde i Madrid och arbetade inom turism, hade emellertid inte meddelat *hostalets* ägare i tid och han hade ingen plats för oss. Han hänvisade oss till ett annat *hostal* som var knappt hundra meter bort, så vi bar vårt bagage på kakelplattor lastade med resväskor och kameror. Förvånansvärt fanns det plats för oss i det andra *hostalet*.

Till skillnad från hotell liknar *hostal* mer parisiska pensionat, de värdshus som vanligtvis finns i stora flerbostadshus och upptar en hel våning. I ett *hostal*, precis som på hotell, finns det en receptionist och i rummen finns det badrum med toalett. Men det som saknas är den hotellatmosfär som uppstår från en stor lobby, livréklädd personal och lyx. Allting är anspråkslösare, men också billigare. Ändå finns det några *hostal* som finns i fristående byggnader med övernattningar som är dyrare än vissa hotell i mellanprisklassen. Det finns några som inkluderar frukost, men alla har egna vardagsrum med tv och telefonen (varje samtal debiteras). De mindre *hostalena* ägs vanligtvis av familjer som bor där och tar hand om *hostalet*. De anställer bara nödvändig arbetskraft, som till exempel vaktmästare och städerska. Det är därför att de kan konkurrera med priserna på de stora hotellen. Så om man inte har höga krav eller så mycket pengar, då bor man på ett *hostal*. Många spanjorer som kommer från landsbygden och stannar i Madrid under helgen bor på *hostal*, såsom blygsamma affärsmän. Det finns också några *hostal* som hyr rum till kärlekspar. Det beror på *hostalets* nivå, pris och renommé.

En gång frågade direktören för ett stort kroatiskt företag mig hur jag lyckades se så många saker när jag var i Japan, eftersom han inte lyckades med detta, inte ens efter att ha varit där två gånger. Jag svarade att jag inte bodde på ett förstaklasshotell som han, att jag inte hade affärssamtal eller affärsmiddagar, utan jag bodde, som många andra japaner, på ett ryokan där man borde ta av sig skorna innan man gick in i ett sådant värdshus och jag sov på golvet på japanskt sätt. Vår inkvartering på Madrids *hostal* liknade detta. Ägarinnans vänlighet och vaktmästarens hjärtlighet introducerade oss snart till en familjär atmosfär, precis med det avstånd som markerade gränsen till intimitet. Dessutom hade hon aldrig tidigare haft gäster från Jugoslavien, så hon var ännu snällare mot oss. Vaktmästaren, som inte var så lång (mestadels är

spanjorerna inte så långa) och var lite äldre, talade lite tyska eftersom han vistades där i några år. Han gjorde det på samma sätt som kroatiska gästarbetare i Tyskland gör det. Vi fick reda på att han vanligtvis jobbade som kock varje eftermiddag och att han var i tjänst på *hostalet* hela natten. Han sov på förmiddagen, byggde hus med de pengar han lyckades spara ihop efter att ha arbetat som gästarbetare. Han hade tre barn och var mycket nöjd. Han utrustade oss med alla tillgängliga broschyrer och kartor över Madrid och omgivningarna. Senare, när vi var tillbaka på rummet, tittade vi närmare på dem. Han nämnde en möjlighet till: att vi nästa morgon kunde följa med honom till Rastro, en stor loppmarknad där man kunde köpa gamla kläder och antikviteter och som ägde rum varje söndag. Det var lördagskväll, vi var trötta, men ändå tackade vi ja.

Nästa morgon förberedde vi oss, tog våra kameror och tillsammans med vår första spanska bekant gav vi oss ut till Madrids gator. Vi insåg att vaktmästaren ansåg oss vara tyskar eftersom det var enklare för honom än att klassificera oss som några avlägsna jugoslaver han hörde nästan ingenting om. Vi lät honom tro det. Vi gick nerför en lång slingrande gata till Madrids äldsta torg, Puerta del Sol, en av Madrids invånares favoritplatser. Fram till nyss var torget startpunkten för alla utflykter i alla riktningar i Spanien, precis som det är i Paris med Notre Dame-katedralen. Då höll de på att bygga tunnelbanan och därför var hela Sol, en förkortning som gavs till torget av Madrids invånare, utgrävt och vi kunde inte se björnfiguren med en stor *madroño* stjälk – ett smultronliknande träd som är stadens symbol. Längs vägen visade vår spanjor oss några platser där man kunde äta god och billig mat och där de vanliga stadsborna åt. På en bar drack vi ett kaffe och åt en croissant (det fanns croissanter att välja och vraka).

Vi gav oss ut på de gamla gatorna och även om det var tidigt på söndag morgonen, runt nio, fanns det fler och fler människor på gatorna (till skillnad från andra delar av staden). Alla gick i samma riktning som vi. Plötsligt nådde vi det enorma och fantastiska torget Plaza Mayor som sägs vara ett av de vackraste torgen i Europa. Vi hastade vidare till Rastro och gick förbi de små pittoreska gator där det fanns en myriad av affärer. Sedan passerade vi San Isidro (stadens skyddshelgon) katedralen. Vi gick in, men genast gick vi ut igen, dock inte förrän vi gav allmosa till några tiggare, tittade på porträtteckningar gjorda med krita samt profilskärare på det svarta papper - sådana som man kan hitta i Venedig. Alla dessa fanns utanför kyrkport. Gatorna fylldes upp med människor, det höll på att bli trångt, och vi gick i samma riktning som om vi vore i någon sorts slumpartade och flytande tåg. Efter att ha gått genom en passage framträdde det framför våra ögon: ett enormt utrymme som utsträckte sig på en liten lutning

begränsad av hus, fullt av människor, stånd, köpare och säljare, och improviserad handel på marken (vanligtvis sydamerikaner). Folkmassan förde oss, den rörde sig som på osynliga korridorer, precis som en levande massa. Den avvek till vänster och till höger i tusen riktningar. Tusentals människor fyllde luften med sorl på den tråkiga söndagsförmiddagen, de ropade och erbjöd sina varor.

Text nummer 2 – översättning

Kvinna, definition: Person som kan föda barn (och ser snygg ut bakifrån), kategori ”kollektiv nytta”

”Pussycaaaats!” ropade en full snubbe efter mig och min väninna när vi var vid Jarun-sjön i Zagreb förra veckan, under den första dagen av Inmusic Festival där The Killers var fantastiska.

”Pussycaaaats!”

Vi fortsatte bara, utan att vända oss om – när du är kvinna är du van vid att någon då och då visslar efter dig och du inser också att det bästa du kan göra i en sådan situation är att bara låta det vara. Man tänker bara för sig själv:

”Han är en idiot.”

”Man vet ju aldrig vad en sådan man kan göra.”

”Pussycaaaaaaaaaaats!” fortsatte han och vi skrattade, övertygade om att han var den konstigaste mannen som vi skulle utsättas för denna natt. Det var han inte, som ni troligen redan gissat. Samma natt ”träffade” vi en man som var ännu konstigare. I själva verket var det jag som träffade honom, medan min väninna hade tur att missa honom, eftersom hon stod några meter bort.

Han gick längs den underbara lilla bron som leder till festivalcampingen och det verkade som om han gick rakt emot mig, men jag intalade mig att jag säkert överdrev eftersom bron är smal och det inte fanns så mycket manöverutrymme för att ta en annan rutt. Cirka tjugo sekunder senare var det helt klart att jag inte överdrev. Han kom fram till mig, la sina händer runt min

hals, kom nära mitt ansikte och sa till mig med spott flygande ur munnen: "Hello lady, try my carrots, my carrots are gooooood!"

Om ni tror att jag knarkar och att det är omöjligt att han sa så, vänta, eftersom det inte var det bästa. Runt halsen hade han ett snöre med några dinglande morötter. Han hade borrar ett hål genom mitten av morötterna, troligen med ett grillspett, och dragit igenom en tråd för att göra halsbandet. Det kunde ha varit mycket gulligt under andra omständigheter, typ om det varit ett barn som börjat skolan, men i den här situationen var det bara förskräckligt.

Jag knuffade bort honom, medan han – lyckligtvis – bara fortsatte vidare med sina morötter (och möjligtvis fickorna fyllda med knark). "Strunta i den idioten." Naturligtvis gjorde jag det, övertygad om att han var den konstigaste man jag skulle utsättas för på festivalen. Det var han inte, vilket ni kanske inte gissat eftersom det omöjliga kan finnas någon ännu konstigare än jeppen med ett halsband av morötter. Men naturligtvis är det möjligt. "Varför tittar ni på miiiiig?" skrek en muskulös, skallig tuffing åt oss. Han lutade sig mot en Peugeot med en nummerplåt som avslöjade att han var från Ljubljana.

Vi var på hemväg efter den sista festivaldagen och han stod på den lilla parkeringsplats varifrån man enklast kunde lämna Jarun. Vi tittade inte på honom – åtminstone förrän han började skrika. "Varför tittar ni på mig när jag inte är er make?", fortsatte han skrika. Jag skulle önska att jag hittar på det här, men tyvärr skulle jag inte kunna hitta på en sådan sak, på samma sätt som en normal person inte skulle kunna hitta på en tävling där man uppmanar människor att förlöjliga andra människors rumpor, men vi kommer till detta lite senare.

Nu tvingas vi passera slovenen som inte är den skarpaste kniven i lådan. "Vad tittar ni på?" (Vi tittade inte längre på honom). "Är ni programmerade?" (Vi tittade på honom igen). "Försöker ni stjäla min energi och ta min själ?" (Vi tittar återigen inte). "Ni är robotar!" Vi lämnade Jarun något upprörda och övertygade om att vi har mött kvoten av idioter för juni. Men sedan briljerade USA och lyckades äntligen göra något som många personer drömmer om – att resa i tiden.

När man tänker på tidsresor, tänker man förmodligen på "Meet George Jetson"-framtiden eller att man kan resa i tiden för att kunna förhindra födelsen av Hitler, Putin eller den som tillåtit James Corden och Gwyneth Paltrow att vara på tv. Men amerikanerna i USA bestämde sig för en annan typ av resa – de bestämde sig för att resa 50 år bakåt när abort ansågs vara ett brott. För närvarande har de "bara" bestämt att abort inte längre kan göras på federal nivå och att varje delstat själv kan bestämma vilken ståndpunkt den ska ha i frågan, men naturligtvis pratas det

redan om idéer att de kvinnor som vill göra abort inte ska få åka till andra delstater där aborten är legal.

Nu ska vi invänta stunden då personer, som hör till den kroatiska anti-abortrörelsen *Hod za život*, kommer och sedan kan vi fortsätta med historien. USA är alltså ett land där det är lättare att köpa vapen, komma till skolan och döda de barn som någon inte ville abortera än att avbryta en oönskad graviditet. Detta bekräftar bara faktumet att vissa ansåg att barns liv är värdefulla bara tills de lämnar livmodern. Senare blir de bara värdefulla när man använder hashtaggen #thoughtsandprayers om det behövs. Jag ska inte fortsätta att prata om mina attityder till abort eftersom ni nu förstår allt om dem.

Jag tycker att alla ska kunna välja. Jag skulle inte tvinga någon att göra abort om hen inte vill det. Jag vill inte att någon förbjuder mig att göra abort om jag vill göra det, och jag tycker att män har rätt att delta i beslutsfattandet när det gäller abort. Jag tycker att de inte bör ha utslagsröst, vare sig de är pojkvänner, älskare, makar, läkare eller domare. Jag tycker att utslagsrösten endast hör till kvinnan, som även bär livmodern. Ni är fria att inte hålla med. Kvinnans kropp tillhör varken staten, en online-community, kyrkan eller rörelsen *Hod za život* eller någon annan som inte är kvinnan i fråga. Den hör inte heller till skönhetskliniker, vilket kanske är ett lite konstigt ställe att hitta på en lista över platser där man lägger sig i andra personers äganderätt till sin kropp, men bara tills ni inser att det inte alls är det. Har ni sett inlägget på Instagram? Det är omöjligt att ni inte har sett det? Eller är det? Det är otroligt att ni inte har sett det, alla har sett det. Men ändå ska vi tänka oss att ni inte har sett det.

Jag kan visa inlägget, men författaren säger själv att en bild säger mer än 1 000 ord. Därför tar vi en titt.

Inläggets innehåll:

Hallå allihopa! Vi har utlyst en tävling. Det enda du behöver göra är skicka oss foton på kvinnor som inte använde vår salongs tjänster. Vi ber er att inte bli arga. Meningen är inte att skämma ut någon, utan snarare att motivera er. Så snälla titta på den här tävlingen med sportsmansanda. Vi kommer inte att visa ansikten eller avslöja vem som tog foton. Denna information håller vi för oss själva. 🙏🙏🙏

#thegamesareopen #bestshot #beachlife

Sviđa mi se: 14

beautylab_official_ POŠTOVANI - otvorili smo službeno nagradnu igru za vaše fotografije s plaže "onih koje nisu bile kod nas" i molimo pojedince da se ne naljute, nije nam cilj nikoga posramiti već motivirati nas ostale zato shvatite ovo sportski.... naravno neće se vidjeti lica i autori fotografija ostati će poznati samo našoj "redakciji" 🍑🍑🍑
#thegamesareopen #bestshot #beachlife

Tävlingen, they said.

Ta ett foto av andra personers rumpa och skicka det till oss, they said.

En rumpa som är ett exempel på en ful rumpa, en rumpa som behöver vår salongs hjälp, they said.

Vi vill inte förlöjliga någon, they said.

Vladimir Putin, lyssna på våra böner! Det med Putin är inte något som salongen sa, det är något som jag intalar mig varje gång världen blir outhärdligt dum, så att jag för en sekund tänker på alla saker som inte någon skulle sakna om densamma världen skulle sluta existera nästa dag.

Behöver ni en toalettpaus? Det går bra. Jag tror att ”tusen ord” kan ha lett dig dit. Varifrån ska vi fortsätta, efter att ha spolat toaletten (och säkert tvättat händerna)?

Kanske från min dumma förhoppning att ”deras sajt drivs av en gammal tant som fortfarande har Myspace och som bara inte förstod att det där var helt olämpligt och dumt ...”. Sajten, btw, har 30 tusen följare och har i genomsnitt 6 likes per inlägg, vilket i sig intressant nog är oproportionerligt. Det som också är intressant är företagets kreditvärde som kanske kunde ha nytta av ett ”lyft”, men det är utanför min domän och inte något som angår mig.

Det som angår mig – inte enbart för att jag är en kvinna med en platt rumpa, utan också för att jag är en normal människa – är inlägget, vars mål inte var att förolämpa någon. Det försvann lika snabbt som andra på internet säger att resultaten av vakuum-stjärt försvinner. Men lita inte på mina ord, jag är ingen expert. Min andra dumma förhoppning var att det säkert skulle komma en lång ursäkt i vilken salongen skulle säga förlåt för att ha uppmanat människor att mobba, att objektifiera kvinnor, att förlåta sin voyeurism och illegala delning av foton utan att subjektet informerats.

Nej, prisen var att kommentarer på inlägget inaktiverades. Vi kunde också se hur några inte hade problem med att förlöjliga andra människors kroppar, men kunde inte utstå de kommentarer som kom hand i hand med det. ”Men salongen har säkert lärt sig en läxa och borde veta bättre nästa gång” – tänkte jag, men svaret var nej igen. ”Du skulle också ha nytta av våra behandlingar”, svarade salongsägarinnan när Nina Slišković Goleš – programledare, kolumnist, moder, hustru, kvinna med en normal rumpa och ännu viktigare, med ett normalt intellekt – kommenterade att inlägget var skamfullt och att det var gammalmodig bullshit att förolämpa kvinnliga rumpor.

Hon formulerade det bättre, men det här får också duga. Den åtalbara ägarinnan till tävlingen postade med stolthet sin respons, och i slutet skrev hon under det, med sin utbildning och titel (MBA och CEO) – troligen för att vi som kände äckel över inlägget skulle veta att det är en person med en examen och ett yrke som stod bakom den. Men mobbning är alltid mobbning, antingen det kommer från någon med ett fint yrke eller en full idiot som står i buskarna och ropar ”Pussycaaaaats!”. Det finns två saker här som jag är bekymrad över – den första saken bekymrar mig mer, den andra inte så mycket. För det första, imorgon är den sista dagen av juni. Det betyder att vi måste vara beredda på allt som kan hända eftersom det inte finns någon garanti att vi har mött kvoten... av den konstiga?

Ok, vi kan vara snälla och säga att det vi pratade om idag var ett konstigt undantag. En oartig person skulle säga något värre, men jag har ingen MBA i oförsämndhet så jag ska inte göra det. Det är den sak som inte bekymrar mig så mycket. Det som bekymrar mig mer är faktumet att människor anser att rätten till kvinnor och kvinnors kroppar tillhör alla, och att det har blivit så normalt att de aldrig inser att de själva är problemet. Sedan länge råder det konsensus att ansvaret för att en idiot inte mobbar dig hör till dig. Det förväntas att det är du som måste komma ifrån honom.

”Pussycaaaats!” – den snubbe som tycker att förbipasserande kvinnor är hans privata party. ”My carrots are goood!” – den snubbe som kramar kvinnor som inte har bett om det. ”Varför tittar ni på mig när jag inte är er make?” – den snubbe som förr eller senare kommer att kväva en kvinna eftersom narkotikan kommer att påverka honom på fel sätt. ”Din kropp är inte din, utan den hör till fullständiga främlingar.” – de snubbar som tycker att kvinnor är ett fortplantningsorgan med bara en primär funktion. ”Din kropp ska vara utsatt för skämning. Och inte bara det. Den ska hjälpa oss att göra reklam för vår salong” – den salongägarinna med titel MBA CEO. Det låter som om dessa påståenden inte tillhör samma värld, men det gör de. Det är bara att de ligger på olika grader av spektrumet för den idiotiska föreställningen om att kvinnan är en obetydlig individ som alla kan nyttja efter sina egna regler.

Ibland måste en kvinna tydligen ”bara” vara beredd på att höra den tillfälliga ”Pussycaaaaats!”. Ibland måste hon vara beredd på att hon ska betraktas som en förstorad rumpa och att hon ska förlöjligas (*meningen är inte att skämma ut någon*). Ibland måste hon vara beredd på att hon ska klassificeras som fortplantningsrekvisit. I denna värld är det aldrig misshandlare som skäms, det är kvinnor som skäms eftersom de inte vill vara betraktade som en rumpa, ett bröst och en livmoder. Oftast verkar kvinnor vara hysteriska när de kämpar för att ha en grundläggande nivå av mänsklig värdighet. Hur är det möjligt då att en salong skulle skämmas för att ha förminskat en kvinna till ”något” när den bara gör affärer i enlighet med fastställda regler.

I en annan värld skulle det vara normalt att förvänta sig detta. I en annan värld skulle ”tävlingen” med rumpor resultera i en ursäkt, och inte i en stolt respons. Men i den här världen har det normala sedan länge försvunnit. Det finns någon annanstans och gör halsband av morötter. Vänliga hälsningar och ha en trevlig juni – utan ”konstiga” människor om det är möjligt, men det är inte så troligt.

Andrea Andrassy, MS oecc, Cheeseburger Executive Officer.

Text nummer 3 – översättning

Bipacksedel: information för användare

Analgin 500 mg tabletter

metamizolnatrium monohydrat

Läs noga igenom denna bipacksedel innan du börjar ta detta läkemedel eftersom den innehåller information som är viktig för dig.

- Spara denna bipacksedel. Det är möjligt att du behöver läsa den igen.
- Om du behöver mer information, vänd dig till läkare eller apotekspersonal.
- Detta läkemedel har ordinerats enbart dig. Ge det inte till andra. Det kan skada dem, även om de uppvisar sjukdomstecken som liknar dina.
- Om du märker några biverkningar, tala med läkare eller apotekspersonal. Detta gäller även eventuella biverkningar som inte nämns i denna bipacksedel. Se avsnitt 4.

I denna bipacksedel finns information om:

1. Vad Analgin är och vad det används för
2. Vad du behöver veta innan du tar Analgin
3. Hur du tar Analgin
4. Eventuella biverkningar
5. Hur Analgin ska förvaras
6. Förpackningens innehåll och annan information

1. Vad Analgin är och vad det används för

Analgin-tabletter innehåller den aktiva substansen metamizolnatrium monohydrat som lindrar smärta och är febernedsättande. Analgin tillhör läkemedelsgruppen pyrazolon.

Analgin-tabletter är lämpliga för vuxna patienter och för barn äldre än 15 år. De används för:

- behandling av tillfällig stark akut smärta **när andra arbetsterapeutiska åtgärder inte visat effekt eller inte kan tillämpas.** Kan också användas vid njursten- och gallstensanfäll samt vid andra akuta tillstånd efter trauma eller operation.
- febernedsättande **om andra arbetsterapeutiska åtgärder inte är effektiva eller inte kan tillämpas.**

2. Vad du behöver veta innan du tar Analgin

Använd inte Analgin:

- om du är allergisk mot metamizol (läkemedlets aktiva substans) eller mot andra pyrazolon (t.ex. fenazon, propifenazon) d.v.s. pyrazolonderivat (t.ex. fenybutazon, oxifenbutazon) eller någon annan substans i detta läkemedel (anges i avsnitt 6);
- om du efter att ha tagit några av ovanstående läkemedel har utvecklat agranulocytos (ett sjukdomstillstånd som uppkommer på grund av minskat antal vita blodkroppar – det kan uteslutas i laboratorieresultat);
- om du någonsin har haft några av följande allergiska symtom: spastisk förträngning i nedre luftvägarna (så kallad analgetisk astma) eller nässelutslag, rinnsnuva, svullnad i ansikte, tunga eller hals (allergiska reaktioner som urtikaria/angioödem) efter att ha tagit smärtstillande medel (analgetika) som salicylater och paracetamol eller t.ex. diklofenak, ibuprofen, indometacin eller naproxen;
- om du har nedsatt benmärgsfunktion (t.ex. efter cytostatika-behandling som ges till cancerpatienter);
- om du lider av myeloproliferativa sjukdomar (sjukdomar i blodet och blodbildande organ);
- om du har en sällsynt medfödd leversjukdom som kallas för akut intermitterent porfyri (en ärftlig sjukdom som påverkar bildandet av blodpigmentet hemoglobin);
- om du har medfödd brist på glukos-6-fosfatdehydrogenas (en sällsynt ämnesomsättningssjukdom). Analgin medför risk att röda blodkroppar kan spricka (hemolys);
- om du är i den tredje trimestern av en graviditet;
- om du är under 15 år.

Varning och försiktighet

Tala med läkare eller apotekspersonal innan du tar Analgin.

Allvarliga blodsjukdomar (agranulocytos, pancytopeni, trombocytopeni, aplastisk anemi) – ska uteslutas i laboratorieresultat

Denna medicin kan orsaka biverkningar som agranulocytos (minskning av vissa vita blodkroppar), pancytopeni (tillstånd av lågt värde av alla celltyperna i blodet), trombocytopeni (tillstånd av lågt antal blodplättar) och aplastisk anemi (den anemi som uppkommer eftersom benmärgen inte kan bilda de celler som cirkulerar i blodet) (titta också i avsnitt 4). Agranulocytos beror på graden av immunitet och inte på induktionsdos.

Det är mer sannolikt att agranulocytos uppstår om läkemedlet tas i mer än 7 dagar. Symtom som du vara observant på är oväntad försämring av allmäntillståndet, hög långvarig eller återkommande feber, frossa, halsont, svårigheter att svälja, sår (särskilt i munnen, näsan, halsen, på könsorgan eller runt analöppningen), svaghet, återkommande inflammationer och infektioner, uppkomst av blåmärken på huden, blödningsbenägenhet eller blekhet i huden och i den näst yttersta av de hinnor som omger ögat, dvs. senhinnan (titta också i avsnitt 4 Eventuella

biverkningar). **Vid tecken på agranulocytos, pancytopeni, trombocytopeni eller aplastisk anemi bör du omedelbart sluta ta medicinen och söka vård.** Din läkare ska regelbundet kontrollera ditt blodprov. Utsättning av ett läkemedel bör inte uppskjutas om man väntar på laboratorieresultat.

Allvarliga allergiska reaktioner (anafylaktiska och anafylaktoida reaktioner)

Risken för allvarliga allergiska reaktioner medan man tar medicinen är högre om man lider av ett av följande:

- allergiska reaktioner mot smärtstillande medel (analgetika) som resulterar i förträngning i nedre luftvägarna (så kallad analgetisk astma) eller reaktioner som nässelutslag, rinnsnuva, svullnad i ansikte, tunga eller hals (angioödem). Se också avsnitt 2 Använd inte Analgin;
- plötsliga andningssvårigheter på grund av förträngning i nedre luftvägarna (bronkialastma), särskilt om du samtidigt lider av inflammation i näsa och bihålor (rinosinuit) och näspolyper;
- kronisk urtikaria (nässelutslag);
- överkänslighet mot några färger (t.ex. tartrazi) eller konserveringsmedel (t.ex. bensoesyra);
- en överdriven benägenhet att utveckla allergiska reaktioner (ett tillstånd som också kallas för atopi);
- alkoholintolerans; rinnsnuva, rinnande ögon och stark rodnad i ansiktet kan uppkomma även om man inte konsumerar så mycket alkohol. En sådan reaktion mot alkoholintagande kan hänvisa till den överkänslighetsreaktion som var närvarande tidigare, men upptäcktes inte (titta på avsnitt 2 Använd inte Analgin).

Allvarliga hudreaktioner

Efter behandling med metamizol, har det uppmärksamats några fall av allvarliga hudbiverkningar, inklusive Stevens–Johnsons syndrom, toxisk epidermal nekrolys och reaktion mot medicin med eosinofili och systemiska symtom (DRESS). Avbryt behandlingen med metamizol och sök vård om du lägger märke till några symtom kopplade till allvarliga hudreaktioner som nämns i avsnitt 4.

Om du någon gång har fått allvarliga hudreaktioner, ska du inte fortsätta använda Analgin (titta avsnitt 4).

Enstaka hypotensiva reaktioner (blodtrycksfall)

Läkemedlet kan orsaka blodtrycksfall (titta i avsnitt 4). Risken för en sådan reaktion är större:

- om du sedan tidigare har lågt blodtryck (hypotoni), minskad blodvolym eller om du är kraftigt uttorkad, har dålig cirkulation eller cirkulationssvikt (t.ex. vid hjärtinfarkt eller allvarliga skador);

- om du har extremt förhöjd kroppstemperatur.

Din läkare ska övervaka din behandling och om det är möjligt, ska hen vidta nödvändiga åtgärder för att minska risken för ytterligare blodtrycksfall (t.ex. åtgärder för att stabilisera cirkulationen).

Leverproblem

Hos patienter som tar metamizol har fall av leverinflammation uppmärksamats, och symtom kan utvecklas från och med några dagar till några månader efter att behandlingen påbörjats.

Avbryt behandlingen med läkemedlet och vänd dig till läkaren om du har symtom på leverproblem som illamående eller kräkning, feber, trötthet, aptitlöshet, mörk urin, blek avföring, gulnad av hud och ögonvitor, klåda, utslag eller ont i övre del av magen. Din läkare ska kontrollera din leverfunktion.

Du bör inte ta läkemedlet om du tidigare har tagit någon medicin som innehåller metamizol eller om du har haft leverproblem.

Var försiktigt med läkemedlet:

- om du har nedsatt njur- eller leverfunktion;
- om du har en hjärtsjukdom;
- om du hade eller har magsår eller sår på tolvfingertarmen, blödning från matsmältningssystemet eller ruptur av mag- och tarmkanalens vägg;
- om du är i hög ålder

Du bör tala om för läkaren om något av det ovanstående gäller dig.

Barn och tonåringar

Läkemedlet bör inte ges till barn under 15 år.

Andra läkemedel och Analgin

Tala om för din läkare eller apotekspersonal om du tar, nyligen har tagit eller kan tänkas ta andra läkemedel.

Tala om för din läkare om du tar något av följande läkemedel:

- orala antikoagulantia, ett läkemedel som förhindrar blodet från att koagulera;
- heparin, ett läkemedel som förhindrar blodet från att koagulera;
- icke-steroida antiinflammatoriska läkemedel, läkemedel som används vid behandling av inflammationer;
- ciklosporin, ett läkemedel som dämpar kroppens immunreaktioner;
- metotrexat, ett läkemedel som används vid behandling av reumatoid artrit och maligna sjukdomar;
- klorpromazin, ett läkemedel som används vid behandling av psykoser
- låga doser av acetylsalicylsyra (aspirin) som tas för att förebygga bildandet av blodproppar;
- bupropion, ett läkemedel som används vid behandling av depression eller som kan hjälpa för att underlätta rökavvänjning;
- efavirenz, ett läkemedel som används vid behandling av HIV/AIDS
- metadon, ett läkemedel som används vid behandling av narkotikamissbruk (så kallade opioider)
- valproat som används vid behandling av epilepsi och bipolär sjukdom
- takrolimus, ett läkemedel som används som immunsuppressiva läkemedel (verkar genom att hindra immunförsvarets aktivitet) vid organtransplantationer
- sertralin, ett läkemedel som används vid behandling av depression.

Det är känt att läkemedel som hör till pyrazolon-kategorin (det här läkemedlets aktiva substans hör också till den kategorin) kan interagera med följande läkemedel:

- kaptopril (används vid behandling av hypertension och vissa hjärtsjukdomar);
- litium (används för behandling av psykiska sjukdomar);
- diuretika (ökar produktionen av urin);
- antihypertensiva (används för behandling av högt blodtryck).

Det är inte känt om detta läkemedel kan påverka andra läkemedels effekter och i vilken grad.

Analgin med mat och dryck

Läkemedlet kan tas med eller utan mat.

Graviditet, amning och fertilitet

Om du är gravid eller ammar, tror att du kan vara gravid eller planerar att skaffa barn, vänd dig till läkare eller apotekspersonal innan du använder detta läkemedel.

Graviditet

Uppgifter om hur metamizol som används under de första tre månaderna av graviditeten är begränsade, men visar inte negativa effekter för fostret. I vissa fall, om det inte finns andra möjligheter för behandling, kan en enkeldos av metamizol under den första och den andra

trimestern vara acceptabel, efter att ha rådfrågat läkare eller apotekspersonal, och efter att ha övervägt alla risker som användning av metamizol kan ha. Men i princip är användningen av metamizol under den första och den andra trimestern inte rekommenderad.

Under den sista trimestern kan du inte ta läkemedlet eftersom det finns en ökad risk för komplikationer hos både moder och barn (blödning, förtid stängning av de viktiga blodkärlen hos foster, så kallad botallisk gång som annars stängs när barnet föds).

Amning

Nedbrytningsprodukterna i metamizol passerar över i bröstmjölken i betydande mängder och en hälsorisk för det ammade spädbarnet kan inte utesluta. Därför är det viktigt att undvika upprepande användning av metamizol under amningsperioden. Vid enstaka doser rekommenderas att modern pumpar bröstmjölken och kastar bort den, under 48 timmar efter intag av substansen.

Körförmåga och användning av maskiner

Analgin påverkar inte din förmåga att köra bil eller använda maskiner om du tar den rekommenderade dosen. Men man måste ta hänsyn till faktumet att läkemedlet kan påverka dessa förmågor vid högre doser, särskilt om man samtidigt konsumerar alkohol.

Analgin-tabletter innehåller natrium

Varje tablett innehåller 1,4208 mmol/l (eller 32,854 milligram) natrium. Detta motsvarar 1,6% av det rekommenderade dagliga intaget av salt för en vuxen person.

3. Hur du tar Analgin

Ta alltid detta läkemedel enligt läkarens eller apotekspersonalens anvisningar. Rådfråga läkare eller apotekspersonal om du är osäker.

Dosen beror på smärtintensitet eller feber och på den individuella reaktionen på det här läkemedlet.

Använd alltid lägsta möjliga dos nödvändig för att hålla smärta och feber under kontroll. Läkare ska ge dig anvisningar om hur läkemedlet används.

Vuxna och ungdomar över 15 år (som väger mer än 53 kg) kan ta upp till 1 000 mg metamizol i en dos (2 tabletter), men de kan också ta den upp till 4 gånger per dygn var 6–8 timmar. Maximal dygnsdos är 4 000 mg (vilket motsvarar 8 tabletter).

Effekten av läkemedlet kan förväntas inträda från 30 till 60 minuter efter oral administrering.

Personer i hög ålder och personer som har dålig hälsa / personer med nedsatt njurfunktion

Dosen ska minskas för personer i hög ålder, personer som har dålig hälsa och de som har nedsatt njurfunktion eftersom utsöndring av ämnet som bildas efter nedbrytning av metamizol kan förhindras.

Personer med nedsatt njur- eller leverfunktion

Eftersom personer med nedsatt njur- eller leverfunktion har problem med minskad elimineringshastighet (nedbrytning av läkemedel), är det nödvändigt att man inte upprepar en behandling med höga doser. Om det enbart handlar om en kortvarig behandling, är det inte nödvändigt att minska dosen. Det finns ingen erfarenhet av långvarig behandling.

Administrering hos barn och tonåringar

Läkemedlet kan inte ges till barn under 15 år. För yngre barn finns det andra tillgängliga läkemedel och styrkor. För mer information om detta kontakta läkare eller apotekspersonal.

Läkemedlet tas oralt.

Tabletter bör sväljas tillsammans med ett glas vatten. Tabletter har en skåra på ena sidan.

Skårans syfte är enbart för att kunna dela tablett om man inte kan svälja den hel.

Behandlingens varaktighet beror på typ och grad av smärta (eller förhöjd kroppstemperatur).

Din läkare ska bestämma hur länge du bör ta läkemedlet.

Om du använt för stor mängd av Analgin

Om du fått i dig för stor mängd av läkemedlet, kontakta omedelbart läkare, sjukhus eller Giftinformationscentralen.

Om du tar för många tabletter, kan det resultera i illamående, kränkning, magont, nedsatt lever- och njurfunktion, men också akut njursvikt, yrsel, extrem trötthet, koma, kramper, hög puls och blodtrycksfall som kan resultera i chock.

Om du har glömt att ta Analgin

Om du har glömt att ta en dos, ta den då så snart som möjligt, om det inte är tid att ta nästa dos. I så fall, ta inte den dos som du har glömt. Ta inte dubbel dos för att kompensera för glömd dos.

Om du har ytterligare frågor om detta läkemedel, kontakta läkare eller apotekspersonal.

8. Litteratur (källor och ordböcker)

1. Ivir, Vladimir. *Teorija i tehnika prevođenja: udžbenik za III i IV razred srednjeg obrazovanja prevodilačke struke*. Centar" Karlovačka gimnazija", 1984.
2. Newmark, Peter. *A textbook of translation*. Prentice Hall, New York, 1988.
3. Pavlović, Nataša. *Uvod u teorije prevođenja*. Leykam International, Zagreb, 2015.
4. <https://hr.glosbe.com/sv/hr>
5. <https://svenska.se/>
6. <https://www.synonymer.se/>
7. <https://lexin.nada.kth.se/lexin/>
8. <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>
9. <http://ihj.hr/kolokacije/>
10. <http://pravopis.hr/>

8.1. Svenska texter

1. *Den svenska midsommartraditionen*: <https://popularhistoria.se/vardagsliv/traditioner/den-svenska-midsommartraditionen>
2. Eksell, Jörgen, Maria Månsson, and Freja Kalderén. Semester på hemmaplan? Personer med utländsk bakgrunds resvanor och turismkonsumtion i Sverige. MediaTryck Lund, 2022 (15–18).
3. ICA provkök –Olsson, Brita. *Sju sorters kakor*. ICA Förlaget AB Västerås, 1994 (119,168).
4. Lagercrantz, Rose. *Nån sorts torsdag*. Rabén & Sjögren Stockholm, 1975 (5–27).

8.2. Kroatiska texter

1. Andrassy, Andrea. *Žena, definicija: Osoba koja rađa (i dobro izgleda odostraga), kategorija “javno dobro”*: <https://miss7.24sata.hr/miss7-blog/zena-definicija-osoba-koja-rada-i-dobro-izgleda-odostraga-kategorija-javno-dobro-41730>.
2. Bazina, Mario. *Kraljevi, kanovi, Sovjeti*. Mladost Zagreb, 1989, (1-18).
3. Uputa o lijeku, Analgin: https://www.pliva.hr/globalassets/croatia-files---global/pdf-catalog/pdf-catalog-new-2022/pil-may-2022/analgin_pil.pdf (1-5).

9. Sažetak

Tema ovog diplomskog rada jest prevođenje kulturno-specifičnih elemenata u različitim vrstama tekstova. Svaka kultura je posebna i sebi svojstvena i upravo zbog toga u prijevodu vrlo često može stvoriti probleme prevoditelju, osobito kada ne postoje ekvivalenti ili dvije kulture nisu toliko bliske i upoznate jedna s drugom. Kako bi se vidjelo koje sve strategije za prevođenje kulturalnih elemenata postoje, u ovom je radu prvo obrađen teorijski dio te uvod u samu temu, a potom su u rad uključeni i prijevodi koji su predmet analize. Četiri su švedska teksta, tematski različita, prevedena na hrvatski jezik i iz njih su preuzeti najrelevantniji i

najzanimljiviji dijelovi vezani uz temu rada te su prijevodi tih elemenata poslužili za analizu prijevodnih strategija.

Cilj ovog rada bio je analizirati prijevode kulturno-specifičnih elemenata sa švedskog na hrvatski i to u različitim vrstama tekstova kako bi se vidjelo postoje li razlike u korištenju prijevodnih strategija s obzirom na vrstu teksta koji se prevodi. Analiza prijevodnih strategija bazirala se na Ivirovoj podjeli na 8 različitih prijevodnih strategija koje dolaze u obzir kod prevođenja kulturno-specifičnih elemenata. Analizom prijevoda, odnosno analizom prijevoda elemenata specifičnih za određenu kulturu utvrdilo se da odabir strategije često ovisi o vrsti teksta koja se prevodi i da je za očekivati da će, na primjer, turistički tekst ostati bliže izvornoj kulturi, nego tekst koji pripada dječjoj književnosti.

10. Summary

The topic of this thesis is the translation of culture-specific items in different types of texts. Each culture is unique and characteristic, and that can often create problems in translation, especially when there are no equivalents or when two cultures are not so close and familiar with each other. To see which translation strategies exist and can be used for translation of such items, the first part of the thesis consists of theoretical part in which is given a short overview of what experts such as Eugene Nida, Peter Newman, Nataša Pavlović and Vladimir Ivir have to say on this topic.

The theoretical part is followed by translations that were the subject to the analysis. Four Swedish texts, thematically different, were translated into Croatian and the most relevant and interesting parts related to the topic of the thesis were taken from them, and the translations of those elements were used for the analysis of translation strategies.

The aim of this thesis was to analyze translations of culture-specific items from Swedish to Croatian in different types of texts to see if there are differences in the use of translation strategies depending on the type of text being translated. The analysis of translation strategies was based on Ivir's division into eight different translation strategies that are applicable when

translating culture-specific items. Through the analysis of translations, it was determined that the choice of strategy often depends on the type of text being translated and that it is expected that, for example, a tourist text will remain closer to the original culture than a text belonging to children's literature.